

ΕΞ υπαρχής

Μηνιαίο βήμα ανάλυσης, κριτικής και διαλόγου

Μάιος 1999 -
Τεύχος 1ο
Τιμή: £3.00

Βαλκάνια 99: Ο πολιτισμός στο εδώλιο

Παιδεία: Μεταρρύθμιση τώρα

Σχέδιο Υγείας: to be or not to be

**Το μετέωρο βήμα του
σοσιαλδημοκρατικού εγχειρήματος**

**Εθνοκεντρισμός - εξευρωπαϊσμός και η
«αβάσταχτη ελαφρότητα» του
μεταποικιακού μας «είναι»**

**Η δυσνομία
στην
κυπριακή
πολιτεία**

**Ιάννης
Ξενάκης**

Σχέδιο: Νεοκλής Κυριάκου

Ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία θέτει την ανθρωπότητα μπροστά σε νέα τραγικά διλήμματα που προστίθενται, βέβαια, στο παλιό αλλά επίκαιρο και τραγικότατο ανάθεμα του πολέμου αυτού καθ' εαυτού.

Το ΝΑΤΟ επιτίθεται για πρώτη φορά από την ίδρυσή του το 1949, εναντίον μιας κυρίαρχης χώρας χωρίς καν το φύλλο συκής που πρόσφερε στο παρελθόν ο ΟΗΕ. Το ίδιο πράττουν για πρώτη φορά από το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου, στην ίδια τους την ήπειρο, οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες, μέσα σε ένα περιβάλλον πολύ πιο ρευστό κι επικίνδυνο από αυτό που επικρατούσε, όταν η πρώην Σοβιετική Ένωση επιτίθετο σε ευρωπαϊκές χώρες του τότε ανατολικού μπλοκ.

Το ΝΑΤΟ διευκολύνεται όμως, όπως φαίνεται από τη δυτική κοινή γνώμη, η οποία θεωρεί ότι το καθεστώς Μιλόσεβιτς έχει την ευθύνη πολιτικής εθνικής κάθαρσης έναντι των γειτονικών του εθνοτήτων από τον καιρό της διάλυσης της σοσιαλιστικής Γιουγκοσλαβίας αλλά και τώρα έναντι των Αλβανοφώνων του Κοσόβου. Στην χώρα μας όπως και σε μερικές άλλες χώρες θεωρείται ότι η θέση αυτή αποτελεί ιμπεριαλιστική προπαγάνδα ή δευτερεύον γεγονός.

Πάντως το θέμα στην ευρύτητα του είναι αντικείμενο συζήτησης διεθνώς. Από την συζήτηση αυτή είναι δυνατόν να προκύψουν συμπεράσματα ζωτικά για το μέλλον. Το περιοδικό «Εξ υπαρχής» προσφέρουν ένα πλαίσιο γι' αυτόν τον αναγκαίο διάλογο.

Ενώ όμως στα Βαλκάνια συνεχίζεται ο πόλεμος, ο δεσμότης Οτσαλάν αναμένει τα χειρότερα, στις τουρκικές φυλακές και οι αμερικάνικοι βομβαρδισμοί συνεχίζονται αθόρυβα (!) στο Ιράκ.

Το κυπριακό καράβι, αυτό, αρμενίζει χωρίς να προχωρά, με τους караβοκύρηδες του κλεισμένους στην καμπίνα, (όχι την κομπίνα), ενώ ένας απειλητικός νέος ορίζοντας το πλησιάζει.

Η μεγάλη προσπάθεια για την κυπριακή (!) σοσιαλδημοκρατία έγινε μικρή λόγω Κυπριακού, πριν οι συνδαιτημόνες μπουν στην ανάλυση του περιεχομένου της. Αποτελεί όμως μια αναγκαιότητα υποστηρίζουν αρκετοί.

Όπως άλλωστε αναγκαιότητα αποτελούν οι μεταρρυθμίσεις στους τομείς της Υγείας και της Παιδείας, με ρυθμούς μάλι-

στα πολύ πιο γρήγορους από ότι έχουμε συνηθίσει και οπωσδήποτε γρηγορότερους από τους ρυθμούς εφαρμογής των νέων νομοθεσιών, όπως αίφνης του νόμου για την ισομισθία ανδρών και γυναικών. Η δυσλειτουργία του νομοθετικού πλαισίου είναι σίγουρα ένας από τους λόγους που τροφοδοτούν το «σύνδρομο της δυσνομίας» που είναι δυνατόν κάποιος να εντοπίσει στην κυπριακή πολιτεία.

Όσα είπαμε ασφαλώς, είναι κοινό μας μυστικό, σκιαγραφούν ένα περιβάλλον «ύστερης καθυστέρησης», σημαντική συνιστώσα του οποίου αποτελεί ο εθνοκεντρισμός που απασχολεί επίσης, αυτή την πρώτη μας έκδοση, όπως και το «κενό ιδεολογίας» που τον διευκολύνει.

Καλή πρώτη διαδρομή μαζί μας. Προς το τέλος της, εκστατικοί, με την κοσμική μουσική του Ιάννη Ξενάκη...

Κωστής Αχνιώτης

γράφουν
οι
σχολιαστές
της
στιγμής

Ευρωπαϊκά μурμυρητά για την Κύπρο

Ο τίτλος είναι δανεικός από καθημερινή εφημερίδα. Μου άρεσαν τα «μυρμυρητά» τα οποία εκτός από ευρωπαϊκά είναι και αμερικάνικα, όπως μας πληροφορεί το κείμενο στη συνέχεια. Εν ολίγοις Ευρωπαίοι και Αμερικανοί άρχισαν να νοιώθουν κάποια ανασφάλεια, ίσως και φόβο (αν όχι πανικό) λόγω της παγκοσμιακής πανελληνοκυπριακής εναντίωσης στους βομβαρδισμούς της Γιουγκοσλαβίας αλλά δεν τολμούν να πουν το πρόβλημα τους ανοιχτά και μурμυρούν, τί άλλο να κάνουν. Λίγο να κάνουν πως θυμώνουν και θα δουν και την Κύπρο να εντάσσεται στη κυοφορούμενη νέα ομοσπονδία Γιουγκοσλαβίας, Λευκορωσίας και Ρωσίας. Νομίζω ότι κάποιος πρέπει να πληροφορήσει αυτούς τους κυρίους ότι δεν πρέπει καθόλου να φοβούνται. Η κυβέρνηση του κυρίου Κλήριδη συμπεριφέρθηκε «κατά τρόπο που δεν μπορεί να επικρίνει κανένας» όπως πληροφο-

ρησε τον Φιλλανδό Γιάγκο Μπλόμπεργκ, εκπρόσωπο της χώρας του στο κυπριακό, ο Γιώργος Βασιλείου. Επί πλέον θα πρέπει κάποτε να καταλάβουν ότι στην Κύπρο «έν» έχει σχέση η πολιτική της κυβέρνησης με την πολιτική των συγκυβερνήτων κομμάτων, όπως αυτό πρέπει βέβαια να το ξέρουν, δεν έχει σχέση ούτε με την πολιτική των αντιπολιτευομένων κομμάτων. Εδώ ο καθένας κάνει την δουλειά του, σαν κύριος, χωρίς να κοιτάζει τι κάνει ο καθένας δίπλα του, μπροστά του, πίσω του, από πάνω του η από κάτω του. Εδώ έχουμε αυθεντική δημοκρατία ειδικού τύπου. Πολλοί λένε ότι αυτό οφείλεται στην Ζυρίχη. Προσωπικά όμως έχω την άποψη πως πρόκειται για γνήσιο κυπριακό μοντέλο δημοκρατίας, το οποίο θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους, οι δημοκρατίες της Δύσης, αν θέλουν να ξεφύγουν από τον ταχύρυθμο εκφυλισμό τους.

Ιστορία για ένα εκατομμύριο πλην κάτι

Παρά τα δημοσιονομικά ελλείμματα, η Δημόσια Υπηρεσία εξακολουθεί να διαχειρίζεται τα λεφτά μας ή μάλλον τα χρέη που κάνει για λογαριασμό μας, με απλοχεριά. Είμαστε χουβαρντάδες οι Κύπριοι, παρά τους δύσκολους καιρούς, ιδίως όταν τα λεφτά ανήκουν σε άλλους, 890.600 λίρες τον χρόνο επιπλέον, πληρώνουμε ετησίως στους ιδιοκτήτες του εργοστασίου αφαλάτωσης νερού στη Δεκέλεια. Η διαπίστωση είναι της Ελεγκτικής Υπηρεσίας και συνάγεται

από προκαταρκτική έρευνα. Σύμφωνα με την έρευνα η κυβέρνηση αγόραζε 20.000 κυβικά μέτρα νερό την ημέρα προς 53 σεντ περίπου το ένα. Στη συνέχεια αύξησε την παραλαμβανόμενη ποσότητα στα 40.000 κυβικά, εξακολουθώντας να πληρώνει την ίδια τιμή, ενώ το κόστος παραγωγής πλέον, κατήλθε σημαντικά. Και βέβαια το ερώτημα που τίθεται αβίαστα είναι: πρόκειται για βλακεία ή για κομψία ή για λαθάκι. Ερώτημα φιλολογικό σίγουρα διότι ως γνωστό

Ιστορία για ένα εκατομμύριο σύν κάτι

1.253.000 ΛΚ, αναφέρει η ειδηση, περίεωσε η Γενικός Ελεγκτής από τα δημόσια ταμεία της Δημοκρατίας ανατρέποντας την αρχική διαδικασία προσφορών για τις μηχανολογικές εγκαταστάσεις των νέων κυβερνητικών κτιρίων στη Λευκωσία.

Πρόσεξε, τι πρόσεξε η Γενικός Ελεγκτής: Μετά τις αρχικές προσφορές η πιο χαμηλή τιμή, ήταν 408.000 ΛΚ πιο ψηλή από ότι εκτίμησαν οι ιδιώτες σύμβουλοι του έργου. Η Ελεγκτική Υπηρεσία προέβη τότε σε δική της εκτίμηση και βρήκε ότι σύμφωνα με τους υπολογισμούς της, η τιμή του εξοπλισμού θα έπρεπε να είναι πιο χαμηλή από την χαμηλότερη προσφορά κατά 708.000 ΛΚ. Ξανάγιναν τότε προσφορές και τελικά η πιο χαμηλή προσφορά της δεύτερης διαδικασίας ήταν 1.253.000 ΛΚ πιο χαμηλή από την πιο χαμηλή προσφορά της 1ης διαδικασίας.

Αν ο νους σας πάει σε μυστική συνεννόηση των προσφοροδοτών θα σας ομολογήσω ότι κι εγώ το ίδιο σκέφτομαι. Θυμηθείτε τα οχτώ εκατομμύρια του δρόμου Λεμεσού Πάφου. Όμως προσωπικά θα εισηγούμουν να πάνε φυλακή οι υπεύθυνοι (που πρέπει να είναι αρκετοί), αν όντως υπάρχουν και δεν κάνω λάθος, αλλά όχι τόσο πολλούς μήνες όσο ο Λάκης Χριστοδούλου του Τμήματος Υδάτων, γιατί τους λυπάμαι.

Φοβερές εξελίξεις στα λιμάνια

Πράγματι μπορούμε ως Κύπριοι να είμαστε περήφανοι. Πριν ακόμα μπει η τρίτη χιλιετία από την γέννηση του γιου του Θεού μας και μόλις εικοσιπέντε χρονάκια μετά που χάσαμε το τότε μεγάλο λιμάνι της Αμμοχώστου, θα αρχίσουν οι προλετάριοι των λιμανιών μας, δηλαδή ουσιαστικά του λιμανιού μας, να εργάζονται στην βάση εικοσιτετράωρης βάρδιας. Οι εξελίξεις είναι τόσο ραγδαίες, ώστε όταν θα διαβάσετε αυτές τις γραμμές ίσως η εικοσιτετράωρη βάρδια να είναι πραγματικότητα και μάλιστα στην βάση των όρων των συντεχνιών μας. Τότε να δείτε άνθιση του διαμετακομιστικού εμπορίου και τότε να δείτε αν μας τελειώνουν οι μπανάνες.

Άντε με το καλό, και σε μερικούς αιώνες να δουλεύουν και οι γιατροί των νοσοκομείων μας σε εικοσιτετράωρη βάρδια. Όχι να αρρωστάμε μόνο κατά τις ώρες εργασίας.

Υ.Γ. Οι γιατροί μας συζητούν αυτό τον καιρό (και εδώ και καιρό) κάποια αιτήματα τους. Την 24ωρη βάρδια την άφησαν για λόγους ταχτικής για πιο ύστερα.

εξ υπαρχής \ περιεχόμενα

Εκδοτική ομάδα

ΠΑΦΟΣ

Ανδρέας Γρηγορίου

Ανδρέας Γεωργιάδης

ΛΕΜΕΣΟΣ

Θουκής Θουκιδίδης

Κορίνα Δημητρίου

Εύρος Αλεξάνδρου

ΛΑΡΝΑΚΑ

Σώτος Σύζινης

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Θάσος Χριστοφίδης

Ανθούλα Παπαδοπούλου

Δώρος Κ. Κακουλλής

Σώτος Σιακίδης

Μάριος Τεμπριώτης

Έλση Πράις

Ζήνωνας Ποφαΐδης

Ιωσήφ Παγιάτα

Μάριος Ηλιάδης

Κόκος Ευσταθίου

Λούης Ηγουμενίδης

Γλαύκος Χριστοφίδης

Μαρία Σωκράτους

Γιώτα Αυξεντίου

Δώρος Α. Κακουλλής

Χρίστος Ηλιάδης

Μιχάλης Θουκιδίδης

Γιώργος Χατζηκακός

Χρίστος Αχιλλέως

Σάββας Σάββα

Μάριος Μιχαηλίδης

Κωστής Αχινιώτης

Κώστας Ασβεστάς

Σταύρος Τομπάζος

4 Περιοδικό εξ υπαρχής: δελτίο ταυτότητας.

6 Σοσιαλδημοκρατία: μετέωρο βήμα στο κυπριακό πολιτικό σκηνικό. Ζήνωνας Ποφαΐδης

9 Κυβέρνηση απούσα...! Λούη Ηγουμενίδη

10 Δέκα χρόνια μετά την ψήφιση του νόμου για την ισομισθία ανδρών - γυναικών.

Σωτηρούλας Χαράλαμους

12 Εθνικό Σχέδιο Υγείας: to be or not to be. Σάββα Α. Σάββα

14 Ζητείται πρόταση Παιδείας. Κώστα Λυμپουρη

16 Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Λούη Ηγουμενίδη

17 Βαλκάνια 99. Ο πολιτισμός στο εδώλιο. Πολυσελίδο αφιέρωμα.

18 Αναζητώντας τους μπάτσους της κοσμοπόλης. Ανδρέα Παναγιώτου

28 Το κίνημα των πρασίνων και οι βομβαρδισμοί στην Γιουγκοσλαβία. Άγγελου Παπαγεωργίου

30 Μορφές βαρβαρότητας στη δύση του αιώνα. Σταύρου Τομπάζου

33 Ιράκ: ποιος δεν το ξέχασε - Αμπτουλλάχ Οτσαλάν, ποιος τον θυμάται. Ιωσήφ Παγιάτα

34 Σύνδρομο Δυσνομίας στην κυπριακή κοινωνία. Σώτος Σιακίδη

37 Κοινωνική κριτική και κοινωνία των πολιτών. Καίσαρα Μαυράτσα

38 Εθνοκεντρισμός - εξευρωπαϊσμός και «η αβάσταχτη ελαφρότητα» του μετα αποικιακού μας είναι. Βάσος Αργυρού

40 Εποχή μη ιδεολογίας και ανυπαρξίας κριτικού λόγου. Γιώργου Γεωργίου Βρ.

42 Ιάννης Ξενάκης: πνεύμα, μουσική, ελευθερία. Φαίδρου Καβαλάρη

46 Βιβλιοπαρουσίαση.

47 Παρέκβασεις. Νικόλα Ηλιάδη

48 Εν αρχή ην ο λόγος. Γιώργου Κάλβαρη

Περιοδικό «εξ υπαρχής» Μηνιαίο βήμα ανάλυσης κριτικής και διαλόγου

Μάιος 1999 - Τεύχος 1ο

Διεύθυνση: Αρχ. Μακαρίου Γ' 127, Καϊμακλί, Λευκωσία 1021 Τηλ. 346061 - 346160 Φαξ: 346162

Υπεύθυνος για τον Νόμο: Δώρος Κ. Κακουλλής

Για την σύνταξη του τεύχους εργάστηκαν οι:

Ανθούλα Παπαδοπούλου, Μαρία Σωκράτους, Ιωσήφ Παγιάτα,

Λούης Ηγουμενίδης, Σταύρος Τομπάζος, Κωστής Αχινιώτης

• τεχνική επιμέλεια: DoroGraphics Ltd • εκτύπωση: Τυπογραφεία ΕΡΜΗΣ

εξ υπαρχής

Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο.....

Διεύθυνση:

Οδός - αριθμός..... Πόλη - Τ.Τ.....

Επαρχία.....

Τηλ. Οικίας..... Φαξ Οικίας.....

Τηλ. Εργασίας..... Φαξ Εργασίας.....

Επάγγελμα.....

Σπουδές.....

Τιμή συνδρομής: Εσωτερικού ετήσια £25.00. Ελλάδα £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00

«εξ υπαρχής»: δελτίο ταυτότητας

Το περιοδικό που έχετε στα χέρια σας απευθύνεται στα μέλη της κυπριακής πολιτείας τα οποία διαπιστώνουν τα τελευταία χρόνια, μια αυξανόμενη ανεπάρκεια του πολιτικού συστήματος στην αντιμετώπιση των σημαντικών και κρίσιμων προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο τόπος, μια δυστοκία στο ξεπέρασμα αρχαϊκών δομών και νοοτροπιών που επιβιώνουν, μια δυσκαμψία στη διαδικασία του εκσυγχρονισμού και μια αδυναμία της κοινωνίας να θέσει υπό σοβαρή και παραγωγική συζήτηση τα σχετικά θέματα.

Ακόμα απευθύνεται σε όσους προσβλέπουν στο διάλογο για το καινούργιο, κινούμενοι μέσα σε αντιλήψεις εκτός, ρατσισμού, εθνικού ή θρησκευτικού φανατισμού, και επιθυμούν μια πλουραλιστική, πολυπολιτισμική, ανεχτική, ανεξάρτητη, ευρωπαϊκή, κυπριακή πολιτεία και κοινωνική δικαιοσύνη.

Να σας αναφέρουμε κατ' αρχήν ότι είμαστε κάπου τριάντα άτομα από μερικά κόμματα ή ρεύματα σκέψης τα οποία αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε ένα είδος κοινής στέγης ή συστέγασης, χωρίς κομματικές επιδιώξεις ή δεσμεύσεις, με αποκλειστικό στόχο να προωθήσουμε το διάλογο και τον προβληματισμό στη βάση των όσων προαναφέραμε. Τα ονόματά μας δημοσιεύονται στη σελίδα 3.

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί για την προσπάθειά μας κείμενο αναφοράς.

Ηχιλιετία μας μετρά πλέον τις μέρες της με την ανθρωπότητα να αναζητά τις ελπίδες της για ένα καλύτερο κόσμο μέσα σε ένα κλίμα εκτεταμένης ανασφάλειας.

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας ιδιαίτερα στους τομείς του αυτοματισμού, της πληροφορικής, της βιολογίας και αλλού φέρνουν την ανθρωπότητα μπροστά σε εικόνες μαγευτικές αλλά και τρομαχτικές.

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και της πληροφόρησης, θα μπορούσαν να γεννήσουν ελπίδες για ένα παγκόσμιο πολιτισμό συναδελφωσης και ισότητας αλλά παράγουν και καλύπτουν αντίστοιχα, φτώχεια και κοινωνική αποξένωση στο ευπαθές ένα τρίτο του πληθυσμού των μητροπόλεων αλλά και στο μεγαλύτερο μέρος του τρίτου κόσμου.

Ο ρόλος των πολιτικών θεσμών δεν είναι πλέον ευκρινής, και αρκετοί πολιτικοί αναφέρονται σε ισχυρή τάση αποξένωσης της πολιτικής από τη διαδικασία μεταλλαγής της κοινωνίας και της οικονομίας. Πιο αποξενωμένος ακόμα είναι ο ίδιος ο πολίτης, οποίος οδηγείται σε αυστηρά ιδιότητα.

Με την αδιαμφισβήτητη στρατιωτική και πολιτική ισχύ των ΗΠΑ, το ψυχρό πόλεμο διαδέχτηκε, μια νέα γεωπολιτική, με πολλαπλές εστίες αβεβαιότητας και ανασφάλειας. Μέσα σ' αυτές είναι τα Βαλκάνια και η Εγγύς Ανατολή όπου, ένας από τους πρωταγωνιστές είναι και η Κύπρος με το λαό της σε επίπεδο κομπάρσου.

Η κυπριακή κοινωνία αποκρυστάλλωσε ένα αρκετά ιδιότυπο μίγμα ανάπτυξης και υπανάπτυξης διαπλεκόμενο άμεσα και με πολλούς τρόπους με το μονίμως εν κρίσει

πολιτικό της πρόβλημα και την γεωστρατηγική της θέση καθώς και με τις πολύπλοκες εξαρτήσεις της όπως και το μικρό της μέγεθος.

Ενώ βαίνουμε στο τέλος της χιλιετίας, το πολιτικό σύστημα της χώρας αδυνατεί να αντιμετωπίσει με επάρκεια την ύπαρξη των αρχαϊκών θεσμών που επιβιώνουν, την ανάγκη εκσυγχρονιστικών μεταρρυθμίσεων στη βάση του ορθολογισμού, της κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης, καθώς και την ανάγκη ουσιαστικής, πλουραλιστικής και παραγωγικής σχέσης με το κοσμοϊστορικό γίγνεσθαι της Ενωμένης Ευρώπης στην οποία επιδιώκουμε να ενταχθούμε. Την ίδια αδυναμία σημειώνουμε στην υιοθέτηση ορθολογικής και συγκροτημένης πολιτικής αντιμετώπισης του κυπριακού προβλήματος.

Στόχος της συλλογικής μας προσπάθειας είναι η αναβάθμιση του κοινωνικού και πολιτικού προβληματισμού της χώρας, στη βάση του διαλόγου, της συνέπειας, του ορθολογισμού και της επίγνωσης ανάλογων προβληματισμών στον υπόλοιπο κόσμο. Ο εκσυγχρονισμός της πολιτικής μας ζωής, η βαθιά αλλαγή θεσμών και νοοτροπιών αποτελούν πρωταρχικές ανάγκες της χώρας μας, που διεκδικεί μια θέση στην ευρωπαϊκή οικογένεια και πολιτισμό, και στις οικουμενικές αξίες που εδραίωσε ο διαφωτισμός. Ο σκεπτόμενος πολίτης της Κύπρου αντιλαμβάνεται αυτές τις ανάγκες και γνωρίζει ότι οι ευρωπαϊκές αξίες και νοοτροπίες δεν κατακτώνται με διακυρήξεις αλλά έμπραχτα και καθημερινά ασκούνται από τον πολίτη, και εδραιώνονται μέσα σε σύγχρονους και λειτουργικούς θεσμούς. Διαφυλάσσονται δε και ενεργοποιούνται από δραστήριες κοινωνικές ομάδες και συλλογικούς

Φωτο: Χρίστος Αβρααμίδης

φορείς.

Συλλογική μας επιθυμία είναι ακόμα η συμβολή μας στην ενίσχυση των διαφόρων πρωτοβουλιών που στοχεύουν στην διεύρυνση, εμπάθυνση και εμπέδωση των δικαιωμάτων του πολίτη, και υπερασπίζονται όπως και μεις τα κοινωνικά ασθενέστερα στρώματα ή μειονότητες και καταπολεμούν τον εθνικό και θρησκευτικό φανατισμό τον ρατσισμό και τον ανδρικό σωβινισμό. Πού εργάζονται ακόμα, για την προστασία του περιβάλλοντος και για την βελτίωση της ποιότητας της ζωής στις πόλεις και τους χώρους δουλειάς.

Συνοψίζοντας μέσα από το περιοδικό, το Κέντρο Διαλόγου και την Συνεργασία με άλλες ομάδες των οποίων οι στόχοι εμπίπτουν στους δικούς μας, θα προσπαθήσουμε να θέσουμε σε παραγωγικό διάλογο τους κυπρίους και κυπρίες που έχουν τους ανάλογους προβληματισμούς και επιδιώκουν την παραγωγή σύγχρονης σκέψης πέρα από τα στεγανά του κατεστημένου και πέρα από την αδράνεια ή και οπισθοδρόμηση προς την οποία φαίνεται να ρέπει η κυπριακή κοινωνία.

Η πρωτοβουλία μας δεν έχει κομματικούς στόχους. Σ' αυτήν συμμετέχουν άτομα από διάφορα ιδεολογικά ρεύματα της ευρύτερης αριστεράς, αλλά και άτομα που εργάζονται για τον εκσυγχρονισμό χωρίς να ανήκουν σε ιδεολογικό ή κομματικό χώρο.

Κέντρο Διαλόγου

Βασικός στόχος της προσπάθειας μας είναι να προωθήσουμε μια διαδικασία διαλόγου ανάμεσα σε όσους κυπρίους και κυπρίες προσβλέπουν στην απόρριψη των αναχρονιστικών δομών και αντιλήψεων της κοινωνίας μας και την προώθηση νέων προτάσεων, στη βάση των ιδεών της κοινωνικής δικαιοσύνης, της προόδου, της ανοχής της διαφορετικότητας και της απόρριψης του εθνικού φανατισμού, στη βάση της ισότητας των φύλων, της φιλικής σχέσης με το περιβάλλον και της ανεξαρτησίας από το σύστημα εξουσίας.

Έτσι δεν αρκούμαστε στη έκδοση ενός περιοδικού και στην μονοδιάστατη σχέση εκδοτών - αναγνώστων, αλλά προσπαθούμε να δημιουργήσουμε ένα πλουραλιστικό χώρο συζήτησης, προβληματισμού και προτάσεων, με επίκεντρο κυρίως τα δομικά προβλήματα της κυπριακής κοινωνίας.

Το Κέντρο Διαλόγου το οποίο προτείνουμε θα αναλάβει ακριβώς να βοηθήσει πρακτικά τους αναγνώστες του περιοδικού και τους φίλους τους να γνωριστούν μεταξύ τους και άμεσα, μέσα από συζητήσεις, σεμινάρια, κύκλους διαλέξεων κλπ πάνω στα σημαντικά θέματα που απασχολούν ή που θα έπρεπε να απασχολούν την κυπριακή κοινωνία. Αυτή η δραστηριότητα θα απασχολεί το περιοδικό και ίσως άλλες ειδικές εκδόσεις ή αφιερώματα.

Το Κέντρο Διαλόγου θα εδράζεται πάνω στις ίδιες αρχές στις οποίες στηρίζεται και η εκδοτική ομάδα του περιοδικού «εξ υπαρχής». Θα μπορεί όμως να λειτουργήσει σαν σύνδεσμος, με μέλη και εξελεγμένο συντονιστικό σώμα, έτσι ώστε να προγραμματίζει τη δραστηριότητα του και να την υλοποιεί, έχοντας στην διάθεση του, το οίκημα, τον εξοπλισμό και το προσωπικό του περιοδικού.

Πρακτικά το Κ.Δ. το πρώτο διάστημα θα αναπτύσσεται σύμφωνα με τις δυνατότητες στήριξης που θα του παρέχει το περιοδικό, σιγά - σιγά όμως τα δυο θα πάνε μαζί σε μια παράλληλη πορεία.

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι το Κ.Δ., πέρα από μεγάλες ανοιχτές εκδηλώσεις και τη συμμετοχή των μελών του σε εκδηλώσεις άλλων, θα δίνει έμφαση στη διοργάνωση ανοιχτών μικρών συγκεντρώσεων όπου θα είναι δυνατός ο εις βάθος διάλογος.

Σε μια εποχή που νέες ορολογίες από διάφορους τομείς της γνώσης μας κατακλύζουν και οι λέξεις σχεδόν μάταια αγωνίζονται ν' απεικονίσουν τα νέα φαινόμενα και να νοηματοδοτήσουν το ραγδαία μεταβαλλόμενο περιβάλλον, η ενασχόληση με τη σοσιαλδημοκρατία φαντάζει, ίσως, αναγχρονισμός... Επιφανειακά, φαίνεται σαν προσπάθεια άντλησης από την πηγή ενός παρελθόντος, που από καιρό έχει στερέψει.

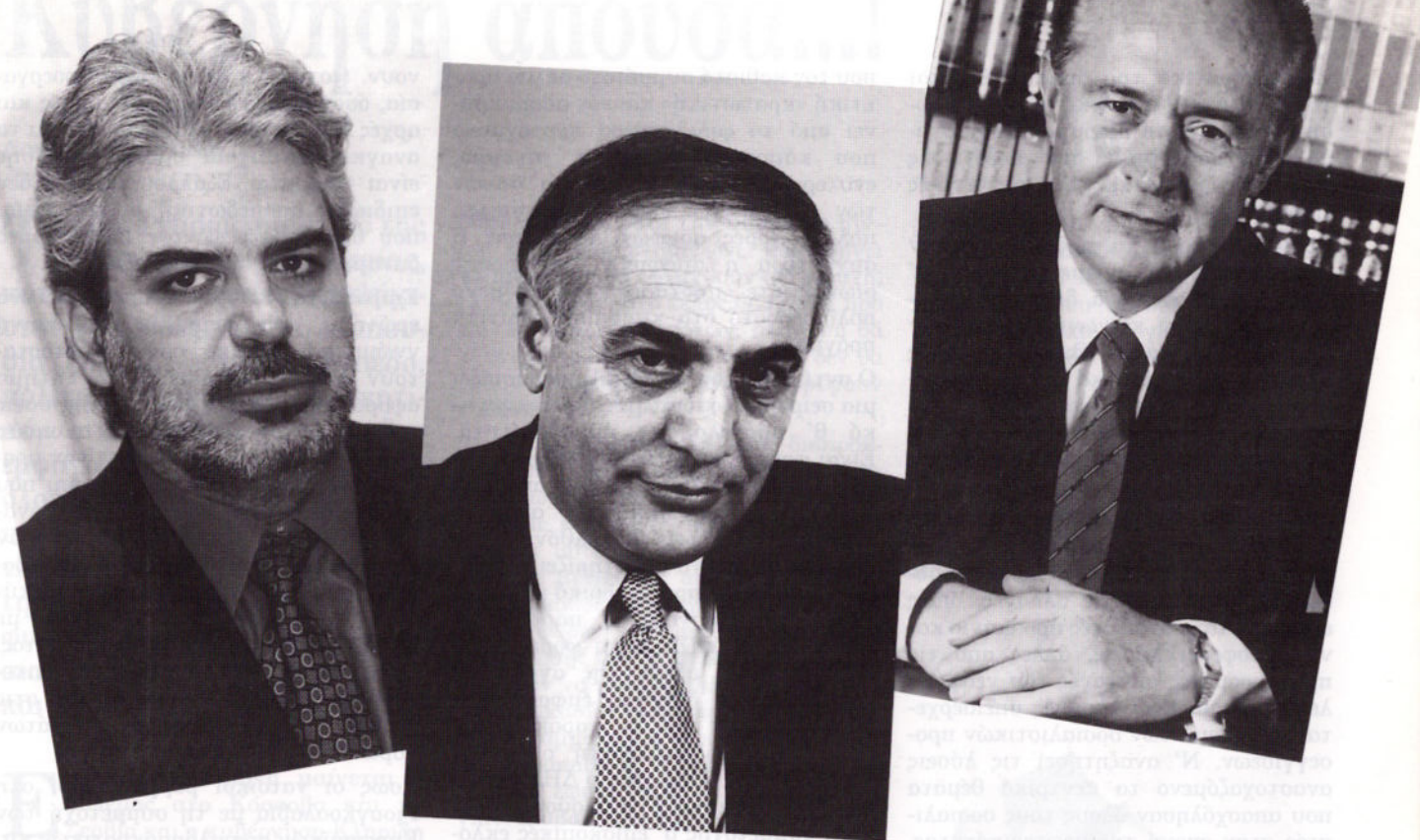
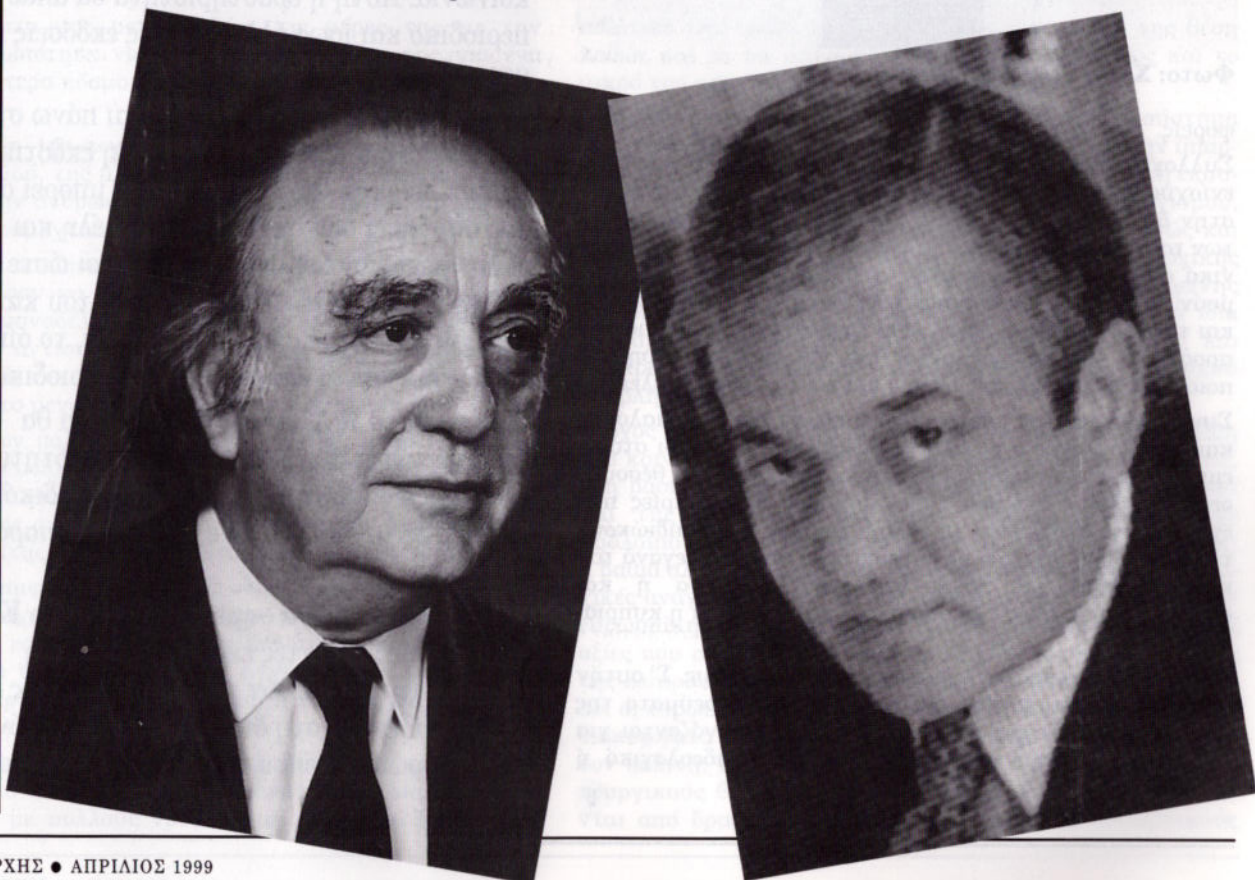
Σοσιαλδημοκρατία: μετέωρο βήμα στο κυπριακό πολιτικό σκηνικό

Ζήνωνα Ποφαΐδη

Αν αυτό έχει κάποια δόση αλήθειας για την Ευρώπη, η επιχειρούμενη προσπάθεια επανοικοδόμησης της σοσιαλιστικής προοπτικής στην Κύπρο ίσως ηχεί δυο φορές παράξενα, γιατί θα ήταν τουλάχιστο παράδοξη μια δοκιμή που αποσκοπεί στην αναβίωση ιδεών και πολιτικών που

στη γενέτειρά τους αποτελούν ήδη παρελθόν. Έτσι έχουν, όμως, τα πράγματα; Είναι γεγονός ότι τα τελευταία τριάντα χρόνια τίθενται μπροστά μας νέα ζητήματα, απότοκα μεγάλων οικονομικών, τεχνολογικών, κοινωνικών και πολιτικών μεταβολών.

Η κατάρρευση του σοβιετικού μπλοκ, πέρα από τις άμεσες πολιτικές συνέπειες που σχετίζονται με το διεθνές ισοζύγιο των δυνάμεων, άλλαξε άδρην τον τρόπο με τον οποίο εκατομμύρια άνθρωποι αντιλαμβάνονται και αντιμετωπίζουν το σύγχρονο κόσμο. Ο ρόλος του κράτους δεν οράται πια μέσα

από τον ίδιο φακό. Οι παλιές ελπίδες, στο βαθμό που ακόμα παραμένουν, επιλέγουν νέους φορείς πραγματοποίησης τους. Η μεγάλη ανάπτυξη της πληροφορικής συμπιέζει ολοένα και περισσότερο το χώρο και το χρόνο μεταβάλλοντας τις συντεταγμένες με τις οποίες νοερά χαρτογραφούσαμε την υψηλότητα. Ο κίνδυνος οικολογικών καταστροφών δημιουργήσε νέες ευαισθησίες. Η υψηλή ανεργία στον ανεπτυγμένο κόσμο, οι επιθέσεις που δέχεται το κράτος προνοίας από τις νεοφιλελεύθερες κυβερνήσεις, η δυστυχία των κατοίκων του τρίτου κόσμου, η ανεξέλεγκτη διακίνηση κεφαλαίων, καθώς και πολλές άλλες εξελίξεις αύξησαν τις αβεβαιότητες του σύγχρονου ανθρώπου, υποχρεώνοντας τον να στοχαστεί εκ νέου την έννοια της επιθυμητής οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής αλληλεγγύης.

Αν αυτά τα νέα δεδομένα υποχρέωσαν τον ευρωπαϊκό σοσιαλισμό να επιχειρήσει την είσοδο του σε μια διαδικασία επαναπροσδιορισμού, ανεξάρτητα από την άποψη που κανείς μπορεί να έχει για την κατεύθυνση και την πιθανή έκβαση της προσπάθειας, αυτό καταδειχνει τουλάχιστο ένα δυναμισμό και μια διάθεση αναστοχασμού των προβλημάτων που η εποχή μας παραθέτει. Δεν επιδιώκω να παρουσιάσω μια υπεραϊσοδοξία εικόνα. Το εύρος του κειμένου δεν μου επιτρέπει να υπεισέλθω στην ιδεολογική ανεπάρκεια και άλλα ελλείμματα, που το νέο σοσιαλ-

δημοκρατικό πείραμα στην Ευρώπη σήμερα παρουσιάζει στην πράξη. Όμως ο ευρωπαϊκός σοσιαλισμός είναι κληρονόμος μιας πλούσιας παράδοσης όσον αφορά το χώρο της πολιτικής σκέψης και ιδεών, ενώ παράλληλα έχει δείξει δυνατότητες εμπλουτισμού από άλλα ρεύματα σκέψης και φιλοσοφικές προσεγγίσεις. Μ' αυτή την έννοια, ο ευρωπαϊκός σοσιαλισμός είναι αρκετά καλά εξοπλισμένος για να εντοπίσει τα προβλήματα, και να διατυπώσει εναλλακτικές προτάσεις... Η πολυμορφία που παρουσιάζει σήμερα ο σοσιαλιστικός χάρτης δεν μειώνει καθ' ανάγκη την αξιοπιστία των διαφόρων φορέων που τον σχηματίζουν, γιατί αποτελεί έκφραση εθνικών ιδιαιτεροτήτων και, σημαντικότερα, καταγραφή προκαταρκτικών απαντήσεων απέναντι στα ερωτήματα που προκύπτουν από τις ανάγκες ενός κόσμου που επιμένει να μεταβάλλεται με πρωτόγονους ρυθμούς.

Μπροστά στις νέες προκλήσεις που η υψηλότητα παρουσιάζει, δεν είναι περίεργο που η κεντροαριστερά στην Κύπρο εμφανίζεται προβληματισμένη και επιδιώκει να συνδεθεί στενότερα με τα νέα ρεύματα σκέψης στο εξωτερικό. Μάλλον περίεργη είναι η αργοπορία που εκδηλώθηκε στην ανάληψη του εγχειρήματος της ίδρυσης ενός νέου μεγάλου σοσιαλιστικού κινήματος, κάτι που σε μεγάλο βαθμό εξηγείται από την προτεραιότητα που πάντοτε αποδίδεται στο εθνικό πρόβλημα.

Το κυπριακό πρόβλημα, η όχι και τόσο μακρά δημοκρατική παράδοση, το πελατειακό κομματικό σύστημα, μαζί με τη συγκυριακή οικονομική ευμάρεια των τελευταίων ετών οδήγησαν την κυπριακή κοινωνία σε θεωρητική στασιμότητα και δημιούργησαν την ψευδαίσθηση ότι είναι δυνατή η πρόοδος και επιβίωση του τύπου με την περιχαράκωση της στις δικές της και μόνο ιδέες και παραδόσεις, σε απομόνωση από τα δραματιζόμενα στον υπόλοιπο κόσμο.

Το κυπριακό πολιτικό σύστημα καλείται στις μέρες μας να δρα και να παίρνει δύσκολες αποφάσεις μέσα σ' ένα διεθνές περιβάλλον το οποίο, ελάχιστο, φαίνεται να κατανοεί. Τα παραδείγματα είναι πολλά. Από το θέμα των πυραύλων S-300 μέχρι λιγότερο σημαντικά ζητήματα όπως το τελευταίο νομοσχέδιο για την ομοφυλοφιλία, εκδηλώνεται από παντού είτε άγνοια είτε πρωτόγονος λαϊκισμός.

Ο διπολισμός που χαρακτηρίζει το κυπριακό κομματικό σύστημα επιτείνει αυτές τις καταστάσεις. Λειτουργώντας ως αντιθετική δυνάμει ενισχύεται και αναπαράγεται διαιωνίζοντας πρακτικές και νοοτροπίες που ανήκουν σ' άλλες εποχές. Η αντιθετική αυτή δυνάμει επλέγει κατά κανόνα να θέτει τα ζητήματα υπεραπλουστευτικά, γιατί μ' αυτό τον τρόπο κατασκευάζεται μια πραγματικότητα του άσπρου και του μαύρου. Με άλλα λόγια η υπεραπλούστευση, που είναι πάντα

χαρακτηριστικό της δημαγωγίας και του λαϊκισμού, στη δική μας περίπτωση διεκολλύνει το δικομματικό σύστημα, γιατί παρουσιάζει στον πολίτη τις δυο δίθην μοναδικές και αντιθετικές επιλογές.

Επειδή, ωστόσο τα προβλήματα δεν είναι δυνατόν ν' αντιμετωπιστούν μ' αυτή τη μεθοδολογία διάφορες δυνάμεις μέσα στην κοινωνία επιδιώκουν άλλες προσεγγίσεις. Όμως οι λύσεις περνούν υποχρεωτικά μέσα από το κομματικό σύστημα, γιατί η σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία δε μπορεί να λειτουργήσει χωρίς την ύπαρξη κομμάτων. Το εγχείρημα, λοιπόν, που αναλαμβάνεται δεν είναι περιέργο.

Το νέο κομματικό σχήμα καλείται να διαδραματίσει ένα διπλό ρόλο. Να τοποθετηθεί απέναντι στις αλλαγές, όπως εξελίσσονται στο διεθνές προσκήνιο και να προσφέρει λύσεις, άλλες από τις προσφερόμενες συνταγές του νεοφιλελευθερισμού. Εδώ ακριβώς υπεισέρχεται το ζήτημα των σοσιαλιστικών προσεγγίσεων. Ν' αναζητήσει τις λύσεις αναστοχάζοντο τα κεντρικά θέματα που απασχόλησαν όλους τους σοσιαλιστές στην εποχή της νεωτερικότητας. Σ' αυτό η κυπριακή προσπάθεια δε διαφέρει από τις αντίστοιχες στο εξωτερικό. Οι κυπριακές, όμως, ιδιαιτερότητες επιβάλλουν στο νέο σχήμα ένα δεύτερο σοβαρότερο ρόλο. Την προώθηση των στόχων του μέσα από την πλήρη αναδιαμόρφωση του κομματικού σκηνικού που τείνει ολόένα ν' αποκτά τον συγκεκριμένο διπολικό χαρακτήρα και ν' αντιστέκεται στον εκουχρονισμό, λειτουργώντας παραλυτικά για την κυπριακή κοινωνία.

Στο σημείο αυτό επιβάλλεται να εισαχθεί το συγκεκριμένο. Ο ΔΗΣΥ προβάλλει ένα μείγμα απόψεων γιατί εκφράζει τις ιδέες της παραδοσιακής συντηρητικής κυπριακής δεξιάς, που διαπνέεται από τον εθνικισμό, την ορθοδοξία και παραδοσιακές αξίες της αγροτικής κοινωνίας. Παράλληλα εκφράζει φιλελεύθερες απόψεις κύρια στον τομέα της οικονομικής πολιτικής, ρυθμιζόμενο πολλές φορές από το μεγάλο κεφάλαιο, διανοούμενους της δεξιάς και άλλα στρώματα και ομάδες που αντιπροσωπεύει. Οι νεοφιλελεύθερες προσεγγίσεις στο βαθμό που υπάρχουν στο χαρτοφυλάκιο του - έχουν τις καταβολές τους στους πιο πάνω συντελεστές, αλλά σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό προέρχονται από το εξωτερικό, από παράγοντες όπως είναι η Ε.Ε. και άλλες πραγματικότητες της διεθνούς οικονομίας. Συχνά οι πολιτικές αυτές παρουσιάζονται ως αδήριτη ανάγκη και όχι ως εθελούσια επιλογή, γιατί ο ΔΗΣΥ λειτουργεί θαυμάσια ως μέρος του πελατειακού συστήματος, πράγμα

που τον καθιστά συμμετοχο σε μια πρακτική «κρατιστική» και τον απομακρύνει από τα φιλελεύθερα προτάγματα που κάποιο τμήμα του, σίγουρα, ενστερνίζεται. Το αποτέλεσμα αυτών των αντιφάσεων είναι η διατύπωση πολλές φορές ασφών προτάσεων ή συχνότερα η αποφυγή διατύπωσης οιαδήποτε προτάσεων, φαινόμενο πολύ γνωστό στα κυπριακά πολιτικά πράγματα.

Ο αντίποδας του το ΑΚΕΛ παρουσιάζει μια σειρά από ομοιότητες που θεωρητικά θ' αποτελούσαν παραδοξότητα. Είναι φορέας μιας ιδεολογίας κρατιστικής [σε μεγαλύτερο βαθμό από τον ΔΗΣΥ], κληρονομημένης από το φιλοσοβιετικό του παρελθόν. Στην πράξη φαίνεται να υποστηρίζει οικονομικές πολιτικές που χονδρικά εντάσσονται στις Κενυσιανές παραδόσεις. Όπως και ο ΔΗΣΥ είναι φορέας των παραδοσιακών αξιών της αγροτικής κοινωνίας, με διάχυτη έμφαση στη συλλογικότητα που τη χαρακτηρίζει, παρά στη πιο νεωτερική αξία της ατομικότητας. Όπως και ο ΔΗΣΥ είναι κόμμα θρησκευτικό με πλούσια παράδοση συμμετοχής σ' επισκοπικές εκλογές και άλλες εκκλησιαστικές δραστηριότητες. Είναι άγνωστο, σε ποιο βαθμό, στη σημερινή συγκυρία, ενστερνίζεται ακόμα την ιδεολογία του υπαρκτού σοσιαλισμού, θέμα που αποφεύγει να ξεκαθαρίσει. Διατηρεί, όμως, έντονα την κάθετη ιεραρχική οργάνωση των παλιών κομμουνιστικών κομμάτων και τον τρόπο λειτουργίας τους με κύριο χαρακτηριστικό τον μεγάλο έμμοθο κομματικό μηχανισμό.

Τα δυο μεγάλα κόμματα έχουν καταφέρει να επιβάλουν σε μεγάλο βαθμό το δικομματισμό, τάση που φαίνεται να ενισχύεται παρά να υποχωρεί. Ενεργώντας πελατειακά και στηριζόμενα σε παραδοσιακές αξίες που είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς σε περιόδους «εθνικού κινδύνου», έχουν επιτύχει μεγάλη πολιτική ισχύ, την οποία επιδιώκουν να διατηρούν δημιουργώντας κατά καιρούς τεχνητό κλίμα πόλωσης. Συχνά υπερβάλλουν τις διαφορές τους κι όταν αυτό δεν είναι εφικτό, ανακαλύπτουν άλλες ανύπαρκτες ή προβάλλουν συμβολικές διαφορές, που παραπέμπουν στο παρελθόν παρά στο παρόν και το μέλλον. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, κυριαρχεί η υπεραπλοστέωση, γιατί ακριβώς εμπέδωσαν την κομματική διαρχία.

Η αναληφθείσα προσπάθεια για την ίδρυση νέου σχήματος είναι, λοιπόν μια αναγκαιότητα. Δεν είναι, όμως, υποχρεωτική αναγκαιότητα, γιατί η επιτυχία της δεν είναι με κανένα τρόπο προεξοφλημένη. Οι συμμετέχοντες στην προσπάθεια παρουσιάζουν μια σειρά από απόψεις που συχνά δεν συγκλί-

νουν. Ωστόσο, η μέχρι τώρα προεργασία, όσον αφορά ιδεολογικές αρχές και αρχές λειτουργίας, καταδεικνύει ότι τα αναγκαία στοιχεία ομοιογενποίησης είναι υπαρκτά. Εξάλλου, κανείς δεν επιδιώκει ισοπεδωτική ομοιομορφία, που θα κατέστρεφε τον απαιτούμενο δυναμισμό που οι καιροί αξιώνουν.

Επιβάλλεται, ωστόσο, ν' απαντηθεί ένα ερώτημα, που απασχολεί την κοινή γνώμη και, φυσικά, όσους πρωτοστατούν στην προσπάθεια. Το ζήτημα αφορά τις διαφορετικές αντικρούσεις του κυπριακού προβλήματος, οι οποίες είναι δυνατό να δυναμιτίσουν την προσπάθεια. Το σοσιαλιστικό φόρουμ που πρόσφατα οργανώθηκε στη Λ/σία ανάμεσα στους φορείς που συμμετέχουν στην προσπάθεια δεν αφήνει αμφιβολίες για τις δυσχέρειες που προκύπτουν. Κανέναν δεν ασχολήθηκε με προβλήματα ευρύτερου ενδιαφέροντος. Η συζήτηση και οι διαξιφισμοί επικεντρώθηκαν σχεδόν αποκλειστικά στις γνωστές τοποθετήσεις των κομμάτων γύρω από το κυπριακό ζήτημα.

Ίσως οι νατοϊκοί βομβαρδισμοί στη Γιουγκοσλαβία με τη συμμετοχή των Ευρωπαϊκών σοσιαλδημοκρατικών κυβερνήσεων βαραίνουν το κλίμα μέσα στο οποίο εξελίσσεται η προσπάθεια, αφού ωθεί τους πάντες ν' ασχολούνται με τα γνωστά ζητήματα που κυριαρχούν στο κυπριακό πολιτικό σκηνικό και ν' αποφεύγουν τα οδυνηρά και, ίσως, δυσνόητα γεγονότα των ευρωπαϊκών πολιτικών πραγμάτων.

Ωστόσο, η προσπάθεια βρίσκεται στην κόψη του ξυραφιού... Η αναγνώριση της αναγκαιότητας για την ίδρυση του νέου σοσιαλιστικού κόμματος δεν φαίνεται, προς το παρόν, ν' αποδεικνύεται επαρκώς ισχυρή για να οδηγήσει σε ομίκρυνση του χάσματος που οι διαφορετικές τοποθετήσεις πάνω στο κυπριακό δημιουργούν. Οι χειρισμοί του ζητήματος από την πλευρά της ΕΔΕΚ και η μονομερής απόφαση της να αναστείλει το διάλογο με δυο από τους εμπλεκόμενους φορείς, υποδηλώνει έλλειψη επαρκούς κατανόησης των πραγματικότητων και μαρτυρούν τον εγκλωβισμό της ηγεσίας σε πρακτικές και στερεότυπα του ατυχούς κυπριακού παρελθόντος. Η πρώτη φάση έχει, δυστυχώς, τελειώσει χωρίς τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Έχουν, όμως, αποκτηθεί εμπειρίες και έχουν τοποθετηθεί ζητήματα και εκφραστεί αγωνίες που διακατέχουν μεγάλα τμήματα της κοινωνίας. Είναι φανερό, λοιπόν, ότι θα χρειαστεί εντατική δουλειά, ευρηματικότητα και παραμερισμός των πασιγνωστων κομματικών υπολογισμών για να ξεκινήσει η προσπάθεια ν' αποκτά σάρκα και οστά.

Κυβέρνηση απούσα...!

Λούη Ηγουμενίδη

Το κύριο χαρακτηριστικό της κυβερνητικής παρουσίας, κατά τις τελευταίες τουλάχιστον εβδομάδες, είναι η... απουσία της! Σε κανένα επίπεδο, πολιτικό, κοινωνικό, διοικητικό, οικονομικό ή άλλο δεν εμφανίζεται συγκεκριμένη και ολοκληρωμένη η κυβερνητική πολιτική και οι εκπρόσωποι της κυβέρνησης υποδηλώνουν την ύπαρξή της μόνο με τη φυσική διάσταση της παρουσίας τους κι αυτή επιτηδευμένη και άφωνη, σχεδόν θεατρική!

Εδώ και ένα μήνα μαίνεται ο πόλεμος στο Κόσοβο και τη Σερβία και η κυβέρνηση Κληρίδη παρακολουθεί αμήχανη και από τηλεόρασης τις εξελίξεις, όπως κάνει και ο έσχατος πολίτης αυτής της χώρας. Ούτε τάσσεται υπέρ των βομβαρδισμών του ΝΑΤΟ και της πολιτικής της Δύσης, ούτε καταδικάζει απερίφραστα την επέμβαση. Ούτε συμπαρίστανται στον Σερβικό λαό, ούτε τολμά να αξιολογήσει ευθαρσώς την πολιτική Μιλόσεβιτς. Δεν αξιοποιεί τα περιθώρια που διανοίγονται για προβολή και της δικής μας υπόθεσης, αλλά ούτε τολμά ν' αναγνωρίσει δημόσια τους κινδύνους που εγκυμονούνται και για «κλείσιμο» του Κυπριακού. Δεν μπαίνει στον κόπο να εισηγηθεί καν τις αντιστοιχίες και νομίζει ότι καλύπτεται από κάποιο δείγμα ψευδίσιας του υπουργού Εξωτερικών κ. Κασουλίδη. Ο ίδιος ο πρόεδρος προτίμησε, με το ξεκίνημα των βομβαρδισμών να αρμενίσει στ' ανοικτά του Λιβάνου, αφήνοντας και το πεδίο ελεύθερο για τα μεγαλειώδη σχέδια Κυπριανού!

Όμως δεν είναι δυνατόν αυτή τη φορά «να σωθεί η τιμή του έθνους» μόνο από την ορθή πολιτική Σημίτη. Όσο κι αν ο Έλληνας Πρωθυπουργός αντιδρά άψογα και υπερασπίζεται αποτελεσματικά τα συμφέροντα της Ελλάδας και την τιμή της δικαιοσύνης, δεν θα μπορέσουμε και μεις να μπούμε στη σκιά της ελληνικής αρετής...

Αλλά κι αν ισχυρισθεί κανένας ότι η κυβέρνηση Κληρίδη συγκεντρώνει την προσοχή της στις αναμενόμενες εξελίξεις γύρω από το Κυπριακό, με την επικείμενη, κατά πάσα πιθανότητα πρωτο-

βουλία των 8, ούτε την υπόλοιπη ηγεσία και το λαό ενημερώνει και αφήνει τα πράγματα να εξελιχθούν στην τύχη, ελπίζοντας ότι στο τέλος θα βρεθεί προτελεσμένων γεγονότων, που όλοι θα τ' αναγνωρίσουν σαν τέτοια και δεν θα έχουν κουράγιο να της επιρρίψουν ευθύνες.

Όσον αφορά στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις, που διεξάγονται με ευθύνη του Γιώργου Βασιλείου, η κυβέρνηση ούτε τις καθοδηγεί, ούτε τις αντιλαμβάνεται ούτε συντρέχει την προσπάθεια, με μέτρα και αποφάσεις που θα προετοιμάσουν την αναγκαία υποδομή. Είναι φορές που οι υπουργοί της κυβέρνησης και η ηγεσία του ΔΗΣΥ, δείχνουν να μην αντιλαμβάνονται καν τη διαδικασία, το περιεχόμενο, τα χρονοδιαγράμματα και τους στόχους αυτής της προσπάθειας. Δίνουν την εντύπωση ότι εφησυχάζουν «δικαιωμένοι» γιατί έλαβαν την ιστορική απόφαση!

Αλλά και στους διάφορους τομείς της εσωτερικής πολιτικής και της δημόσιας διοίκησης, η απουσία κυβερνητικής πολιτικής, είναι παραπάνω από εμφανής. Όλοι οι κοινωνικοί φορείς έχουν άποψη και διατυπώνουν γνώμη για την οικονομία, ενώ η κυβέρνηση είναι απούσα. Όλοι οι άλλοι ενδιαφερόμενοι συγκρούονται δυναμικά, στην προσπάθεια τους να επιβάλουν τη δική τους κοινωνική αντίληψη, την ώρα που η κυβέρνηση παρακολουθεί τις εξελίξεις σαν απλός θεατής, προσπερνώντας τους απεργούς των ξενοδοχείων «Λόρδου» με αδιαφορία ή σχεδόν αναληφσία.

Η άμυνα, η παιδεία, η υγεία, τα δημόσια έργα, η δικαιοσύνη, τα σώματα ασφαλείας, το έγκλημα, τα τελωνεία, τα λιμάνια, οι αγορές, οι δημόσιες επιχειρήσεις και οι ημικρατικοί οργανισμοί βαδίζουν στο δρόμο τους χωρίς προσανατολισμό, χωρίς υπεύθυνο σχεδιασμό χωρίς στόχο, χωρίς την απαραίτητη προστασία των συμφερόντων του πολίτη από το κράτος.

Βέβαια το φαινόμενο δεν είναι πρωτόγνωρο στον τόπο μας. Ανέκαθεν ο πρόεδρος της Δημοκρατίας και το υπουργικό συμβούλιο ασχολούνταν κυρίως με τις καθημερινές μικρότητες του κρατικού μηχανισμού με το ρουσφέτι και τις «κομματικές δεσμεύσεις» που ανέλαβαν και λιγότερο αποσπούν την προσοχή τους τα μεγάλα προβλήματα του τόπου και του λαού. Είναι το ενδημούν σύνδρομο κάθε κοινωνίας με τριτοκοσμικό παρελθόν.

Σήμερα όμως τα πράγματα είναι

χειρότερα από κάθε άλλη φορά. Ο πρόεδρος εμφανίζεται με λίγες δυνάμεις ν' αντισταθεί στην αδράνεια, ενώ το περιβάλλον του σπεύδει να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία για να ριζώσει τις επρροές του. Το κόμμα που τον στηρίζει αγωνιά να συμμαζέψει τις φιγόκεντρες τάσεις των στελεχών του και έχασε από το επίκεντρο της προσοχής του, την πολιτική. Μα και η αντιπολίτευση είναι άναυδη, αποπροσανατολισμένη, παραπαίοντα μέσα στην έρημο των αδυναμιών της. Κι όμως το καράβι μας αρμενίζει...

Ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας δέκα χρόνια μετά τη ψήφιση του Νόμου

Σωτηρούλα Χαραλάμπους

Όταν τον Οκτώβριο του 1989 η κυπριακή Βουλή ψήφισε ομόφωνα τον Νόμο Περί Καταβολής Ίσης Αμοιβής για εργασία ίσης αξίας ένα αίσθημα ικανοποίησης και ανακούφισης διακατείχε το συνδικαλιστικό κίνημα και τις γυναίκες οργανώσεις του τόπου μας. Ικανοποίηση και ανακούφιση γιατί επιτέλους μετά από αγώνες και κινητοποιήσεις δεκαετιών η νομοθετική κατοχύρωση της ίσης αμοιβής για εργασία ίσης αξίας γινόταν πραγματικότητα και θα αγκάλιαζε πλέον όλες τις εργαζόμενες στην Κυπριακή Δημοκρατία και όχι μόνο εκείνες που εργαζόντουσαν στο δημόσιο, ημιδημόσιο, στις τράπεζες και τα ξενοδοχεία και όπου η ισομισθία εφαρμοζόταν πριν από την ύπαρξη του Νόμου.

Η ΠΕΟ από τότε χαιρετίζοντας την ψήφιση του Νομοσχεδίου είχε επισημάνει ότι ο Νόμος αποτελεί ουσιαστικά το πρώτο βήμα και ότι θα χρειαζοῦν πολλές προσπάθειες, θέληση και αποφασιστικότητα από όλους έτσι που ο Νόμος να γίνει πράξη και να διαπεράσει και να καταργήσει μια βασική διάκριση, αυτή της ανισομισθίας για ίσης αξίας εργασία.

Τα δέκα χρόνια που έχουν περάσει από την ψήφιση του Νόμου έχουν επιβεβαιώσει πλήρως αυτή μας τη θέση.

Που βρισκόμαστε λοιπόν σήμερα 10 χρόνια μετά την ψήφιση του Νόμου; Βασικά εκείνο που έχει γίνει μέσα σ' αυτά τα χρόνια είναι η προσπάθεια εξάλειψης των διακριτικών όρων από τις συλλογικές συμβάσεις έτσι που η κατάταξη των εργαζομένων να μην γίνεται στην βάση του φύλου. Στην πλειοψηφία των συλλογικών συμβάσεων έχουν καταργηθεί οι όροι εργάτης - εργάτρια και έχουν υιοθετηθεί όροι όπως Ανειδίκευτος εργαζόμενος Α, Ανειδίκευτος Εργαζόμενος Β, ή Εργαζόμενοι στην παραγωγή, Εργαζόμενοι στη συσκευασία.

Παράλληλα κατά την ανανέωση των συλλογικών συμβάσεων εφαρμόσαμε πολιτική μεγαλύτερου ποσοστού αυξήσεων για τις χαμηλά αμοιβόμενες κατηγορίες εργαζομένων που στην πλειοψηφία τους είναι γυναίκες, σε κάποιες δε περιπτώσεις έχουν δοθεί και επιπρόσθετες αυξήσεις σε κατηγορίες που απασχολούνται γυναίκες σε μια προσπάθεια σμίκρυνσης του χάσματος και της διαφοράς.

Είναι η εκτίμηση μας ότι τα βήματα που έχουν γίνει ήταν αναγκαία και σωστά, χρειάζονται όμως να προχωρήσουμε και παρα πέρα. Χρειάζεται δηλαδή να προχωρήσουμε σε κατατάξεις στην βάση του επαγγέλματος της εργασίας, που εκτελεί ένας εργαζόμενος και όχι σε απλές μετονομασίες κατηγοριών π.χ. αντί ανειδίκευτη εργάτρια - ανειδίκευτος Β'. Για να γίνει αυτό σίγουρα απαιτείται συνεργασία, συναντίληψη, κοινή προσπάθεια, ανάμεσα σε εργοδότες και συντεχνίες.

Η ΠΕΟ είναι ακριβώς έτοιμη να εργαστεί προς αυτή την κατεύθυνση.

Η άλλη παράμετρος που έχει σχέση με το ζήτημα της ίσης αμοιβής, αφορά το ίδιο το υπάρχον νομικό πλαίσιο και σε ποιο σημείο μπορεί να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις διαστάσεις του προβλήματος της ίσης αμοιβής.

Τα χρόνια που ακολούθησαν την ψήφιση και πολύ περισσότερο τα χρόνια που ακολούθησαν μετά την έναρξη ισχύος του Νόμου (1992) οι εμπειρίες μας υπέδειξαν και μας οδήγησαν στον εντοπισμό αρκετών κενών στον Νόμο. Αυτά τα κενά αποτέλεσαν αντικείμενο προτάσεων, εισηγήσεων, συζητήσεων και παραστάσεων από την ΠΕΟ προς το αρμόδιο Υπουργείο τα τελευταία 6 χρόνια τουλάχιστο.

Ποιες είναι αυτές οι αδυναμίες και τα κενά; η πρώτη αδυναμία έχει σχέση με την έλλειψη

πρόνοιας στον Νόμο για ύπαρξη κανονισμών, για εφαρμογή του Νόμου. Από εκεί και πέρα είναι η ανάγκη δημιουργίας κανονισμών που να προβλέπουν τον ρόλο, τις εξουσίες, τα καθήκοντα των επιθεωρητών που με βάση πρόνοια του Νόμου έχει διορίσει ο Υπουργός Εργασίας για εφαρμογή του Νόμου και είναι το ζήτημα της σύνθεσης των όρων εντολής και λειτουργίας της Τεχνικής Επιτροπής που και πάλι με βάση σχετικό άρθρο του Νόμου μπορεί να διορίζει το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών για να το υποβοηθά στο έργο του.

Είναι το ζήτημα της ύπαρξης κάποιων κριτηρίων κοινά αποδεκτών ως βάση σύγκρισης για το πόσο μια εργασία που επιτελείται από άνδρες και γυναίκες είναι ίσης αξίας.

Τέλος είναι το θέμα του πως ο Νόμος ερμηνεύει την ίση αξία εργασία. Σύμφωνα λοιπόν με τον Νόμο μας, ο ορισμός της εργασίας ίσης αξίας περιορίζεται σε εργασίες που γίνονται από άνδρες και γυναίκες και είναι όμοιας ή κατ' ουσίαν όμοιας φύσης. Αυτός ο ορισμός, αυτή η ερμηνεία, έρχεται σε διάσταση με τον τρόπο που η αρχή της ίσης αμοιβής αντιμετωπίζεται στην Ε.Ε. μέσα από τις σχετικές οδηγίες, όπου εκείνο, που επιμετράται είναι η αξία της επιτελούμενης εργασίας και όχι η ομοιότητα της ή όχι με κάποια άλλη.

Θετικά πρέπει να εκτιμήσουμε το γεγονός ότι πρόσφατα σε συσκέψεις ανωτάτου επιπέδου που έγιναν στο Υπουργείο Εργασίας έχουν αποφασιστεί τροποποιήσεις στον Νόμο προς τις κατευθύνσεις που εισηγήσαμε πιο πάνω, αλλά δεν μπορεί να μην επικρίνουμε το γεγονός ότι αυτές οι εισηγήσεις βρίσκονται και συζητούνται σε επίπεδο τριμερών επιτροπών τουλάχιστο τα τελευταία 4-5 χρόνια. Επίσης πρέπει να εκτιμηθεί και να τονισθεί η απόφαση που πάρθηκε στις συσκέψεις αυτές για ίδρυση

Επιτροπής Ίσων Ευκαιριών που θα διαδραματίζει και ρόλο διαμεσολάβησης σε περιπτώσεις ισομισθίας.

Παράλληλα πρέπει έντονα να υπογραμμίσουμε ότι μπροστά μας, άμεσα, τίθεται το θέμα τροποποίησης του Νόμου έτσι που να συνάδει με το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Το συνδικαλιστικό κίνημα της ΠΕΟ είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο σ' αυτό το ζήτημα γιατί ποτεύουμε και απαιτούμε η διαδικασία εναρμόνισης να θέσει σε προτεραιότητα και τα ζητήματα κοινωνικής πολιτικής ευρύτερα αλλά και τα ζητήματα ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών ειδικότερα.

Μετά από την παράθεση όλων αυτών των προβλημάτων, κενών αδυναμιών, εύλογα μπορεί να γεννηθεί το ερώτημα: «Τελικά πόσο μας βοήθησε ο Νόμος για την Ισομισθία;» Η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα σίγουρα δεν μπορεί να είναι ούτε μονολεκτική ούτε μονοδιάστατη.

Ο Νόμος για την ισομισθία ήταν η κατάληξη μιας σειράς μακρόχρονων αγώνων, κινητοποιήσεων του συνδικαλιστικού κινήματος και των γυναικών της Κύπρου. Η ψήφιση του εκπλήρωσε ένα όραμα δεκαετιών και παράλληλα δημιούργησε μια ευρύτερη δυναμική και μια ευαισθησία γύρω από το ζήτημα.

Εκεί και όπου δεν μπορεί να είμαστε ικανοποιημένοι είναι οι ρυθμοί με τους οποίους προχώρησε τόσο η εφαρμογή του Νόμου όσο και οι ρυθμοί προώθησης των αναγκαίων τροποποιήσεων.

Το ότι 7 χρόνια μετά την εφαρμογή του Νόμου το χάσμα μισθών ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες σμικρύνεται με ρυθμούς της τάξης του 1% περίπου τον χρόνο καθόλου δεν μπορεί να μας ικανοποιεί.

Τα όσα έχουν παρατεθεί και καταγραφεί ανασκοπώντας τα δέκα χρόνια από την ψήφιση του Νόμου μέχρι σήμερα, καθόλου δεν έχουν στόχο να μηδενίσουν τον Νόμο ή τις προσπάθειες

εφαρμογής του.

Εκείνο που υπογραμμίζαμε και τότε, εκείνο που υπογραμμίζουμε και σήμερα είναι ότι ο Νόμος αποτελεί ένα όπλο στα χέρια πρώτα και κύρια των ιδίων των εργαζομένων γυναικών και κατ' επέκταση του συνδικαλιστικού κινήματος. Χρειάζεται αυτό το όπλο και να το κάνουμε πιο αποτελεσματικό, αλλά χρειάζεται και να το αξιοποιούμε.

Για να γίνει όμως αξιοποίηση του Νόμου χρειάζεται να αντιπαλαίσουμε και μια

άλλη νοοτροπία, αυτή που θεωρεί ότι οι νόμοι από μόνοι τους, χωρίς ουσιαστική παρέμβαση και μέτρα και των άλλων παραγόντων εργοδοτών, κυβέρνησης, συντεχνιών θα εφαρμοστούν, συνεπώς θα εφαρμοστούν από μόνα τους. Αυτό δεν πρόκειται ποτέ να γίνει. Και είναι ακριβώς γι' αυτούς τους λόγους που εμείς προσαποδοῦμε και τον Νόμο να κάνουμε πιο αποτελεσματικό από τη μια, αλλά από την άλλη, να αντιπαλαίσουμε και την λογική που θέλει τα ζητήματα της ισότητας και ειδικότερα της ισότητας

στην αμοιβή, να εξαρτούνται απόλυτα και στενά από την κατάσταση της οικονομίας.

Η ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας, αποτελεί βασική αρχή κοινωνικής δικαιοσύνης, αποτελεί βασικό μοχλό αξιοποίησης των δυνατοτήτων της εργασίας των γυναικών και ως τέτοια πρέπει να αντιμετωπίζεται από όλους αν θέλουμε πραγματικά τα λόγια να γίνουν έργα και οι νόμοι καθημερινή πρακτική.

* Η Σωτηρούλα Χαραλάμπους είναι Γραμματέας Κ. Γ.ρ. Γ. Εργ. ΠΕΟ

To be or not to be

Σάββας Α. Σάββα

Το νομοσχέδιο για το Εθνικό Σύστημα Υγείας έχει κατατεθεί από την Κυβέρνηση στην Βουλή όπου θα ακολουθήσει η γνωστή διαδικασία: συζήτηση στις υποεπιτροπές της Βουλής και όταν καταλήξουν στο τελικό κείμενο, ψηφίση του από την ολομέλεια. Με τις υπάρχουσες ενδείξεις, φαίνεται ότι όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα τάσσονται υπέρ και μάλλον το νομοσχέδιο θα ψηφισθεί ομόφωνα.

Υπάρχουν όμως ομάδες της κοινωνίας μας που είτε τάσσονται εναντίον, είτε αντικρίζουν με σκεπτικισμό την εισαγωγή ενός Εθνικού Σχεδίου Υγείας στην Κύπρο.

Πρώτα - πρώτα είναι οι συντηρητικοί (όχι κατ' ανάγκη ιδεολογικά), αυτοί που τους φοβίζει απλώς και μόνον η σκέψη για ριζοσπαστικές αλλαγές και τα επιχειρήματα τους είναι ότι το σύστημα δούλεψε πολύ καλά τόσα χρόνια, αφού έχουμε πολύ καλούς δείκτες υγείας, γι' αυτό το μόνο που χρειάζεται είναι η βελτίωση του και όχι η εισαγωγή ενός νέου Σχεδίου Υγείας. Στο επιχείρημα αυτό θα απαντήσουμε πιο κάτω στο κείμενο.

Άλλοι που τάσσονται εναντίον, είναι αυτοί που βλέπουν να διακυβεύονται τα συμφέροντα τους ή τα κεκτημένα τους.

Για να μπορέσουμε να δώσουμε μια απάντηση αν χρειάζεται ή όχι Εθνικό Σχέδιο Υγείας πρέπει να ενδιαιτήσουμε στην ανατομία του τι υπάρχει σήμερα. Βασικά αυτό που υπάρχει είναι ένα μη - σύστημα (non - system). Υπάρχει ο δημόσιος τομέας με τα νοσοκομεία και τα υγειονομικά κέντρα, υγειαστήρια κ.λ.π. και ο ιδιωτικός τομέας με τις κλινικές - πολυκλινικές και τα ιατρεία. Υπάρχουν επίσης διάφορα ταμεία ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης - ΑΤΗΚ, ΑΗΚ, ΠΕΟ, ΣΕΚ, ΔΕΟΚ, ΕΤΥΚ κλπ - τα οποία βασικά κάνουν χρήση του ιδιωτικού τομέα. Υπάρχουν επίσης σχέδια ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης που παρέχονται από τις ασφαλιστικές εταιρείες.

Μειονεκτήματα του σημερινού συστήματος:

Ο δημόσιος τομέας παρουσιάζεται υδροκέφαλος και υπερλειτούργει ενώ ο ιδιωτικός τομέας εξασθενεί και υπολειτούργει. Τα υγειονομικά κέντρα δεν έλυσαν το πρόβλημα των εξωτερικών ιατρείων των νοσοκομείων, απλούστατα άντλησαν από την πελατεία των ιδιωτών

ιατρών της περιοχής. Με βάση την έρευνα του Πανεπιστημίου του Χάρβαρντ, σε συνεργασία με την Τράπεζα Αναπτύξεως για τα έτη 1992-1996 ο χρόνος αναμονής στο ιατρείο του κυβερνητικού γιατρού ήταν 175 λεπτά ενώ για τον ιδιώτη γιατρό 40 λεπτά. Είναι εμφανής η ταλαιπωρία του πληθυσμού που απευθύνεται για εξυπηρέτηση στα νοσοκομεία. Στον ιδιωτικό τομέα θα πληρώσει από την τσέπη του.

Όσον αφορά τον χρόνο αναμονής για μη επείγουσες επεμβάσεις, με βάση την ίδια έρευνα, ήταν για τον δημόσιο τομέα 90 μέρες το 1992 και 110 μέρες το 1996 ενώ για το ιδιωτικό τομέα 4 και 3 μέρες αντίστοιχα.

Δεν υπάρχει σχεδόν καθόλου επικοινωνία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα με αποτέλεσμα την κατασπατάληση πόρων και δυναμικού. Τα νοσοκομεία δεν δέχονται τις αναλύσεις από τον ιδιωτικό τομέα και ξαναζητούν τις ίδιες και όπως είναι γνωστό όλα στοιχίζουν. Το ίδιο συμβαίνει και με άλλες παρακλινικές εξετάσεις. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και ανάποδα, ιδιώτες γιατροί να ζητούν

επανάληψη εξετάσεων που έγιναν σε κρατικά ιδρύματα παρόλο που αυτοί δεν είναι ο κανόνας.

Πολλές φορές αποστέλλονται ασθενείς στο εξωτερικό ή μετακαλούνται ξένοι καθηγητές για περιστατικά τα οποία θα μπορούσαν να αντιμετωπισθούν στην Κύπρο στον ιδιωτικό τομέα.

Λόγω αυτής της έλλειψης επικοινωνίας, και του απαγορευτικού της χρήσης υπερύχρονων και διαπληρών ιατρικών μηχανημάτων από ιδιώτες γιατρούς, οι τελευταίοι αναγκάζονται να δαπανούν χιλιάδες λίρες για την απόκτηση τους με αποτέλεσμα την αύξηση των δαπανών υγείας. Επίσης όταν κάτι δεν υπάρχει στα κρατικά νοσοκομεία το κράτος προχωρεί στην δημιουργία του αντί να αγοράζει υπηρεσίες από τον ιδιωτικό τομέα. (Θα κοστίζει στο κράτος πολύ λιγότερα). Με βάση την προαναφερθείσα μελέτη οι αξονικοί τομογράφοι αυξήθηκαν από 3 το 1992 σε 8 το 1996, οι μαγνητικοί τομογράφοι από 1 σε 2 και οι μονάδες κοβαλτίου από 1 σε 3.

Λόγω του δημοσιοϋπαλληλικού ωραρίου των νοσοκομείων πανά-

εξ υπαρχής \ \ εθνικό σχέδιο υγείας

κριβα μηχανήματα υπολειπούνται με αποτέλεσμα να μακραίνουν οι ουρές για εξειδικευμένες εξετάσεις. Επίσης λόγω του ωραρίου και της πενήντημης εβδομάδας εργασίας αρκετοί δικαιούχοι (οι πλειοψηφία των εργαζομένων μπορούν να επισκεφθούν τους γιατρούς τα απογεύματα και το Σάββατο όταν τα πλείστα εξωτερικά ιατρεία είναι κλειστά) αναγκάζονται να καταφεύγουν στον ιδιωτικό τομέα και να καταβάλλουν το κόστος από την τσέπη τους.

Υπάρχει έλλειψη ελέγχου

Έλλειψη ελέγχου. Όπως λειτουργεί σήμερα το σύστημα, που το Υπουργείο Υγείας είναι βασικά Υπουργείο δημόσιου τομέα ο ποιοτικός έλεγχος των προσφερόμενων υπηρεσιών είναι υποτυπώδης έως ανύπαρκτος. Θα αναφέρω ένα παράδειγμα. Όπως λειτουργεί το σύστημα όποιος Γιατρός θέλει δημιουργεί κέντρο εξωσωματικής γονιμοποίησης χωρίς να μπορεί να τον εμποδίσει κανείς ούτε να ζητήσει καμία αρχή πιστοποιητικό ή μίνιμουμ προσόντα. Με την εφαρμογή ενός σύγχρονου σχεδίου υγείας, ένα τέτοιο κέντρο θα πρέπει να συμβληθεί με την αρχή που θα παρέχει τις υπηρεσίες υγείας και τότε υποχρεωτικά θα πρέπει να προσκομισθούν πιστοποιητικά και άλλα δικαιολογητικά.

Αυτά είναι σε γενικές γραμμές τα μειονεκτήματα του υπάρχοντος συστήματος - μη - συστήματος. (Υπάρχουν φυσικά και άλλα μειονεκτήματα). Το μόνο πλεονέκτημα για τον πληθυσμό είναι ότι έχει ελεύθερη πρόσβαση, είτε είναι δικαιούχος είτε όχι, στα κρατικά νοσοκομεία για υπηρεσίες υγείας χωρίς να πληρώσει. Είναι σε όλους γνωστό ότι πολύ ελάχιστα πληρώνουν στα νοσοκομεία, και τα τέλη που καταβάλλουν είναι κατά πολύ χαμηλότερα από το πραγματικό κόστος. Πάρα πολλοί υψηλά αμειβόμενοι, που δεν είναι δικαιούχοι, κάνουν χρήση των γνωρισμών τους για να τύχουν νοσοκομειακής περίθαλψης με αποτέλεσμα οι πραγματικοί δικαιούχοι, τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα του λαού, είτε να ταλαιπωρούνται περισσότερο είτε να καταφεύγουν στον ιδιωτικό τομέα πληρώνοντας από την τσέπη τους.

Όσον αφορά τους υψηλούς δείκτες υγείας που συγκρίνονται θετικά με τους δείκτες υγείας ανεπτυγμένων χωρών δεν οφείλονται μόνο στο ιατροφαρμακευτικό σύστημα αλλά και στο πολύ ψηλό βιοτικό μας επίπεδο και σε άλλα μέτρα που ελήφθησαν. Η καλή διατροφή εμποδίζει την φυματίωση π.χ. Μια γυναίκα που τρέφεται καλά, ζει σε ένα ευήλιο και ευάερο σπίτι θα έχει μια καλή εγκυμοσύνη και δεν θα γεννήσει

πρόωρα. Η υψηλή νοσηρότητα και η περιγεννητική θνησιμότητα είναι συνυφασμένα με το χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο. Η εκστρατεία εξολόθρευσης των αδελποτών σκύλων και τα σύγχρονα σφαγεία οδήγησαν στην εξάλειψη του εχινόκοκκου.

Στις παθήσεις του πολιτισμού, όπως λέγονται, (καρκίνος, καρδιοπάθειες) βλέπουμε ότι το παρόν σύστημα αδυνατεί να αντεπεξέλθει. Και αυτό γιατί δεν υπάρχουν προγράμματα screening για έγκαιρη ανίχνευση.

Το παρόν σύστημα έχει ένα δυσβάστακτο κόστος. Όπως αναφέρει η αξιολόγηση που έγινε από την ερευνητική ομάδα του πανεπιστημίου του Χάρβαρντ σε συνεργασία με την Τράπεζα Αναπτύξεως, το διάστημα 1992-1996, οι δαπάνες υγείας αυξήθηκαν 11% κατά έτος με αποτέλεσμα οι δαπάνες υγείας να αυξηθούν από 5% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ), το 199, σε 5.5% του ΑΕΠ το 1996. Στο ίδιο διάστημα η παραγωγικότητα στα δημόσια νοσοκομεία παρουσίασε μια μείωση της τάξης του 2%.

Το 1996 οι δαπάνες για την υγεία ήταν περίπου 1999 εκατ. λίρες (κρατικές και ιδιωτικές δαπάνες). Αν αφαιρεθεί ποσόν 6 εκ, για τους ασθενείς που στάλθηκαν στο εξωτερικό, 1.5εκ. για την θαλασσομία και 9.5 εκατ. για ψυχιατρική περίθαλψη, τομείς για τους οποίους θα εξακολουθεί να επιβαρύνεται το κράτος, τότε οι δαπάνες ήταν 182 εκατ. λίρες. Αν το προτεινόμενο Σχέδιο Υγείας εφαρμοζόταν τότε θα στοιχίζε 178 εκατ. Θα ήταν δηλαδή πιο φθηνό.

Τα κόστη στα κρατικά νοσοκομεία έχουν φτάσει σε επικίνδυνα επίπεδα.

Το κόστος κατά ασθενή / ημέρα στα διάφορα νοσοκομεία έχει ως εξής: Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας: 115

Λίρες, Μακάριο 126 λίρες, Νοσ. Λάρνακας: 103 λίρες, Νοσ. Λεμεσού: 104 λίρες και Νοσ. Πάφου: 136 λίρες. Στο νοσοκομείο Πάφου χρεώνουν τους τουρίστες 18 λίρες την ημέρα.

Με όλα τα πιο πάνω υπόψη καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το Εθνικό Σχέδιο Υγείας είναι μια αναγκαιότητα. Πρέπει να κατανοήσουμε όλοι ότι χωρίς την εφαρμογή ενός σύγχρονου σχεδίου υγείας δεν πρόκειται να προοδεύσει η Κύπρος στην Ιατρική. Τα νοσοκομεία και οι ιδιωτικές κλινικές θα αναγκασθούν να εκσυγχρονισθούν και να αναβαθμίσουν τις υπηρεσίες τους γιατί ο ανταγωνισμός θα είναι πιο έντονος και ο έλεγχος αυστηρότερος.

Το Υπουργείο Υγείας θα αναγκασθεί να αλλάξει την οργανωτική του δομή και τα κρατικά νοσοκομεία θα αναδιοργανωθούν.

Ο καθηγητής William Hsiao επικεφαλής της ομάδας του Χάρβαρντ είπε ότι η Κύπρος χρειάζεται ένα Σχέδιο Υγείας επειδή το ισχύον είναι 40 χρόνια πίσω και κάποια μέρα θα καταρρεύσει με πάταγο γιατί θα υποστεί καρδιακή προσβολή.

Ζητείται πρόταση παιδείας από τους ανθρώπους της

Κώστα Λυμπουρή

Σε κάθε κοινωνία που διέρχεται κρίση, ο ρόλος φορέων που έχουν τη δυνατότητα κοινωνικής παρέμβασης καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικός. Στα πλαίσια αυτά, μαζικές οργανώσεις καλούνται να αναπροσαρμόσουν και αυτόν ακόμα τον πρωταρχικό χαρακτήρα τους, ώστε ν' ανταποκριθούν στα νέα και εντελώς ιδιαίτερα και σοβαρά ζητούμενα. Σε μια περίοδο λ.χ. που η παιδεία καλείται να αποβεί παράγοντας αντίστασης στην κατιούσα πορεία θεσμών και αξιών, ο ρόλος των εκπαιδευτικών οργανώσεων δεν μπορεί να παραμείνει συνδικαλιστικός, με τη στενή, όσο και αρνητική έννοια του όρου (όταν φτάνει προπάντων τα όρια του συντεχνιασμού).

Αποτελεί πραγματικότητα ότι τα τελευταία, ιδιαίτερα, χρόνια οι εκπαιδευτικές οργανώσεις έχουν χάσει την εμποτισμένη της κοινωνίας και κατ' επέκταση την αξιοπιστία τους. Αυτό οφείλεται σε πολλούς και ποικίλους λόγους, μερικούς από τους οποίους με συντομία επισημαίνουμε:

1. Οι εκπαιδευτικές οργανώσεις δεν συνέβαλαν αποφασιστικά στον επανακαθορισμό των στόχων και σκοπών της εκπαίδευσής μας, σε μια περίοδο, που, κατά την άποψή μας, η διασαφήνιση αυτή αποτελεί προτεραιότητα. Κι αυτό, γιατί δημιουργήθηκε μια μεγάλη σύγχυση που έχει σχέση με τη διαφορετικότητα των προσδοκιών όλων όσων εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία. Άλλα προσδοκία, σήμερα, από το εκπαιδευτικό γίνεσθαι ο ίδιος ο εκπαιδευτικός, άλλα ο γονιός, άλλα το παιδί και άλλα η πολιτεία και η κοινωνία.

Είναι, λοιπόν, πολύ σημαντική η ευθύνη των εκπαιδευτικών οργανώσεων να συμβάλουν στην επίτευξη συγκλίσεων σ' ό,τι αφορά αυτές τις προσδοκίες.

2. Οι οργανώσεις δεν κατέθεσαν - η ΟΕΛΜΕΚ μόλις πρόσφατα μπόρεσε να το κάμνει - ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό όραμα που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της εποχής και να υπηρετεί τις ανάγκες των μαθητών και του τόπου.

3. Οι εκπαιδευτικές οργανώσεις έδωσαν την εντύπωση, που, δυστυχώς, εμποδίστηκε στην αντίληψη της κοινής γνώμης, πως οι όποιοι διεκδικητικοί τους αγώνες εξαντλούνται στη βελτίωση των απολαβών τους και των όρων εργασίας τους. Αυτά, μάλιστα, όταν είναι εξίσου ισχυρή και η εντύπωση πως οι εκπαιδευτικοί αποτελούν μέρος των προνομιούχων της κυπριακής κοινωνίας.

4. Σε παρακμακά φαινόμενα της

εκπαίδευσής μας, όπως είναι η παραπαιδεία, όχι μόνο δεν αντιτάχθηκαν προτείνοντας λύσεις, αλλά εμφανίστηκαν να διεκδικούν κομμάτι από τη νέα πίττα που η παρακμή αυτή δημιούργησε. Η συμμετοχή τους σ' αυτό το παιχνίδι της αγοράς έδωσε την εντύπωση πως ανέχονται - στην καλύτερη περίπτωση - την εμπορευματοποίηση του παιδευτικού αγαθού και ότι βεβαίως δεν ενοχλούνται από τη μετατροπή μιας υψίστης αξίας, όπως είναι η παιδεία σε φαινόμενο απαξίας.

Με βάση αυτά τα δεδομένα, ο συνδικαλιστικός αλλά, κυρίως, ο εκπαιδευτικός λόγος και ρόλος των οργανώσεων καθίσταται αναξιόπιστος και φυσικά αποδυναμωμένος. Κι όμως. Ο ρόλος αυτός είναι σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε, επιβεβλημένος:

1. Ανεξάρτητα από το αν η κοινωνία σ' αρκετές περιπτώσεις αδικεί

τους εκπαιδευτικούς πολλές φορές, και με μεγάλη ευκολία τους φορτώνει τις ενοχές της - οι εκπαιδευτικοί πρέπει να δουν τον κοινωνικό τους ρόλο, την αποστολή τους, ανεξάρτητα και πέρα από τα επαγγελματικά τους όρια. Ας μην ξεχνούμε, εξάλλου, πως η προσφορά σ' αυτό τον τόπο, με τους πολλούς κινδύνους που διατρέχει, αποτιμάται και ως πατριωτικό καθήκον, ως εθνική αποστολή.

2. Η έννοια της προσφοράς είναι σύμφυτη με το εκπαιδευτικό λειτουργήμα. Μ' αυτή την έννοια, δικαιολογημένα η κοινωνία απαιτεί τόσο πολλά από τους δασκάλους της. Σε περίοδο κρίσης αξιών, όπως ελέγχθη και πιο πάνω, οι δυνάμεις που θ' αντισταθούν είναι αυτές που χαρακτηρίζονται ως «αποστολικές». Δεν θα πρέπει οι δυνάμεις αυτές να αποδεχθούν την μοιρολατρική διαπίστωση πως «όλοι αποτελούμε καθρέφτη της κοινωνίας μας» - άρα και η φθορά μας δικαιολογείται - γιατί έστω κι αν η διαπίστωση ενέχει την αλήθεια της, μπορεί η αποδοχή της να ερμηνευτεί ως προσπάθεια εξεύρεσης άλλοθι για την παραίτησή μας (και όχι μόνο).

3. Πολύ δύσκολα μπορεί να διακριθεί η συνδικαλιστική ιδιότητα από την εκπαιδευτι-

κή. Γιατί, πέρα από τις απολαβές, η οποιαδήποτε άλλη βελτίωση των όρων εργασίας των εκπαιδευτικών «αγγίζει» και τους μαθητές, επηρεάζει το εκπαιδευτικό αποτέλεσμα. Εξάλλου, ως πιο βαθμό είναι δυνατό να οριοθετηθεί η συνδικαλιστική συνείδηση; Μπορεί κανείς να κουβαλεί τον τίτλο του δασκάλου αν η εκπαιδευτική του συνείδηση επικαλύπτεται από την συνδικαλιστική; Μ' άλλα λόγια: Πόσο είναι θεμιτό να βάλεις πλαίσια και φραγμούς στην αγάπη σου για το παιδί, στην προσφορά σου σ' αυτό, όσο και όποτε χρειαστεί τη βοήθειά σου; Το ίδιο, βέβαια, ισχύει και για τις εκπαιδευτικές οργανώσεις. Πόσο μπορούν να λειτουργήσουν αποκλειστικά συνδικαλιστικά όταν η εκπαίδευση και κατ' επέκταση ο τόπος χρειάζεται τη δική τους την προσφορά; Η κρίση, λοιπόν, αποτελεί και πρόκληση: Πώς θα μπορέσουν οι εκπαιδευτικοί μας (ως οργανωμένα σύνολα, κυρίως) να δώσουν δυναμικότερα το παρόν τους στα δρώμενα μιας κοινωνίας που τόσο τους χρειάζεται; Κατά τη δική μας εκτίμηση, η απάντηση τίποτε άλλο δεν μπορεί να αφορά, παρά την ανάπτυξη από τις εκπαιδευτικές οργανώσεις προγραμμάτων πνευματικής

και κοινωνικής παρέμβασης. Στο σημείο αυτό οφείλουμε να επισημάνουμε πως η παρέμβαση αυτή σε ατομικό επίπεδο εκπαιδευτικών είναι ιδιαίτερα σημαντική. Αυτό που λείπει είναι η ενίσχυσή της, η οργάνωση, η προβολή της.

Το πρώτο που καλούνται να παρουσιάσουν οι οργανώσεις είναι το δικό τους όραμα παιδείας. Αν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί επιμένουν να θεωρούνται ως η πεμπτούσια της εκπαίδευσης, θα δεκτούν ταυτόχρονα πως κανένας άλλος παράγοντας δεν βαρύνεται - όχι νομικά ή τυπικά, αλλά ηθικά - με την ευθύνη να έχουν έτοιμες ανά πάσα στιγμή τις προτάσεις τους για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων. Και, βέβαια, για να το πετύχουν θα πρέπει να ενημερώνονται, να μελετούν όλες τις τρέχουσες εξελίξεις, πιο πολύ θα λέγαμε να προβληματίζονται, να γνοιάζονται, ν' αγωνιούν. Νοείται, βέβαια, ως απαραίτητη προϋπόθεση, η θεσμική κατοχύρωση του ρόλου του εκπαιδευτικού, που αυτή τουλάχιστον τη στιγμή αντιμετωπίζεται από την πολιτεία όχι ως ο κύριος παράγοντας του εκπαιδευτικού φαινομένου, αλλά ως εκτελεστικό όργανο μιας πολιτικής που εν πολλοίς

αποφασίζεται ερήμην τους.

Πέρα απ' αυτά θα πρέπει να βελτιώσουν τις σχέσεις τους με όλους όσους εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, μαθητές, γονιούς κλπ. Ιδιαίτερα με τους πρώτους θα πρέπει να εξεύρουν τρόπους οικοδόμησης εμπιστοσύνης, που για να γίνει, βέβαια κατορθωτή θα πρέπει να είναι να στηριχτεί στη διάθεση προσφοράς προς το μαθητή. Οι δάσκαλοι καλούνται να αποδεικνύουν συνεχώς πως στον κοινό αγώνα για τη παιδεία θεωρούν τους μαθητές συμπαραστές και βοηθούς και όχι «αντιπάλους».

Τέλος, οι εκπαιδευτικές οργανώσεις θα πρέπει να καταθέσουν προγράμματα πνευματικής και κοινωνικής προσφοράς. Προσωπικά δεν δέχτηκα ποτέ το γεγονός ότι θέματα που αφορούν τέτοια παρέμβαση (πολιτιστικά, αλληλεγγύης προς το συνάνθρωπο κλπ) αφέθηκαν σε άλλους φορείς (τράπεζες κλπ) που είναι γνωστό ότι προωθούν και τις δικές τους σκοπιμότητες. Δεν είναι, άραγε, αντιληπτό πως αν οι εκπαιδευτικοί μας πάρουν στα χέρια τους αυτό το ρόλο, θα αποκτήσουν τη χαμένη αξιοπρέπειά τους και θα βοηθήσουν ουσιαστικά την παιδεία και τον τόπο;

Στην Κύπρο δεν έγινε ποτέ καμιά Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση, γιατί απλούστατα ποτέ δεν σχεδιάστηκε και δεν εφαρμόστηκε ένα αυτόνομο και αυθεντικά κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα. Η φιλοσοφία, το περιεχόμενο, οι στόχοι, τα προγράμματα, η διδακτέα ύλη, οι τύποι σχολείων, η εκπαιδευτική νοοτροπία και γενικά ό,τι αφορά στην Εκπαίδευση υπήρξαν και είναι δοτά. Το υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων της Ελλάδας αποφάσιζε και αποφασίζει και οι δικές μας εκπαιδευτικές αρχές προσαρμόζουν και εφαρμόζουν, αξιοποιώντας ταυτόχρονα και κάποιες ιδιαίτερες δυνατότητες που μας προσφέρει η δική μας υποδομή σε έμπυχο και άψυχο υλικό. Όμως σήμερα, τώρα, τα δεδομένα αλλάζουν και το εκπαιδευτικό μας σύστημα καλείται να λειτουργήσει μέσα στα ευρύτερα Ευρωπαϊκά πλαίσια και εν πάσει περιπτώσει όχι σαν μια εκπαιδευτική περιφέρεια της Ελλάδας με μερικές ιδιαιτερότητες. Χρειαζόμαστε λοιπόν ένα άλλο εκπαιδευτικό σύστημα και προκύπτει για μας η αναγκαιότητα μιας εκ βάθρων μεταρρύθμισης, αυτόνομης και αυθεντικής.

Η Κύπρος μπροστά στη
Εκπαιδευτική
Χθες ίσως να ήταν νωρίς.

Φώτο: Χρίστος Αβρααμίδης

πρόκληση για εκσυγχρονισμό
Μεταρρύθμιση
Αύριο θάναι σίγουρα αργά

του Λούη Ηγουμενίδη

Τι έχουμε

Το σημερινό εκπαιδευτικό μας σύστημα είναι εθνοκεντρικό, γενικής μόρφωσης και με δευτερογενείς επιδράσεις από το Ευρωπαϊκό και παγκόσμιο γίγνεσθαι. Σκοπό έχει να καλλιεργήσει ελληνοκεντρικές εθνικές συνειδήσεις και αυτό με μεθόδους πεπαλαιωμένες και ανεπαρκείς, να προσφέρει στους μαθητές, όλων των βαθμίδων, μιαν επιφανειακή ευρυμάθεια και να τους καλλιεργήσει κάποιες στοιχειώδεις δεξιότητες, ικανές να τους προετοιμάσουν για σπουδές στην Ελλάδα και μερικώς στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και τις ΗΠΑ, με τη βοήθεια ειδικής επιμόρφωσης, που προσλαμβάνεται εκτός σχολείου. Όσον αφορά δε στην τεχνική και επαγγελματική κατάρτιση, το εκπαιδευτικό μας σύστημα προσφέρει ανεπαρκή εξοικείωση με την τεχνολογία και τα τεχνικά επαγγέλματα, προετοιμάζοντας φτηνά εργατικά χέρια για την υποτυπώδη βιομηχανία και βιοτεχνία μας και για ορισμένες υπηρεσίες ανεπίδευτου προσωπικού.

Τι θέλουμε

Με ένα τέτοιο, όμως, εκπαιδευτικό σύστημα δεν θα μπορούσαμε να υποδεχθούμε με επιτυχία τον 21 αιώνα και να είμαστε εκπαιδευτικά ανταγωνιστικοί στους κόλπους της Ενωμένης Ευρώπης. Χρειαζόμαστε μια Εκπαίδευση με κατεύθυνση, που να παρέχει τα αναγκαία εφόδια στους νέους μας, για να μπορούν να σταθούν επάξια στον ευρωπαϊκό επιστημονικό και τεχνολογικό ανταγωνισμό αλλά και να μην είναι δευτέρας διαλογής στη διευρυμένη πια αγορά εργασίας. Αυτό το σύστημα πρέπει να είναι αναπόφευκτα ευρωπαϊκό και να λαμβάνει σοβαρά υπόψη τα διαρκώς εξελισσόμενα επιστημονικοτεχνικά επιτεύγματα, να έχει το βλέμμα στραμμένο

προς τον κόσμο και όχι στα «εντός» μας, να συνδυάζει το σύγχρονο ανθρωποκεντρισμό, που αξιοποιεί τις διαχρονικές πολιτιστικές αξίες του ευρωπαϊκού πνεύματος, με ουσιαστική γνώση της τεχνολογικής εξέλιξης, αφού εκεί εδράζεται ο άλλος πυλώνας ενός σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος.

Ευρύτεροι ορίζοντες

Η νέα πραγματικότητα, προς την οποία οφείλει να προσβλέπει και το εκπαιδευτικό μας σύστημα, ορίζεται από τρεις καθοριστικές παραμέτρους. Η μια είναι η Ενωμένη Ευρώπη, σαν πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και θεσμικό πλαίσιο. Η άλλη είναι η λεγόμενη «παγκοσμιοποίηση της οικονομίας» και η αλληλεπίδραση των γεγονότων και των εξελίξεων σε παγκόσμια κλίμακα και η τρίτη είναι ο νέος πολιτισμός που κυριαρχεί ήδη ανδρωμένος στο βόρειο ημισφαίριο, στο οποίο ιστορικά και γεωγραφικά ανήκομεν.

Τα εφόδια επομένως που θα πρέπει να έχουν τα παιδιά μας οφείλουν να είναι ανάλογα προς τον κόσμο στον οποίο θα ζήσουν και όχι προς ένα παρελθόν, που τουλάχιστον το πρόσφατο δεν θα τους κάνει και πολύ περήφανους. Τα παιδιά μας δηλαδή, σαν εν δυνάμει πολίτες της Ε.Ε., πρέπει να εκπαιδεύονται για να είναι ενεργοί πολίτες μέσα σ' ένα πολυδιάστατο πολιτικό τοπίο, μέσα σε μια μεταβαλλόμενη κοινωνική ατμόσφαιρα και να δραστηριοποιούνται ανταγωνιστικά μέσα στα πλαίσια της ευρωπαϊκής παραγωγικής και επενδυτικής πραγματικότητας, με πλήρη αντίληψη του θεσμικού πλαισίου που θα τους αφορά. Παράλληλα θα πρέπει να είναι ικανά να αντιδρούν στις προκλήσεις της σύγχρονης παγκοσμιοποίησης με τις πολύμορφες και πολυδιάστατες επιπτώ-

σεις της πάνω στη δημόσια και ιδιωτική ζωή του πολίτη, σε όποιο σημείο του πλανήτη κι αν βρίσκεται. Και μαζί μ' όλα αυτά, θα πρέπει το εκπαιδευτικό μας σύστημα να δίνει διεξόδους στο σύγχρονο άνθρωπο με τις άπειρες και απρόβλεπτες αναζητήσεις του.

Με ποιο σχολείο;

Το ερώτημα που προκύπτει άμεσα είναι μεγάλο και δύσκολο: Με ποιο σχολείο θα μπορέσει η κυπριακή πολιτεία και κοινωνία να συναντήσει αυτούς τους διευρυνόμενους ορίζοντες;

Η απάντηση που μπορώ να δώσω τώρα και να την επεξηγήσω ως ένα περιορισμένο βαθμό είναι τούτη: Με ένα σχολείο, σε όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης που θα είναι απαλλαγμένο από τις προκαταλήψεις, τις αγγυλώσεις και την ημιμάθεια του παρελθόντος και που θα δίνει την ευκαιρία και τη δυνατότητα σε όλα τα παιδιά να αξιοποιούν τις δυνατότητες τους σε επίπεδο ευρωπαϊκών απαιτήσεων και των μοντέρνων καιρών μας.

Πρέπει δηλαδή να καθιερωθεί το πολυδύναμο σχολείο, σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, όχι με στόχο τη γενική μόρφωση και τη αόριστη διεύρυνση των οριζώντων του μαθητή, αλλά με δυνατότητα να προσφέρει στο κάθε παιδί, πέραν των όσων απαιτούνται για όλους, την ευκαιρία να βαθαιίνει τις γνώσεις του, να εμπλουτίζει ουσιαστικά τα ενδιαφέροντα του και να αξιοποιεί τις δυνατότητες του, απελευθερώνοντας εσωτερικές δυνάμεις και προετοιμαζόμενο για συγκεκριμένους ρόλους στη ζωή.

Οι δυο δρόμοι

Σ' αυτή την ανάλυση - πρόταση θα περιοριστώ στους δυο τύπους σχολείων που εισηγούμαι, για την ανώτερη βαθμίδα της Μέσης Εκπαίδευσης, δηλαδή το

λυκειακό κύκλο, γιατί είναι ο αμεσότερα συνδεδεμένος με τους δυο δρόμους που μπορούν να οδηγήσουν τον αυριανό πολίτη της Κύπρου, προς τη σωστή προσαρμογή του σε μια νέα πραγματικότητα. Άλλωστε είναι γνωστό ότι ο λυκειακός κύκλος είναι αυτός που προετοιμάζει άμεσα τους νέους, είτε για ανώτερες και ανώτατες σπουδές, είτε για να μπουν στην παραγωγή και να ενταχθούν άμεσα στο καθημερινό κοινωνικό γίγνεσθαι.

Θα πρέπει λοιπόν η ανώτερη βαθμίδα της Μέσης Εκπαίδευσης να περιλαμβάνει δυο τύπους σχολείων: το Ενιαίο Λύκειο (δανείζομαι τον όρο από τα υφιστάμενα σήμερα πείραμα στα τρία λύκεια της Λευκωσίας), που θα προετοιμάζει ουσιαστικά τα παιδιά για ανώτερες σπουδές και εξειδικεύσεις ή για υπηρέσεις σύνθετου χαρακτήρα και το Τεχνικό Λύκειο, που θα προετοιμάζει τα παιδιά

για την παραγωγή, προσφέροντας τους και δυνατότητες τεχνολογικών σπουδών και εξειδικεύσεων σε επαγγέλματα που χρειάζονται ειδική κατάρτιση.

Το Ενιαίο Λύκειο

Δεν θ' αναφερθώ στο πείραμα που γίνεται τώρα, παρόλο που ο αναγνώστης, θα εξαγάγει συμπεράσματα για το πώς το αξιολογώ. Θα διαγράψω το περιεχόμενο και τους στόχους του Ενιαίου Λυκείου που εισηγούμαι, επεξηγώντας τη σημασία των προτάσεων μου.

Το Ενιαίο Λύκειο, τριετούς διάρκειας, θα πρέπει να χωρίζεται σε δυο κύκλους σπουδών. Ο πρώτος κύκλος δεν περιλαμβάνει την Α τάξη και θα είναι ένας κύκλος γνωριμίας των μαθητών με όλους τους τομείς γνώσης, από εξειδικευμένο προσωπικό που δεν θα δημιουργεί ούτε πλαστές τάσεις επιλογών ούτε απο-

στροφή προς ορισμένους τομείς της γνώσης. Οι μαθητές θα προάγονται όλοι στον επόμενο κύκλο με αξιολόγηση των πραγματικών δυνατοτήτων και ενδιαφερόντων τους, από τον κάθε καθηγητή στον τομέα του, η οποία αξιολόγηση θα είναι προς χρήση μόνο των γονέων και των παιδιών και δεν θα καθορίζουν τις επιλογές που θα κάνει το παιδί για το δεύτερο κύκλο σπουδών του Λυκείου. Δεν θα παραβιάζεται η απόλυτη ελευθερία επι-

λογής.

Στο δεύτερο λυκειακό κύκλο θα προσφέρονται δέσμες μαθημάτων, μεγάλης ποικιλίας και φάσματος που θα διδάσκονται σε δυο επίπεδα, μαζί με τρία μαθήματα κοινού κορμού, που και αυτά θα προσφέρονται σε περιορισμένες δέσμες. Στο πρώτο επίπεδο, Β τάξη, θα προετοιμάζεται ο μαθητής για υποχρεωτικές εξετάσεις κοινού επιπέδου σε όλα τα μαθήματα δέσμης και κοινού κορμού. Οι εξετάσεις θα είναι ενιαίες παγκυπρώς και θα πρέπει ν' αναγνωριστούν διεθνώς ως κοινού επιπέδου πιστοποιητικά.

Στη Γ τάξη θα προάγονται όσοι θα έχουν περάσει τις εξετάσεις κοινού κορμού και δέσμης, τουλάχιστον κατά το 75% (δέσμης και κοινού κορμού) με βαθμό τουλάχιστον, ίσον προς το 50% του ανώτατου. Αν δεν επιτύχουν θα επαναλαμβάνουν το έτος δικαιούμενοι να κατοχυρώσουν όσα μαθήματα πέρασαν με ικανοποιητική, για τους ίδιους επίδοση.

Στη Γ τάξη, των τελειοφοίτων, θα προσφέρεται η ίδια δέσμη, με δικαίωμα αλλαγής ενός μόνο μαθήματος και κοινός κορμός τριών μαθημάτων με δικαίωμα αλλαγής των δυο από τα τρία του προηγούμενου έτους, σε ανώτερο επίπεδο. Οι τελικές εξετάσεις θα είναι ενιαίες και θα οδηγούν σε κρατικό πιστοποιητικό για κάθε μάθημα, ανωτέρου επιπέδου και αξιολογημένο βαθμολογικά.

Στα ανώτερα και ανώτατα ιδρύματα οι νέοι θα εισάγονται με αυτά τα πιστοποιητικά κοινού κορμού και ανωτέρου επιπέδου, ανάλογα με τις απαιτήσεις των ιδρυμάτων και των κλάδων σπουδών και θα επιλέγουν στην Κύπρο, την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Όσοι δεν θα σπουδάσουν θα μπαίνουν στην παραγωγή με εφόδιο τα ανώτερα πιστοποιητικά που θα κατέχουν. Γίνεται, ασφαλώς, αντιλη-

πτό ότι το περιεχόμενο των μαθημάτων, σε όλα τα επίπεδα θα είναι πλήρως εκσυγχρονισμένο και προσαρμοσμένο στα δεδομένα που αναλύσαμε πιο πάνω. Οι κάτοχοι των πιστοποιητικών με βαθμούς επάρκειας «λίαν καλώς» και πάνω θα πρέπει να είναι ικανοί να παρακολουθήσουν με άνεση στα διάφορα πανεπιστήμια της Ευρώπης και της Αμερικής.

Τεχνικό λύκειο

Και στο τεχνικό λύκειο εισηγούμαι η δομή να είναι ανάλογη, με εντελώς διαφορετικές επιλογές στις δέσμες που θα προσφέρονται και με αρκετά διαφορετικούς στόχους.

Η Α τάξη του Τεχνικού Λυκείου θα είναι όπως και στο Ενιαίο Λύκειο κοινή για όλους με προσφορά όλων των μαθημάτων και των εξειδικεύσεων σε γενική μορφή και από ειδικούς εκπαιδευτικούς, έτσι που να μπορεί ο μαθητής να αποκτά πλήρη αντίληψη της προσφερόμενης παιδείας και των δυνατοτήτων ένταξης του στην παραγωγική διαδικασία. Θα περνούν στη Β τάξη όλοι οι μαθητές αλλά και σ' αυτούς θα δίνεται αναλυτικά αναφορά των δυνατοτήτων τους, προς χρήση από τους ίδιους και τους γονείς τους.

Στη Β τάξη θα επιλεγούν δέσμη τεχνικών και προαιρετικών μαθημάτων (όπως μαθηματικά, χημεία, φυσική, βιολογία) και τρία μαθήματα κοινού κορμού προς γενική μόρφωση. Στο τέλος θα υποβάλλονται σε ενιαίες εξετάσεις, σ' όλα τα μαθήματα και θα παίρνουν πιστοποιητικά κοινού επιπέδου. Η προαγωγή τους στη Γ τάξη θα γίνεται με τους ίδιους όρους που θα ισχύουν και στο Ενιαίο Λύκειο. Όσοι μάλιστα επιθυμούν να εγκαταλείψουν το σχολείο, για προσφερόμενες θέσεις στο σύστημα παραγωγής, θα μπορούν να αξιοποιούν,

προς τούτο, τα πιστοποιητικά κοινού επιπέδου που θα κατέχουν.

Στη Γ τάξη, όπως και στο Ενιαίο Λύκειο, θα προσφέρονται δέσμες τεχνολογικών και τεχνικών εξειδικεύσεων όπως και τρία μαθήματα κοινού κορμού, όλα σε ανώτερο επίπεδο και με τους όρους επιλογής που αναφέραμε για το Ενιαίο Λύκειο. Οι τελειόφοιτοι θα παρακάθονται σε εξετάσεις ενιαίες και θα αποκτούν τα ανάλογα κρατικά πιστοποιητικά, ανωτέρου επιπέδου, που θα τους επιτρέπουν είτε να επιλέγουν ανώτερες και ανώτατες σπουδές σε τεχνολογικά ιδρύματα της Κύπρου και του εξωτερικού, είτε να μπαίνουν άμεσα στην παραγωγή, αξιοποιώντας τα κρατικά πιστοποιητικά ανωτέρου επιπέδου που θα κατέχουν.

Το σχολείο

Το σχολείο όμως δεν θα είναι μόνο ένα ίδρυμα παραγωγής επαγγελματιών και υποψηφίων επιστημόνων. Το σχολείο θα πρέπει να προσφέρει και άπλετες δυνατότητες Παιδείας, ηθικής, πολιτιστικής, αισθητικής και άλλες. Οι χαρακτήρες και οι υπό εκκώλαψη πολίτες θα πρέπει να παίρνουν όλα τα εφόδια που χρειάζονται για να συναντήσουν το νέο πολιτισμό που γεννιέται, στις παραμονές της τρίτης χιλιετίας, μέσα σ' ένα περιβάλλον σύγχρονο, ευχάριστο, δημοκρατικό, ελεύθερο και ικανό να πείθει τη νεολαία να βιώνει ότι της χρειάζεται και το αξίζει. Η νοοτροπία του χθες πρέπει να ταφεί στα νεκροταφεία της ιστορίας. Οι προκαταλήψεις και οι ιδεοληψίες δεν μπορούν στην εποχή μας να δώσουν παιδεία.

Οι εκπαιδευτικοί

Αντιλαμβάνεται βέβαια ο καθένας ότι τέτοια σχολεία χρειάζονται και τους ανάλογους εκπαιδευτικούς. Και έχουμε και ικανούς επιστήμονες και εκπαιδευτές και άριστους δασκάλους, ανοικτόμυαλους και αξίους να συμβαδίζουν με το σήμερα. Όμως θα χρειαστούν μια ακόμα ευκαιρία. Μια ειδική και γενική επανεκπαίδευση, για να μπορέσουν να υλοποιήσουν τις αυξημένες απαιτήσεις της σύγχρονης ευρωκεντρικής εκπαίδευσης.

Αυτό το έργο θα πρέπει να το αναλάβει η πολιτεία καθιερώνοντας παράλληλα ειδικά Ινστιτούτα Επιμόρ-

φωσης, από τα οποία θα πρέπει να περάσουν όλοι οι Εκπαιδευτικοί, ανάλογα με το σχολείο στο οποίο πρόκειται να διδάξουν και το επίπεδο, με το οποίο θα ασχοληθούν. Τέρμα ο δάσκαλος και ο καθηγητής για όλα. Χρειαζόμαστε δάσκαλο και καθηγητή για το συγκεκριμένο, ανάλογα με τις γνώσεις, τη πείρα και το ταλέντο του.

Μια τέτοια Μεταρρύθμιση έχει φιλόδοξους στόχους, που όταν θα αναλυθούν μέσα από το διάλογο, που ελπίζω να αρχίσει τώρα, θα πείσουν και το κράτος και τον πολίτη και τους νέους ότι είναι απαραίτητη, αλλά αξίζει και τον κόπο. U

Βαλκάνια 99

Ο πολιτισμός στο εδώλιο

Κατά τρόπο επιταχτικό μπαίνει και η Ευρώπη μπροστά στο αιματηρό φάσμα του πολέμου. Πολλοί πόλεμοι έγιναν βέβαια με τη συμμετοχή ευρωπαϊκών χωρών από το τέλος της δεύτερης παγκόσμιας σύρραξης και μετά. Αυτός όμως είναι τώρα μέσα στη γηραιά ήπειρο, είναι κοντά μας. Κοντά όχι με την έννοια της σμίκρυνσης των αποστάσεων που επιφέρει τα ΜΜΕ όπως ούτε και με το μηδενισμό των αποστάσεων που επιφέρει μια ανεπτυγμένη ανθρωπιστική ή διεθνιστική συνείδηση. Είναι κοντά μας γιατί νοιώθουμε την καυτή του ανάσα στο πετόσι μας. Γιατί σ' αυτόν τον πόλεμο συμμετέχει όλη σχεδόν η Ευρώπη σε μικρό ή μεγάλο βαθμό. Και γιατί μερικές χώρες όπως η Ρωσία αισθάνονται, όχι αναίτια, ότι είναι κι αυτές στο στόχαστρο. Τα αεροπλάνα που σκορπούν το θάνατο περνούν πάνω από τα κεφάλια των μισών Ευρωπαίων, σχεδόν ακούμε τον ήχο των εκρήξεων και βλέπουμε την αγωνία των θυμάτων. Και γιατί ο σέρβικος μεγαλοϊδεαλισμός και η πολιτική του εθνικού ξεκαθαρίσματος όπως αποκρυσταλλώνεται στα караβάνια των προσφύγων που ξεπέρασαν ήδη τον δικό μας πληθυσμό, αφορά το μέλλον της κάθε χώρας.

Αναφερθήκαμε στην απόσταση λίγο πιο πάνω. Δεν είναι τυχαίο που η δυτική στρατηγική προσπαθεί να καλλιεργήσει την εντύπωση ότι οι συγκρούσεις είναι μακριά, ότι δεν θα υπάρξουν νεκροί ανάμεσα στον «πολιτισμένο κόσμο», ότι πρόκειται για μια χειρουργικού τύπου επέμβαση σε αεροστεγές περιβάλλον. Και δεν είναι τυχαίο που οι πιο θερμοί θιασωτές αυτής της στρατηγικής ευρίσκονται στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού.

Ανάμεσα στην κοινή γνώμη της Δύσης και στην κοινή γνώμη της Ρωσίας, της Ελλάδας και της Κύπρου κυρίως, εμφανίζεται μια σαφής διχογνωμία. Η πρώτη δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στη φύση του καθεστώτος Μιλόσεβιτς και την προστασία των αλβανοφώνων ενώ η δεύτερη στην νατοϊκή αυθαιρεσία σε σχέση με το διεθνές δίκαιο και ότι μπορεί να σημαίνει αυτό για το μέλλον, καθώς και στα φιλοσερβικά αισθήματα που κυριαρχούν. Μια σύνθεση των διαφορετικών απόψεων έχει όμως σημασία, όχι μόνο για την έκβαση της συγκεκριμένης σύγκρουσης αλλά και για τη δημιουργία μιας πανευρωπαϊκής συναντίληψης στο θέμα.

Κωστής Αχνιώτης

Pigs in the city

Αναζητώντας τους μπάτσους της κοσμοπόλης

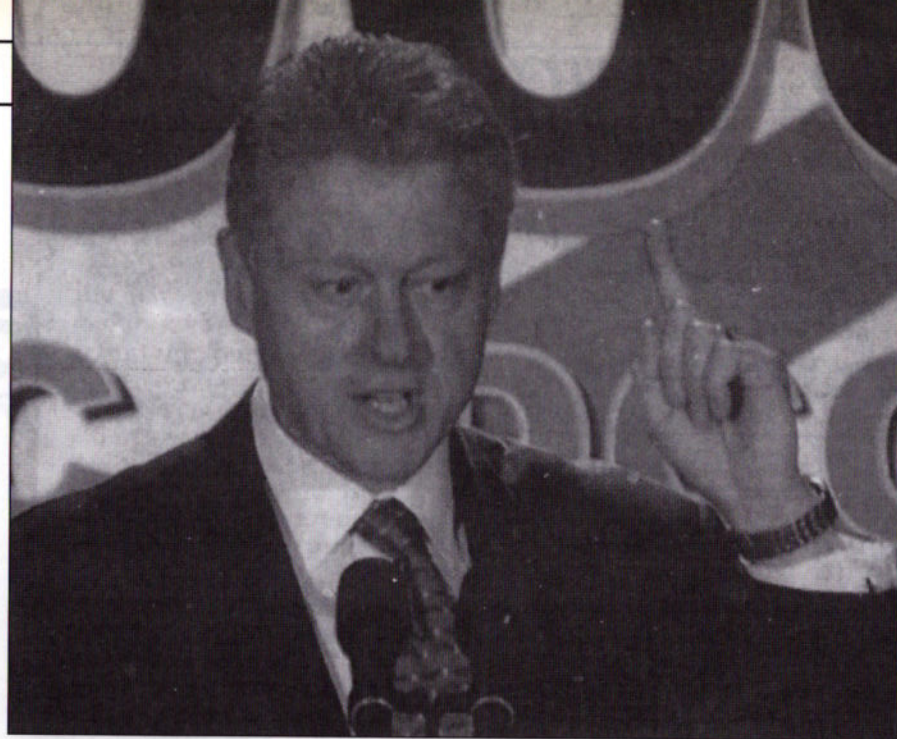
Ανδρέα Παναγιώτου

Γιατί γίνεται ο πόλεμος στο Κόσοβο; Παρά τους συναισθηματισμούς που δημιουργούνται σήμερα, θα μπορούσε και αυτή η σύγκρουση να περάσει στα αζήτητα των διεθνών media σε λίγους μήνες. Η «επιχείρηση Κόσοβο» είναι απλά μια ακόμα παρέμβαση της Δύσης μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου - προηγήθηκαν, με άλλες δικαιολογίες βέβαια, επεμβάσεις στο Παναμά, τον Περσικό Κόλπο, την Σομαλία, την Αϊτή, την Βοσνία. Και θα μπορούσε κάποιος να επεκτείνει τον ορίζοντα προς την δεκαετία του 1980 και να την συσχετίσει με την αμερικανική εισβολή στην Γρανάδα, τον βομβαρδισμό της Λιβύης αλλά και την αποτυ-

χημένη επέμβαση στον Λίβανο. Το ουσιώδες θέμα είναι τι σηματοδοτεί αυτή η επέμβαση - και τι δυναμικές αποκαλύπτει στο παγκόσμιο σύστημα. Αυτό είναι το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα αναπτυχθεί το κείμενο που ακολουθεί. Το πως θα καταλήξει η αντιπαράθεση δεν μπορώ να το ξέρω τώρα (αρχές του Απρίλη) αλλά όπως ελπίζω να φανεί και πιο κάτω, το αποτέλεσμα αυτό καθ' αυτό δεν έχει και τόση σημασία για την προβληματική που τέθηκε πιο πάνω. Αν όντως αυτός ο πόλεμος σηματοδοτεί το τέλος της «στιγμής» της αμερικανικής μοναδικότητας σαν του μόνου πόλου στο παγκόσμιο σύστημα και της ανάδυσης νέων «περιφε-

ρειακών» μεγάλων δυνάμεων (Ρωσίας, Γερμανίας), τότε το ουσιώδες ζήτημα είναι πως οι δυναμικές που θα διαμορφωθούν στο τέλος θα καθορίσουν το «μεγάλο» πολιτειακό ζήτημα της εποχής: Πώς θα συγκροτηθεί το παγκόσμιο πολιτικό σύστημα και πως και ποιοι θα αναλάβουν το ρόλο του χοροφύλακα / μπάτσου στη παγκόσμια πόλη. Αξίζει επίσης να διενκρινιστεί από την αρχή η οπτική γωνιά του συγγραφέα: Δεν με ενδιαφέρει ποιος θα είναι ο καλύτερος εγγυητής της μιζέριας στον παγκόσμιο καπιταλισμό. Η προσπάθεια να κατανοηθεί η λογική των κυρίαρχων του παγκόσμιου συστήματος πηγάζει από συνειδητή αντίθεση.

Η αριστερά σαν οικουμενική κοσμοθεώρηση ήταν και είναι η κοινωνική δύναμη που, υποτίθεται τουλάχιστον, ότι εκπροσωπεί την πολιτική και πολιτιστική μορφή της αντίθεσης στον καπιταλισμό και την κυριαρχία του κόσμου της εξουσίας. Ας εξετάσουμε όμως τις κωμικοτραγικές περιπέτειες του αριστερού λόγου τις τελευταίες δεκαετίες. Κατά την διάρκεια του 1968 συναντήθηκαν αντιπρόσωποι από το φοιτητικό κίνημα της Δυτικής Γερμανίας και από τους φοιτητές της Τσεχοσλοβακίας. Η συνάντηση των συμβόλων της αμφισβήτησης σε Ανατολή και Δύση, κατέληξε σε αδιέξοδο: οι Δυτικογερμανοί κατηγορήσαν τους Τσεχοσλοβάκους σαν «μικροαστούς φιλελεύθερους» ενώ οι Τσεχοσλοβάκοι κατηγορήσαν τους Δυτικούς σαν «νεο-σταλινικούς». Προφανώς ο διαχωρισμός του Ψυχρού Πολέμου διαπερνούσε ακόμα και την φαινομενικά «νεανική έκρηξη». Σήμερα οι «νεο-σταλινικοί» της πάλα ποτέ Γερμανικής Νέας Αριστεράς συμφωνούν βεβαίως με τους όντως «μικροαστούς φιλελεύθερους» της Τσεχοσλοβακίας. Ο Χάβελ δεν μας τίμησε αυτή τη φορά με κανένα από τα δακρύβρεχτα κείμενα του για το «ευρωπαϊκό πνεύμα» καθώς οι «68άρηδες» της Γερμανίας (συμβολικά οι Σρέντερ-Φίσερ) συνηγορούσαν (αν δεν αποφάσισαν οι ίδιοι δηλαδή) για την χρήση, επιτέλους, των πυραύλων Κρουζ. Η γραμμή των αντιπαραθέσεων σήμερα έχει μετακινηθεί προς τον νότο. Γιατί και πάλι είναι μια αντιπαράθεση (και ένας πόλεμος σε αυτήν την περίπτωση) με αριστερή ρητορική - και με νυν ή τέως «αριστερούς» σαν δημόσιους εκπροσώπους των αντιμαχόμενων δυναμικών. Το περιοδικό Nation, λ.χ. που εκπροσωπεί την φιλελεύθερη αριστερά στην Αμερική (και το οποίο έχει ταχθεί αποφασιστικά ενάντια στους βομβαρδισμούς του Ιράκ ή άλλων χωρών) είχε ταχθεί από τον Φεβρουάριο υπέρ της «ανεξαρτησίας του Κοσόβου». Στο επίπεδο των προσώπων η σύγκριση είναι ακόμα πιο εντυπωσιακή. Ο Κλίντον είχε διαφωνήσει και «απέφυγε» τον πόλεμο του Βιετνάμ, η Χίλαρι είναι σύμβολο του αμερικανικού φεμινισμού, ο Σολάνα (του ΝΑΤΟ) ήταν ηγέτης της αριστερής πτέρυγας των Ισπανών σοσιαλιστών με άξονα την αντίθεση στο ΝΑΤΟ, ο Φίσερ ήταν αριστεριστής και έκανε καριέρα στους Πράσινους πολεμώντας τους πυραύλους τους οποίους τώρα εκτοξεύει το ΝΑΤΟ με την έγκρισή του. Από την άλλη πλευρά η επιθε-

ση έχει ξαναδημιουργήσει ανατολικά (Ρωσία), στη Μεσόγειο (Ιταλία, Ελλάδα, Γιουγκοσλαβική Μακεδονία, Κύπρο) αλλά και παγκόσμια ένα πρωτοφανές, για τα μετα - ψυχροπολεμικά δεδομένα, αντι-αμερικανικό κλίμα. Ο σοσιαλιστής πρόεδρος του Βελιγραφίου ανεμίζοντας ουσιαστικά την σημαία του αντι-ιμπεριαλισμού (παρά του Σέρβικου εθνικισμού αυτή τη φορά) με άξονα την υπεράσπιση των συνόρων και της ανεξαρτησίας της Γιουγκοσλαβίας (του πάλα ποτέ συμβόλου του κινήματος των αδεσμεύτων και του «σοσιαλισμού της αυτοδιαχείρησης») αντιπαράβλεται με τον επίσης σοσιαλιστή Σολάνα, ο οποίος ανεμίζει την σημαία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Στο επίπεδο των συνθημάτων φαίνεται ότι η Νέα Αριστερά της δεκαετίας του 1960 στον Τρίτο κόσμο πολεμά (με άξονα τον αντι-ιμπεριαλισμό) την Νέα Αριστερά, επίσης της δεκαετίας του 60, των Δυτικών μητροπόλεων με την ευαισθησία της απέναντι στις μειονότητες και τα ατομικά ανθρώπινα δικαιώματα.

Ο πόλεμος των πολιτισμών σαν ιδεολογία της γεωπολιτικής

Η αντιπαράθεση των αριστερών Εκφράζει ένα ευρύτερο φαινόμενο. Η επιθεση στην Γιουγκοσλαβία έχει πυροδοτήσει μιαν αντιπαράθεση της Δύσης με την Ανατολή η οποία θα μπο-

ρούσε να μεταφραστεί σαν «σύγκρουση πολιτισμών». Ένα πλαίσιο ανάλυσης στο οποίο οι βασικές μορφές πολιτικής αντιπαράθεσης στο μέλλον θα καθορίζονται από τα πολιτιστικά σύνολα που εκφράζουν τους μεγάλους γεωπολιτισμούς του πλανήτη (λ.χ. Δυτικός, Μουσουλμανικός, Ορθόδοξος, Σινικός - Κινέζικος κλπ) έχει ήδη κατατεθεί από τον Σ. Χάντινγκτον. Και φαινομενικά οι αντιδράσεις φαίνεται να επιβεβαιώνουν την αντίληψή του. Εδώ φαίνεται να έχουμε μια επιθεση της Δύσης απέναντι στον «Ορθόδοξο κόσμο» ή, για να το πούμε με την γλώσσα της παράδοσης, απέναντι στον κόσμο με τον Ρωμιόσύννη. Και όντως ο τρόπος που οι Έλληνες και οι Σλαβομακεδόνας έθαψαν την δεκαετή αντιπαράθεση γύρω από το όνομα «Μακεδονία» είναι, σχεδόν, εντυπωσιακός. Και με μια απλοϊκή ίσως προέκταση θα μπορούσε να πει κανείς ότι η Δύση κτυπά μια το Ισλάμ (στο Ιράκ) και μια την Ορθοδοξία (στην περίπτωση της Σερβίας) - υπερασπιζόμενη μάλιστα, στην δεύτερη περίπτωση, μουσουλμανικές κοινότητες. Το παλιό σενάριο του «διαίρει και βασίλευε»;

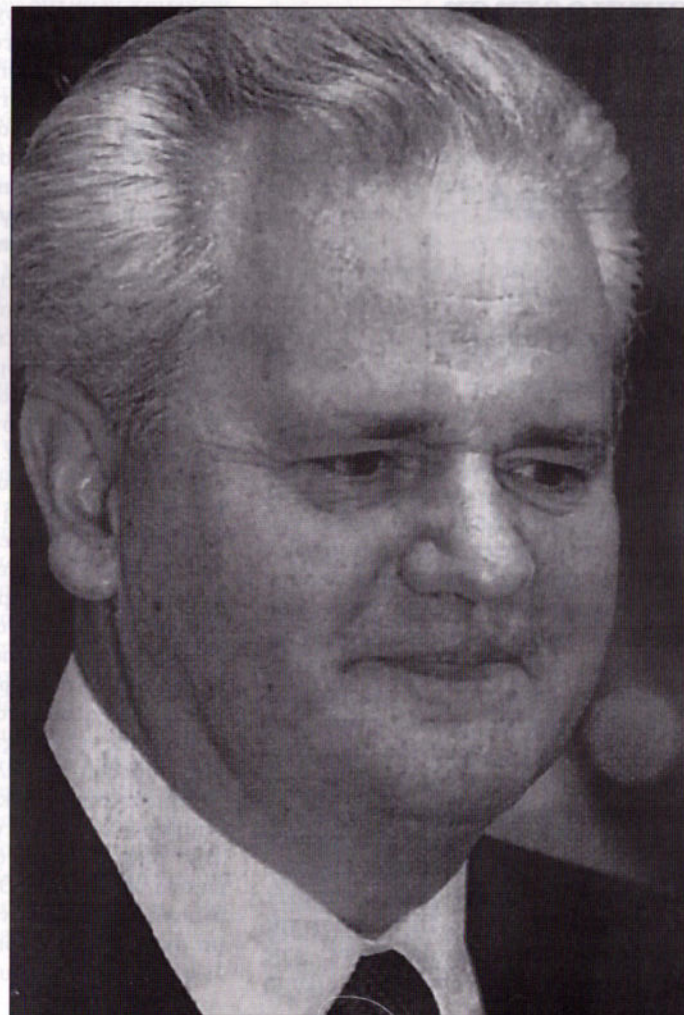
Η άποψη του Χάντινγκτον είναι βέβαια πιο περίπλοκη από τις απλοϊστικές διαρρέσεις του κόσμου σε ορθόδοξους, μουσουλμάνους, δυτικούς κλπ. Αυτή είναι η λογική της φαιδρής συνομοταξίας των εγχωρίων φρούτων της νεο-ορθοδοξίας και της νεο-εθνικοφροσύνης. Ο Χάντινγκτον, όμως, δεν μιλά σαν ένας ακορδίζικος ιθαγενής που θαμπώνεται από τα γυαλιστερά αντικείμενα - τα οποία ο ίδιος νομίζει ότι είναι η παράδοση του. Στο τελευταίο τεύχος του Foreign affairs ο Χάντινγκτον εξηγεί σύντομα την λογι-

κή του σε ότι φαίνεται να είναι το κυρίαρχο ζήτημα συζήτησης ανάμεσα στους νικητές του Ψυχρού πολέμου: **Ποια ακριβώς είναι η δομή του παγκόσμιου συστήματος και πως μπορούν οι ΗΠΑ να αστυνομεύσουν αυτό το σύστημα.** Ο «κόσμος του ενός πόλου» (- unipolar world) ήταν μια σύντομη «στιγμή» κατά το Χάντινγκτον - διήρκεσε λίγα χρόνια στις αρχές της δεκαετίας του 1990 αλλά έχει φτάσει στο τέλος της. Αν το κορυφαίο σημείο αυτής της μοναδικής στιγμής για την αμερικανική ηγεμονία ήταν ο πόλεμος του Κόλπου, τότε οι διεθνείς αντιδράσεις στην νέα επίθεση των ΗΠΑ ενάντια στο Ιράκ το 1998, ήταν ενδεικτικές της αλλαγής του κλίματος - όπως ήταν και το γεγονός ότι αυτή τη φορά οι ΗΠΑ αναγκάστηκαν να καταφύγουν σε μια αγγλο-ααζωνική συμμαχία για την αεροπορική τους επίθεση. Ο Χάντινγκτον εισηγείται ότι τώρα ζούμε σε ένα ενδιάμεσο στάδιο, το unimultipolar - ένα σύστημα που οδεύει στο «πολύ-πολιτικό» / multipolar (με μια σειρά από περιφερειακές «μεγάλες δυνάμεις») αλλά που έχει ακόμα στοιχεία του «μοναδικού πόλου» / unipolar. Είναι σε αυτό το πλαίσιο που ο Χάντινγκτον βλέπει τη «σύγκρουση των πολιτισμών». Οι «πολιτισμοί» είναι ουσιαστικά γεωγραφικές ενότητες στις οποίες θα υπάρχουν «ηγετικές περιφερειακές δυνάμεις» και «δεύτερες περιφερειακές δυνάμεις» οι οποίες θα βρίσκονται σε αντιπαράθεση με τις πρώτες. Σε αυτό το πλαίσιο οι ΗΠΑ θα πρέπει να εγκαταλείψουν την εικόνα «του μοναχικού παγκόσμιου σερίφη» και να περιοριστούν σε στρατηγικές συμμαχίες - ιδιαίτερα με τις «δεύτερες περιφερειακές δυνάμεις» (όπως η Ουκρανία απέναντι στη Ρωσία, το Πακιστάν απέναντι στην Ινδία, η Ιαπωνία απέναντι στην Κίνα κλπ) για να ελέγχουν την δύναμη των περιφερειακών ηγεμονικών κρατών. Στην ουσία, λοιπόν, η συνταγή του Χάντινγκτον (σαν δείγμα των προβληματισμών της Αμερικανικής ελίτ) έγκειται σε ένα νέο ρόλο «ηγεμονίας» - μέσω εμμέσων επεμβάσεων, ενθάρρυνση των τοπικών διάμεσων μαχών ή ακόμα και άμεσων επεμβάσεων. Οι περιοχές της Μέσης Ανατολής και της Ινδίας - Πακιστάν, λ.χ., θεωρούνται σαν χώροι όπου οι ΗΠΑ δεν μπορούν να κρατήσουν αποστάσεις. **Η «σύγκρουση των πολιτισμών» είναι, με αυτή την έννοια, όχι απλά επιλεκτική αλλά στην ουσία εκφράζει το ιδεολογικό περίβλημα ενός νέου συστήματος εξουσίας που θα βασίζεται**

στην γεωπολιτική.

Τι μπορεί να μας πει αυτή η προβληματική για τον πόλεμο στο Κόσοβο; Τα Βαλκάνια είναι ένα πολιτιστικό και γεωπολιτικό σύνορο. Πολιτιστικά είναι το γεωγραφικό σημείο όπου διαχωρίζονται η Ορθοδοξία από την Δύση, αλλά είναι και η αρχή του συνόρου Χριστιανισμού - Ισλάμ. Στην περίπτωση του Κοσόβου το σύνορο φαίνεται να είναι ανάμεσα στην Ορθοδοξία και το Ισλάμ - και για αυτό προφανώς η εκκλησία βάλθηκε να μαζέψει λεφτά για «τους ομόθρησκους» αποδεικνύοντας για ακόμα μια φορά τον βαθύτατο ρατσισμό που διαπερνά την Κυπριακή εκκλησία τις τελευταίες δεκαετίες. Βέβαια το θρησκευτικό ζήτημα χωρίς την γεωπολιτική δεν αξίζει ούτε μια μεταχειρισμένη βόμβα. Η Δύση όμως (και ιδιαίτερα οι ΗΠΑ) φαίνεται να έχουν «υιοθετήσει» τις μουσουλμανικές κοινότητες στα Βαλκάνια αν κρίνει κανείς από τις επεμβάσεις στο Κόσοβο και την Βοσνία. Το γεγονός ότι αυτοί οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί κινδύνευαν (είτε η επιβίωση είτε τα δικαιώματα τους) δεν εξηγεί ακριβώς την Δυτική ευαισθησία. Και σαφώς η Δύση δεν πάλλεται από ανθρωπιστική ευαισθησία απέναντι στον ε υ ρ ύ τ ε ρ ο μουσουλμανικό κόσμο - η ευρύτερη, σε παγκόσμιο επίπεδο, αντιμετώπιση των Αραβικών χωρών είναι άλλωστε χαρακτηριστική. Μάλλον φαίνεται ότι αυτές οι κοινότητες (και τα επιχειρήματα που μπορούν να κτιστούν πάνω στην καταπίεσή τους) χρησιμοποιούνται για μια ευρύτερη στρατηγική. Ας γυρίσουμε λοιπόν στο γεωπολιτικό σύνορο. Τα Βαλκάνια συνδέουν την Ευρώπη με την Μέση Ανατολή - η οποία, όπως είδαμε και από την αναφορά του

Χάντινγκτον, θεωρείται αδιαμφισβήτητος χώρος εμπλοκής των ΗΠΑ. Επιπλέον τα Βαλκάνια είναι το σύνορο της Ευρώπης με τη Ρωσία. Με αυτά τα δεδομένα θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι η Δυτική επέμβαση έχει την έννοια του ξεκαθαρίσματος της περιοχής από εν δυνάμει αντιστάσεις. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι η περιοχή της ανατολικής Μεσογείου και του περιγύρου της Μέσης Ανατολής έχει συγκριτικά τα περισσότερα «μαύρα πρόβατα» για την αμερικανική εξωτερική πολιτική, από οποιαδήποτε άλλη περιοχή του πλανήτη: Η Λιβύη, η Γιουγκοσλαβία, το Ιράκ - σε μικρότερο βαθμό η Συρία και λίγο πιο πέρα η Περσία. Η ανάγκη να «ελεχθεί ο Μιλόσεβιτς», αλλά πιο ουσιαστικά, να σταματήσει ένα εν δυνάμει ισχυρό τοπικό κράτος (η «νέα Γιουγκοσλαβία») να παίξει ένα αυτόνομο ρόλο στην περιοχή, θα μπορούσε να θεωρηθεί σαν ένας συγκεκριμένος στόχος της ΝΑΤΟϊκής επέμβασης στη δεδομένη γεωπολιτική περιοχή. Και με την συντριβή αυτού του «μαύρου προβάτου» να δωθεί και ένα μήνυμα τόσο στη Ρωσία για τα όρια

της επιρροής της, όσο και στην ευρύτερη περιοχή. Σε αυτό το πλαίσιο θα μπορούσε κάποιος να εντάξει και την φαινομενικά «άσχετη» αναφορά του Κλίντον στην Ελληνο-Τουρκική διαμάχη. Η λογική της δήλωσης είναι εύκολο να αναγνωστεί αν γίνει μια σύγκριση με το τι ακολούθησε τον πόλεμο στον Κόλπο. Μετά την ξεκάθαρη νίκη της Δύσης στην περιοχή και τον περιορισμό ενός εν δυνάμει ηγεμονικού Αραβικού κράτους (του Ιράκ), οι Αμερικάνοι προχώρησαν σε μια σειρά συναντήσεων που οδηγούν το παλαιστινιακό σε κάποια λύση. Μια, λοιπόν, καταλυτική επέμβαση στη Γιουγκοσλαβία θα μπορούσε να δώσει και μια ανάλογη δυναμική στα Βαλκάνια.

Αναζητώντας τον παγκόσμιο μπάτσο: Η πολιτική συγκρότηση του παγκόσμιου καπιταλισμού και το πρόβλημα της κρατικής κυριαρχίας / συνόρων

Όμως υπάρχει μια ουσιαστική διαφορά αυτής της επέμβασης από τις αντίστοιχες του Ιράκ και της Βοσνίας. Εκτός από το ότι εκείνες οι επεμβάσεις είχαν μια σχεδόν καθολική αποδοχή από τα άλλα κράτη στο παγκόσμιο σύστημα (και άρα έκφραζαν ίσως την «στιγμή» της μοναδικότητας του «αμερικανού πόλου»), βασιζόνταν επίσης σε μια διαφορετική νομική αρχή: Και οι δυο επεμβάσεις στηρίζονταν στην αρχή του απαραβίαστου των συνόρων (της έννοιας της κρατικής κυριαρχίας) και άρα, έμμεσα ή άμεσα, κινηθήκαν μέσα στα πλαίσια που καθορίζει ο ΟΗΕ. Αντίθετα η επέμβαση στο Κόσοβο βασίζεται ακριβώς στην αντίθετη αρχή: Στην βάση της στέρησης των δικαιωμάτων της αλβανόφωνης κοινότητας, η Δύση

ζητά ουσιαστικά να αλλάξουν τα σύνορα με βάση μια εξωτερική παρέμβαση. Και συνακόλουθα αυτή η επέμβαση δεν έχει ζητήσει καν την έγκριση του ΟΗΕ.

Το ζήτημα της αλλαγής των συνόρων μπορεί να φαίνεται ασήμαντο μπροστά στα όσα έχουν γίνει μετά την ήττα του κρατικού σοσιαλισμού στην ανατολική Ευρώπη και την Σοβιετική Ένωση. Όμως όλες οι προηγούμενες αποσπαιτήσεις (ή προσαρτήσεις, όπως της ανατολικής Γερμανίας) γίνονταν «από τα μέσα»: με βάση τα συνομοσπονδιακά συντάγματα και με «λαϊκή βούληση». Στην προκειμένη περίπτωση, αντίθετα, η Δύση αποπειράται να δημιουργήσει τις συνθήκες απάσχισης μιας κοινότητας που είναι μεν πλειοψηφία στην περιοχή της, αλλά δεν είχε ποτέ το νομικό δικαίωμα απόσχισης από το ευρύτερο κράτος - στο οποίο η εν λόγω κοινότητα είναι μειοψηφία. Ο απόλυτος στόχος της «αναπροσαρμογής των συνόρων» φαίνεται εν μέρει από τους συντηρητικούς κριτικούς του Κλίντον. Τόσο ο Κίσιγκερ όσο και το περιοδικό Economist θεωρούν ότι η οργάνωση της επέμβασης ήταν τσαπατσούλικη ενώ υπάρχει και ένας αέρας αμφισβήτησης κατά πόσον ήταν η «κατάλληλη επιλογή» για την δυτική στρατηγική. Η κριτική φαίνεται να εστιάζεται στο κατά πόσο θα επιτευχθούν οι στόχοι, οι οποίοι, αργά ή γρήγορα, θα πρέπει να περιλαμβάνουν και μια «αναπροσαρμογή των συνόρων» όπως το θέτει ο Economist.

Θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι αυτή «η αναπροσαρμογή συνόρων» είναι απλά θέμα της συγκεκριμένης περίπτωσης. Γιατί όμως; Σε τι διαφέρει το Κόσοβο, στο κάτω κάτω, από χιλιάδες άλλες περιοχές στις οποίες η πλειοψηφία καταπιέζεται από την ευρύτερη κοινωνία στην οποία συμπεριλαμβάνεται; Η αμερικανική φιλελεύθερη αριστερά - όπως την εκφράζει η λογική του Nation - θα διεκδικούσε βεβαίως ότι η αρχή της δημοκρατίας κλπ, θα έπρεπε να εφαρμοστεί παγκόσμια. Όμως για τον Economist - και για τα συμφέροντα του κεφαλαίου που εκπροσωπεί - το ζητούμενο δεν είναι η καθιέρωση μιας γενικής αριστερής αρχής για «ισότητα και ελευθερία», αλλά η εμπέδωση οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων. Ας γυρίσουμε λοιπόν την οπτική μας σε μια ευρύτερη εικόνα. Αν το ΝΑΤΟ θέλει να το παίξει ο παγκόσμιος αστυνομικός με δικαίωμα στην εδαφική ιδιοκτησία των κρατών (τα εδάφη που περιλαμβάνονται

στα σύνορά τους), τότε τι εξυπηρετεί; Τελικά πέρα από τις επιλογές του Μπιλ, του Τόνυ, του Γκέρχαρτ κλπ, βρίσκονται και οι δυναμικές του παγκοσμίου καπιταλιστικού συστήματος. Διότι υπάρχει και αυτό, ξέρετε... και αν οι τέως αριστερίζοντες αποφεύγουν τον όρο, τα mainstream media της Δύσης αντίθετα, έχουν υιοθετήσει πλήρως την παλαιά ποτέ Μαρξιστική ορολογία. Και ο «παγκόσμιος καπιταλισμός», όπως μας πληροφορεί και ο Σόρος, ένας από τους πιο επιτυχημένους «παίκτες των χρηματιστηρίων», βρίσκεται σε κρίση. Η λεγόμενη «ασιατική γρίπη» έχει μετατραπεί σε κόμα για πολλές κοινωνίες από την Απω Ανατολή μέχρι την Λατινική Αμερική. Η παλιά κραυγή του 1930 «ο καπιταλισμός χρειάζεται οργάνωση, ρύθμιση» ακούγεται όλο και πιο συχνά.

Το ΝΑΤΟ υπήρξε ο στρατός του καπι-

ταλιστικού συστήματος στον Ψυχρό Πόλεμο. Σήμερα ο καπιταλισμός είναι παγκόσμιος - αλλά χωρίς πολιτική οργάνωση. Ο καπιταλισμός, τοπικός ή διεθνής, λίγη σχέση έχει (παρά τα ιδεολογικά φούμαρα) με την «ελεύθερη αγορά» κλπ. Ο καπιταλισμός υπήρξε από την αρχή (τον 16ο αιώνα) ένα παγκόσμιο σύστημα το οποίο στηριζόταν στην άνιση ανταλλαγή αλλά και στην δύναμη των κρατών να επιβάλλουν τις καπιταλιστικές σχέσεις εργασίας τόσο τοπικά όσο και στο διεθνές επίπεδο. Ο καπιταλισμός χρειάζεται το κράτος - και για αστυνόμευση και για «οικονομικό σχεδιασμό». Σήμερα με την περιφέρεια του παγκόσμιου συστήματος σε οικονομική κατάρρευση - αλλά και την σταδιακή διαμόρφωση τοπικών δυνάμεων, είναι σαφές ότι το παγκόσμιο σύστημα χρειάζεται πολιτική συγκρότηση. Οι φωνές δεν έρχο-

νται μόνο από αριστερούς Κευνσιανούς (όπως ο Λαφοντεν) αλλά και από φωνές του κατεστημένου όπως ο Κίσιγκερ. Ποιος όμως οργανισμός θα αναλάβει την πολιτική συγκρότηση; Ο προφανής υποψήφιος είναι βέβαια ο ΟΗΕ. Στον ΟΗΕ όμως υπάρχει μια αντίφαση: ενώ οι ηγεμονικές δυνάμεις στο παγκόσμιο σύστημα είναι σήμερα πάλι οι παλιές αποικιοκρατικές δυνάμεις, ο ΟΗΕ εκφράζει την λογική και την κουλτούρα του αντιφασιστικού πολέμου του 1941-45 (η οποία διαπνεόταν από τις προεκτάσεις των ιστορικών αρχών της Γαλικής επανάστασης και της Αριστεράς για «ελευθερία» και «ισότητα») και του αντι-αποικιακού κινήματος (το οποίο καθιέρωσε το «δόγμα» του σεβασμού των συνόρων μετά από μια σειρά από μνημειώδεις αντιπαραθέσεις με την Δύση - όπως η κρίση του Σουεζ το 1956). Να το πούμε με πολιτιστικούς όρους: ο ΟΗΕ εκφράζει την παγκόσμια θεοκρατική κουλτούρα που καθιέρωσε στις διεθνείς σχέσεις η ρωσική επανάσταση και η νίκη του κόκκινου στρατού στον β' παγκόσμιο πόλεμο και τα αντι-δυτικά κινήματα. «Ο ΟΗΕ πρέπει να αλλάξει» - είναι μια γνωστή επωδός των δυτικών κριτικών του οργανισμού. Αν όμως διευρυνθεί το Συμβούλιο Ασφαλείας ποιο άλλοι θα μπουν; Και πως θα αποφασίζει αυτός ο οργανισμός για ζητήματα στα οποία τελικά η Δύση δεν θέλει ούτε διαπραγματεύσεις, ούτε συζητήσεις;

Στα πιο πάνω πλαίσια μια επέμβαση του ΝΑΤΟ που να δείχνει την ικανότητά του να επιβάλει την τάξη υποσκελίζοντας τον ΟΗΕ και, στην ανάγκη, αλλάζοντας σύνορα, έπρεπε να γίνει. Και ανεξαρτήτως του τι θα γίνει στο Κόσοβο το ζήτημα της συγκρότησης ενός παγκόσμιου πολιτικού συστήματος έχει τεθεί επί τάπητος. Για τη ώρα φαίνονται να υπάρχουν δυο πιθανότητες για αυτό το σύστημα: 1) Είτε το σύστημα θα έχει την μορφή του μοντέλου των «μεγάλων δυνάμεων» που ρυθμίζουν την τάξη σε ένα μοντέλο σχεδόν, περιφερειακών φέουδων, η 2) θα έχει την μορφή μιας συλλογικής ηγεμονίας της Δύσης κατά τα πρότυπα της αποικιοκρατίας των αρχών του αιώνα. Οι βομβαρδισμοί, παρά την τεχνολογική τους αναβάθμιση, σε ελάχιστο διάστημα από την παραδοσιακή πολιτική των «κανιοφόρων», ενώ οι ξαφνικές συγκινήσεις για τις ανυπεράσπιστες μειοψηφίες έχουν μια μακρά ιστορία στο αποικιακό δόγμα του «διαίρει και βασίλευε».

Τι είδους πόλεμος; Ένα καθημερινό πρόβλημα μετατρέπεται σε κομβικό σημείο ανάδυσης μεγάλων δυνάμεων

Ας έρθουμε όμως πιο κοντά στο Ακόσοβο. Οι λόγοι που πυροδότησαν την κρίση υπήρχαν για αρκετό χρονικό διάστημα. Το σημείο καμής ήταν ο θάνατος του Τίτο που οδήγησε τις Γιουγκοσλαβικές κοινότητες σε μια αναζήτηση νέου ρόλου. Το Κόσοβο ήταν και συμβολικά το σημείο της αρχής της κρίσης. Η εξέγερση των αλβανοφώνων το 1981 οδήγησε στον αποκεφαλισμό του τοπικού Κ.Κ., ενώ το 1987 ο Μιλόσεβιτς άρχισε την άνοδο στην εξουσία με μια θεαματική παρέμβαση υπέρ της Σερβικής μειοψηφίας στο Κόσοβο. Παρ' όλες τις αντιθέσεις ωστόσο, είναι αμφίβολο ότι τα πράγματα θα οδηγούνταν σε έκρηξη ή στην τωρινή διεθνή κρίση, αν δεν μεσολάβουσε η κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ. Στο κάτω κάτω η Ινδία έχει απείρως πιο περίπλοκα πολιτιστικά προβλήματα αλλά κανένας δεν περιμένει ότι θα καταρρεύσει. Στο ευρύτερο κλίμα της κατάρρευσης του ανατολικού μπλοκ (η ύπαρξη του οποίου «νομιμοποιούσε» την ύπαρξη της Γιουγκοσλαβίας σαν ανεξάρτητου «συνοριακού κράτους») ο Μιλόσεβιτς κατήγγιζε την αυτονομία του Κόσοβου (όπως και της Βοϊβοδίνας) το 1989-90. Αλλά παρά τις διαδηλώσεις η κατάσταση στο Κόσοβο παρέμεινε τεταμένη παρά αιματηρή όλη την δεκαετία του 1990 - ενώ παρά δίπλα στην Βοσνία χύνονταν ποταμοί αίματος. Το ότι θα ερχόταν και η ώρα της διαπραγματεύσεως για το Κόσοβο ήταν σαφές - όπως σαφές είναι ότι πρέπει να γίνουν διαπραγματεύσεις και να βρεθούν λύσεις σε αρκετές περιοχές του πλανήτη. Η καταλυτική στιγμή πρέπει να ήταν και άσχετη με το Κόσοβο. Μετά την επανάσταση ενάντια στο καθεστώς Μπερίσα στην Αλβανία, φαίνεται ότι τα όπλα άρχισαν να διοχετεύονται και προς το Κόσοβο. Με υπόδειξη της CIA, με πρωτοβουλία του Μπερίσα που θέλει να επανέλθει πολιτικά παίζοντας το χαρτί του εθνικισμού η εμφάνιση μιας «νέας γενιάς» αλβανοφώνων που «κουράστηκε» από την μη-βίαση τακτική του Ρουγκοβα; Είναι θολό το τοπίο. Πάντως σε κάποια φάση το 1998 εμφανίστηκε ο

«Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσόβου» (ΑΣΚ) και μετά άρχισαν να ρέουν τα αίματα. Ακόμα και αυτή η εξελίξη βέβαια δεν έλεγε και πολλά πράγματα: Ο ΑΣΚ δεν είχε καμιά ιδιαίτερη επιτυχία και η δράση του θα μπορούσε να αγνοηθεί από την Δύση όπως αγνοούνται διάφορα ένοπλα αυτονομιστικά κινήματα στην Ευρώπη (οι Βάσκοι, οι Κορσικανοί) ή το κίνημα των Ζαπατίστας στο Μεξικό. Αντίθετα η Δύση επέλεξε να επικεντρωθεί στο ζήτημα και μετά την (πραγματική ή φτιαχτή) σφαγή στο Ρατσιάκ, το Κόσοβο μετακινήθηκε στις προτεραιότητες της διεθνούς διπλωματίας. Οι συνομιλίες στο Ραμπουγιέ είχαν (εκ μέρους της Δύσης) σαφώς σαν στόχο την δημιουργία ενός νομικού πλαισίου για την ανεξαρτησία του Κόσοβου σε 3 χρόνια. Και ιδιαίτερα ο τρόπος που άλλαξε η συμφωνία για να πειστεί ο ΑΣΚ να την υπογράψει, έδειχνε, μάλλον καθαρά, ότι οι Δυτικοί ήθελαν, πλέον, μια δικαιολογία για να επιτεθούν. Το κεντρικό σημείο της διαφωνίας (η παρουσία των ΝΑΤΟικών στρατευμάτων στο Κόσοβο σαν επιτηρητές της ειρήνης) έκφραζε ξεκάθαρα τον στόχο της Δύσης: την καθιέρωση του ΝΑΤΟ σαν αστυνομικής δύναμης με δικαιοδοσία να επιβλέπει ακόμα και στην αλλαγή συνόρων.

Γιατί οδηγήθηκε τελικά το σκηνικό στον πόλεμο; Στο επίπεδο της τοπικής αντιπαράθεσης τα πιθανά σενάρια είναι 3:

1) Είτε υπάρχει μια, τυπική ή άτυπη, συμφωνία / κατανόηση Δυτικών και Μιλόσεβιτς για εκκαθάριση των ανταρτών και συμφωνία είτε διχοτόμησης είτε διευρυμένης αυτονομίας που θα σφραγιστεί με τον πόλεμο.

2) Είτε η Δύση είναι αποφασισμένη να επιτύχει μια κατά κράτος νίκη όπως στον Κόλπο - οπότε το σενάριο της «αλλαγής των συνόρων» είναι ο βασικός στόχος. Αυτό όμως προϋποθέτει μια χερσαία επέμβαση.

3) Είτε είναι μια ανοιχτή αντιπαράθεση στην οποία θα βρεθεί τελικά ένας συμβιβασμός - στον βαθμό που οι Δυτικοί δεν θα καταφέρουν να επικρατήσουν πλήρως.

Το πρώτο σενάριο, αν και κατανοητό με βάση το τι έχει γίνει μέχρι σήμερα (ιδιαίτερα στην Βοσνία) είναι δύσκολο να το πιστέψει κανείς. Θα ήταν ουσιαστικά ένας πόλεμος που θα εξυπηρέτούσε τον Μιλόσεβιτς αν ο στόχος ήταν απλά η εκκαθάριση του ΑΣΚ - ενώ το σενάριο της διχοτόμησης προϋποθέτει αλλαγή των συνόρων. Και αν ακόμη το

αποδεχτεί ο Μιλόσεβιτς είναι αμφίβολο αν θα σταθεροποιούσε οτιδήποτε στα Βαλκάνια. Παρ' όλα αυτά, έστω και το μισό Κόσοβο σαν βάση - προτεκτοράτο του ΝΑΤΟ (ένα μικρό Κουβέιτ στα Βαλκάνια δηλαδή) θα ήταν σαφώς μια επιτυχία για τη Δύση για τον έλεγχο της συγκεκριμένης περιοχής αλλά και για ευρύτερο στόχο της δημιουργίας ενός παγκόσμιου πολιτικού συστήματος υπό τον έλεγχο της και / ή την επιρροή της.

Το δεύτερο σενάριο, αν ήταν εφικτό, θα ήταν σαφώς η ιδανική λύση για τη Δύση. Εδώ όμως προκύπτουν δυο ουσιώδη προβλήματα:

1) Δεν ξέρουμε αν οι Δυτικοί συνυπολόγισαν τις αντιδράσεις, αλλά πέρα από την Δυτική συμπαχία δεν υπήρξαν ενθουσιώδεις υποστηρικτές - ακόμα και τα μουσουλμανικά κράτη φάνηκαν διχασμένα - ενώ η αντίδραση της Ρωσίας (αλλά και των υπόλοιπων κρατών της τέως ΕΣΣΔ - με εξαίρεση το Αζερμπαϊτζάν) τόσο σε επίπεδο ηγεσίας όσο και σε λαϊκό επίπεδο υπήρξε φαινομενικά απρόσμενη. Το επεισόδιο με το Πριμακόφ να διατάζει την επιστροφή του αεροπλάνου στη Μόσχα ήταν ίσως ενδεικτικό κακού υπολογισμού. Φαίνεται ότι το Αμερικανικό «σχέδιο» ήταν ο εγκλωβισμός και ο εξευτελισμός του Πριμακόφ. Ακριβώς τη στιγμή που θα εμφανιζόταν σαν επαίτης ζητώντας λεφτά από το ΔΝΤ, θα έλεγε (κατά το μοντέλο του Γιέλτσιν όλη αυτή την δεκαετία) ότι διαφωνεί με την επίθεση στη Γιουγκοσλαβία - αλλά θα ήταν εκεί περιμένοντας να πάρει τα λεφτά. Είναι λίγο δύσκολο να σκεφτεί κανείς ότι οι Αμερικάνοι που έχουν αναγάγει τις δημόσιες σχέσεις σε κυρίαρχο στοιχείο της πολιτικής, απλά άρχισαν την επίθεση λίγη ώρα πριν την άφιξη Πριμακόφ, τυχαία. Η αντίδραση του Ρώσου πρωθυπουργού (ο οποίος θα πρέπει να τα είχε μαζεμένα στους αμερικανούς για μια δεκαετία αφού ναυάγησαν την προσπάθεια του το 1991 να εμποδίσει τον πόλεμο στον Κόλπο) συμβάδισε με μια κοινωνική έκρηξη στην Ρωσία που σφράγισε την ανατροπή του φιλο-δυτικού κλίματος το 1989. Η μεταλλαγή του κλίματος βέβαια είχε αρχίσει από τα πρώτα χρόνια της ανατροπής του σοβιετικού καθεστώτος, αλλά έφτασε σε νέα επίπεδα μετά το 1997 και ιδιαίτερα μετά την κατάρρευση του ρουβλίου το 1998. Η ήττα της φιλοδυτικής ελίτ (η οποία λειτούργησε, συνειδητά ή μη, σαν ένα κατοχικό καθεστώς της Δύσης στην ηττημένη Ρωσία - οδηγώντας την χώρα σε μια πρωτοφανή «τρι-

τοκοσμικοποίηση») τόσο κοινωνικά όσο και πολιτικά άρχισε να μεταφράζεται σε μια νέα εξωτερική πολιτική. Η Ρωσία επανέρχεται σαν μια μεγάλη δύναμη - και σε αυτόν τον ρόλο δεν θα δεχτεί να χάσει εύκολα (και τα πάντα) στην γιουγκοσλαβική κρίση. Αν και είναι άλλες οι δυναμικές που καθοδηγούν την επίσης δυναμική κινέζικη αντίδραση, εντούτοις, είναι επίσης σαφές ότι η Κίνα διεκδικεί τον δικό της ρόλο στις διεθνείς σχέσεις - και σαν αντίδραση στην αμερικανική προσπάθεια να δημιουργήσει πολιτικά (και στρατιωτικά) αντίβαρα στη Κίνα στην Απω Ανατολή.

2) Οι αντιδράσεις στην ίδια την Δύση ήταν ρουδιασμένες. Σε αντίθεση με τον βομβαρδισμό των Σέρβων της Βοσνίας ο οποίος είχε φτάσει στο σημείο να γίνει λαϊκή απαίτηση, σε αυτή την περίπτωση το δυτικό κοινό ήταν ρουδιασμένο. Το ποσοστό έγκρισης ήταν κάτω από 60% και στις χώρες κοντά στην περιοχή (όπως η Ιταλία και Ελλάδα) υπήρχε έντονη αντίδραση. Αυτό το μούδιασμα ίσως να είχε να κάνει με την κακή προετοιμασία της κοινής γνώμης, όπως ισχυρίζεται ο Economist, αλλά έχει να κάνει και με την ρητορική. Ο Κλίντον και ο Σολάνα παρουσίασαν ένα soft, «αριστερό» θα μπορούσαμε να πούμε λόγο για την επέμβαση: «πρέπει να βοηθήσουμε κάποιους ανθρώπους». Ίσως με βάση τον απώτερο στόχο (της δυτικής ηγεμονίας) να ήταν μια καλή ρητορική. Όμως δεν φαίνεται να έπεισε την αριστερά στη βάση ούτε στη Γαλλία αλλά ούτε και στην ίδια την Βρετανία, ενώ οι συντηρητικοί μάλλον θα προτιμούσαν μια πιο ξεκάθαρη περίπτωση όπου θα υπήρχε αντιπαράθεση γύρω από τα συμφέροντα της Δύσης («national security issues») αντί τα γλυκανάλατα ανθρώπινα δικαιώματα.

Σε αυτά τα πλαίσια η πιο πιθανή διάσταση της αντιπαράθεσης είναι ότι είναι μια ανοιχτή διαμάχη της οποίας τα αποτελέσματα θα παίξουν ένα σημαντικό ρόλο στον καθορισμό των δυναμικών του παγκόσμιου συστήματος στην αμέσως επόμενη φάση. Αυτό όμως που φαίνεται, μέχρι στιγμής, είναι ένα πιο multipolar παρά unipolar σύστημα - ένας κόσμος με μερικές μεγάλες δυνάμεις οι οποίες φαίνονται, όντως, να αναδύθηκαν με άζονα την αντιπαράθεση στο Κόσοβο. Και οι ΗΠΑ φαίνονται να χρειάζονται πλέον, όπως εισηγήθηκε ο Χάντινγκτον, μια ευρύτερη πολιτική συμμαχιών για να διασφαλίζουν την ηγεμονία τους. Από την

άλλη, η επίδειξη της δύναμης της νέας πολεμικής τεχνολογίας από το ΝΑΤΟ αλλά και η έστω και έμμεση κατάθεση στο τραπέζι των παγκόσμιων συζητήσεων του θέματος της «αναπροσαρμογής των συνόρων» οριοθετεί επίσης την θέση (και δύναμη) της Δύσης σε σχέση με τις προοπτικές συγκρότησης ενός παγκόσμιου πολιτικού συστήματος. Και αν δεν γίνει η «αναπροσαρμογή των συνόρων» στα Βαλκάνια, το θέμα έχει ήδη τεθεί στη Αφρικανική ήπειρο με τις συρράξεις στο κέντρο της ηπείρου.

Και η Ευρώπη θα ρωτήσει κανείς; Χάθηκε σε αυτή την αχανή έννοια της Δύσης; Η μυθολογία για την Ευρώπη σαν αντίβαρο στους Αμερικανούς στο παγκόσμιο σύστημα είναι όντως ένας επικίνδυνος μύθος. Θα πρέπει να θυμούνται οι οπαδοί της Ευρωλαγνείας ότι την «τεχνική» της παγκόσμιας κυριαρχίας οι Αμερικανοί την έμαθαν από τους Ευρωπαίους. Και σαφώς βεβαίως η Ευρώπη έχει ένα δικό της κεφάλαιο με δικά του συμφέροντα. Και όντως η Ευρώπη εκπροσωπεί μια πιο σοσιαλδημοκρατική (εσωτερικά τουλάχιστον) εκδοχή του καπιταλισμού. Όμως ενώ οι Ευρωπαίοι διαχωρίστηκαν σε άλλα θέματα από τις ΗΠΑ, στην συγκεκριμένη περίπτωση συνηγόρησαν όλες οι πολιτικές ελίτ των ΝΑΤΟικών κρατών. Σαφώς για τους Ευρωπαίους το ξεκαθάρισμα της «ζωτικής τους περιοχής» από ανεξέλεκτα κράτη, εθνικές διαμάχες που μπορεί να δημιουργήσουν ένα «Λιβανό» στην Ευρώπη, ή ακόμα και η ρωσική διεκδίκηση δικαιωμάτων στην ανατολική Ευρώπη δεν είναι πράγματα διαπραγματεύσιμα. Σαφώς βεβαίως μπορούν να καταλάβουν το συνηθισμένο επιχείρημα ότι οι Αμερικάνοι δημιουργούν προβάσεις στα Βαλκάνια για να έχουν μηχανισμούς ελέγχου της μελλοντικής Ευρωπαϊκής ομοσπονδίας. Όμως για την ώρα τουλάχιστον είναι επίσης σαφές ότι, σε ότι αφορά το παγκόσμιο σύστημα, οι ΗΠΑ και οι Δυτικοευρωπαίοι έχουν πολύ περισσότερο, κοινά συμφέροντα παρά διαφορές. Οι νεοαποικιακές διαφορές των ΗΠΑ με τη Γαλλία θα παίζονται στην κεντρική Αφρική όχι στην εξόπορτα της Ευρώπης. Υπάρχει όμως και ένα πιο άμεσο ευρωπαϊκό κέρδος. Για πρώτη φορά μετά το 1945 η Γερμανία στέλλει στρατό εκτός των συνόρων της και μάλιστα με τις ευλογίες των αντιφασιστών - των Σοσιαλδημοκρατών και των Πρασίνων. Και ο ενδιάμεσος ρόλος των Γερμανών απέναντι στις Ρωσικές πρωτοβουλίες ίσως να μην είναι τυχαίος. Η

Γερμανία εμφανίζεται ξαφνικά σαν μια επίσης μεγάλη δύναμη που κάνει στρατιωτικές επιχειρήσεις και διαπραγματεύεται. Και αν ακολουθήσουμε την λογική του Χάντινγκτον πάλι (σαν δείγμα των αμερικανικών προσανατολισμών) ο συγγραφέας της «σύγκρουσης των πολιτισμών» είναι σαφής: Η Ευρώπη είναι ο πιο σταθερός σύμμαχος των ΗΠΑ και με δεδομένη την διχασμένη αντιμετώπιση Βρεττανών (φιλοαμερικάνοι) και Γάλλων (αντιαμερικάνοι), η Γερμανία είναι το νεύραλγικό κράτος στο οποίο πρέπει να επενδύσουν οι ΗΠΑ. Και στην προκειμένη περίπτωση, συνειδητά ή όχι, της προσφέρουν την ευκαιρία να γίνει και πάλιν η μεγάλη δύναμη που ήταν πριν το 1945.

Επίλογος: Περιμένοντας το μέλλον

Και η Αριστερά; Η Αριστερά είναι ακόμοι αιχμάλωτη των φανταστικών διαχωρισμών που παράγει ο παγκόσμιος καπιταλισμός - παρά το ότι οι αναλύσεις της τον προϋποθέτουν. Η Δυτική αριστερά βρίσκεται στην εξουσία και όσοι είχαν απορία γιατί η νεανική Νέα Αριστερά της δεκαετίας του 1960 θεωρούσε την Σοσιαλδημοκρατία, μορφή διαχείρισης του συστήματος μπορούν να απολαύσουν τον Τόνι Μπλερ να μιλά σαν ένας τελειος αποικιακός γραμματέας της αυτού μεγαλειότητας. Φυσικά η εξουσία διαφθείρει - αλλά το ζήτημα είναι βαθύτερο: Η Αριστερά στο κέντρο του παγκόσμιου συστήματος διαχειρίζεται το σύστημα προς όφελος των ψηφοφόρων της στην καλύτερη των περιπτώσεων. Και τα συμφέροντα των ανθρώπων που είναι εγκλωβισμένοι στα έθνη - κράτη εμφανίζονται σε αυτούς σαν αντίθετα από τους «άλλους» - η διαχείριση της μιζέριας στον καπιταλισμό βασίζεται στην «αρχή» της «ελλειψής/σπανιότητας» (scarcity). Το ότι το πραγματικό πρόβλημα του ανθρώπινου πολιτισμού σήμερα είναι η διαχείριση μιας τεχνολογίας που κάνει την καταναγκαστική εργασία περιττή - είναι αόρατο. Το σύστημα παράγει θέματα και τεχνικές καταναγκασμού και η ιστορική Αριστερά είναι εγκλωβισμένη στο μείγμα των διαχωρισμών του παρελθόντος και του μεταμοντέρνου θεάματος.

Η πολιτική εξουσία της (έστω ροζ) Αριστεράς στον πυρήνα του παγκόσμιου συστήματος εμπεριέχει μια αντίφαση - οι αρχές της έρχονται σε άμεση σύγκρουση με την λογική και εξελιχτι-

κή πορεία του συστήματος το οποίο πρέπει να διαχειριστεί. Είναι δείγμα αυτής της αντίφασης το ότι το ΝΑΤΟ δεν ισοπεδώνει πόλεις όπως στο Βιετνάμ παλιά ή πιο πρόσφατα στους βομβαρδισμούς των δεκάδων χιλιάδων νεκρών του Ιράκ. Ίδου λοιπόν η ειρωνεία - η παγκόσμια πολιτική κουλτούρα (όπως εκφράζεται από τις αρχές του ΟΗΕ αλλά και από τις ευαισθησίες της κοινής γνώμης) είναι αριστερών καταβολών. Αντίθετα η οικονομική λογική και τα κυρίαρχα πολιτικά συμφέροντα (αυτά ακριβώς τα οποία η αριστερά προσπαθεί, υποτίθεται, να ανατρέψει) καθορίζουν το πλαίσιο δράσης αλλά και τις οπτικές γωνίες «θεώρησης των πραγμάτων» μέσα από την παραγωγή των καταναλωτικών θεαμάτων της πολιτικής. Απλουστεύοντας θα μπορούσε κάποιος να πει ότι το επικοδόμημα είναι ροζ σε μια οικονομική βάση που θυμίζει τον καπιταλισμό του 19ου αιώνα.

Και από την εδώ πλευρά του Δούναβη, βέβαια, ακούς αντίστοιχα κουφά - η αριστερά συμμαχεί με την σαβούρα του παρελθόντος, τους εθνικιστές και τους μεσαιωνίζοντες θρησκευόμενους που περιμένουν τον αντίχριστο και βλέπουν παντού σιωνιστικές συναμοσίες και μασονικές στοές. Έτσι είναι η κατάσταση της ήττας - και η επανάσταση είχε ηττηθεί πριν το 1989. Απλά το 1989 ήταν σαν το Βατερλώ του 1815. Και η αριστερά είναι ακόμα ηττημένη - περιμένοντας το 1848 και το μετά. Υπερασπίζεται την κουλτούρα και τις αρχές που κέρδισαν με το αίμα τους οι επαναστάτες των προηγούμενων εποχών. Αλλά τις συγκρούσεις τις καθορίζει ακόμα ο εχθρός της αριστεράς - το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Για αυτό και ο λόγος των αριστερών μοιάζει σήμερα με καταναλωτικό είδος που σερβίρει μια το ΝΑΤΟ και μια οι αντίπαλοι του. Είναι δείγμα της απόλυτης κυριαρχίας του θεάματος - αλλά και της αδυναμίας ύπαρξης μιας παραδοσιακής ιδεολογίας νομιμοποίησης της εξουσίας.

Και ως συνήθως πιο κοντά στην αριστερά του μέλλοντος βρίσκονται οι αδύναμοι και τα κοινωνικά υποκείμενα ή σημεία που εμφανίζονται σαν φυγαλές εικόνες από το Μέλλον. Στην προκειμένη περίπτωση το **κολλάζ που σύνθετε η ιρακινή σημαία που εμφανίστηκε στην ροκ συναυλία στο Βελιγράδι ενάντια στους ΝΑΤΟικούς βομβαρδισμούς, είχε κάτι από την μαγεία που θα πάρει την εκδίκηση της όταν έρθει ο καιρός.**

Το κίνημα των πρασίνων και οι βομβαρδισμοί στη Γιουγκοσλαβία

Άγγελου Παπαγεωργίου

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί μια περίληψη των θέσεων του κόμματος των Πρασίνων της Αμερικής των Ευρωπαίων Πρασίνων και του Κινήματος των Οικολόγων Περιβαλλοντιστών.

Σε γενικές γραμμές η ανάλυση της επέμβασης στην Γιουγκοσλαβία, όπως παρουσιάζεται μέχρι τώρα (μέσα Απριλίου) έχει ως εξής:

- Οι βομβαρδισμοί έχουν αύξησει την εθνική βία στο έδαφος δίνοντας κάλυψη στις ακρότητες τόσο του Σερβικού στρατού και των παραστρατιωτικών σερβικών ομάδων, όσο και στον Απελευθερωτικό Στρατό του Κοσοβο (Α.Τ.Κ.)
- Στο εσωτερικό της Σερβίας ανάγκασαν την αντιπολίτευση να συνταχθεί με τον Μιλόσεβιτς που εκφράζει τις στρατιωτικές δυνάμεις και τον σερβικό εθνικισμό που έχουν πνίξει όλες τις δημοκρατικές κινήσεις.
- Αυξάνουν τον κίνδυνο μιας γενικότερης σύγκρουσης συμπεριλαμβανομένου του πυρηνικού πολέμου με μια απειλομένη Ρωσία, που στο εσωτερικό της δίνουν τροφή στις στρατιωτικές εθνικιστικές τάσεις.

Ο πόλεμος του ΝΑΤΟ στην Σερβία είναι παράνομος, καθώς οι διεθνείς κανόνες δεν έχουν τηρηθεί. Υποσκάπτε τον ΟΗΕ. Δημιουργεί επικίνδυνο προηγούμενο. Επέτρεψε στην Γερμανία να εμφανιστεί για πρώτη φορά μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο σαν στρατιωτική δύναμη.

Η επέμβαση του ΝΑΤΟ είναι οικολογική καταστροφή για το περιβάλλον και τους ανθρώπους. Είναι υποκριτικό να επικαλείται το ΝΑΤΟ ανθρωπιστικούς λόγους από όποια πλευρά και αν θεωρήσουμε την επέμβαση. Εξ' άλλου τον Μιλόσεβιτς είναι το ΝΑΤΟ που τον δημιούργησε σαν «εγγυητή» της συνθήκης του Dayton.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι από το 1990 (κατάρρευση του Σοσιαλιστικού Στρατοπέδου) η Γιουγκοσλαβία ήταν μια από τις τελευταίες Ευρωπαϊκές χώρες που

εναντιώνονταν στην νεοφιλελεύθερη Νέα Τάξη Πραγμάτων.

Έτσι η αναδιάταξη των Βαλκανίων έγινε στόχος της πολιτικής των 15, της Γερμανίας και των ΝΑΤΟικών συμμάχων τους.

Το ΝΑΤΟ δεν υποστήριξε την μη βίαιη αντίσταση των Κοσοβάρων που πρόβαλαν από το 1989 όταν ο Μιλόσεβιτς κατήργησε την αυτονομία τους. Αντί για αυτό, πριν από δυο χρόνια εμφανίστηκε ξαφνικά, ο Α.Σ.Κ. με όπλα, πολεμοφόδια, δυτικούς ατζέντιδες και λεφτά.

Δεν ξεχνούμε, ότι με πίεση της Αμερικής, με χρηματοδότηση και βοήθεια δεξιών - φασιστικών κινήσεων, δημιουργήθηκαν Κροατία και Σλοβενία (που πρώτη αναγνώρισε η Γερμανία). Ότι το 1992 στην Βοσνία οι Ε.Π.Α. σαμπόταραν την συμφωνία ανάμεσα στους Μουσουλμάνους, Σέρβους και Κροάτες και προώθησαν τον Izetbergovic, αρχηγό των δεξιών Μουσουλμάνων, να ανακηρύξει ανεξαρτησία υπό την προεδρία του. Στη συνέχεια τον στήριξαν στον εμφύλιο πόλεμο που ξέσπασε.

Στην πραγματικότητα η επέμβαση του ΝΑΤΟ, κατά την ηγεμονία των ΕΠΑ σκοπό έχει να προωθήσει τα ιμπεριαλιστικά σχέδια, μετατροπής της Γιουγκοσλαβίας σε μικρά προτεκτοράτα.

Να διασφαλίσει συμφέροντα (πετρέλαιο της Κ.....). Να ανοίξει αγορές όπλων και καταναλωτικών αγαθών. Να δημιουργήσει «αποθήκες» φτηνού εργατικού δυναμικού.

Συγχρόνως επιβεβαιώνει τον νέο ρόλο του ΝΑΤΟ (Παγκόσμιος Χωροφύλακας) και επεκτείνει την ηγεμονία των ΕΠΑ στην Ευρασία.

Τέλος δικαιολογεί τις τεράστιες δαπάνες σε νέα (B2, βόμβες ουρανού κλπ.) και δημιουργεί συνθήκες νέας οπλικής παραγωγής.

Όλοι οι λαοί (συμπεριλαμβανομένων και του αμερικανικού) είναι θύματα αυτής της «νέας πολιτικής» των ΕΠΑ και του ΝΑΤΟ.

Ανθρώπινες ζωές, πόνος, καταστροφές, πρόσφυγες και κονδύλια που φεύγουν από την παιδεία, την υγεία, τις υπηρεσίες κοινωνικής παροχής προς τον στρατό.

Τα Πράσινα Κινήματα έχουν αντιταχθεί

τόσο στην επέμβαση του ΝΑΤΟ όσο και στην πολιτική του Μιλόσεβιτς για την «Μεγάλη Σερβία» και το εθνικό ξεκαθάρισμα που υλοποιείται από τον γιουγκοσλαβικό στρατό στο Κοσοβοπέδιο. Καταδίκασαν τη βία που εξασκούσε ο ΑΣΚ. Έχουν υποστηρίξει το δικαίωμα των Αλβανών Κοσοβάρων να εναντιώνονται στον Μιλόσεβιτς και το δικαίωμα τους για αυτοδιάθεση και ανεξαρτησία.

Υποστηρίζουν την ανασύνταξη του

δημοκρατικού - ειρηνικού κινήματος στην Ευρώπη. Η κινητοποίηση των πολιτών προβάλλει σαν βασική συνιστώσα αντιμετώπισης των ΝΑΤΟϊκών νεοφιλελεύθερων μοντέλων και αντιλήψεων.

Η αλληλεγγύη των πράσινων κινήσεων είναι καθοριστικής σημασίας στην προσπάθεια αυτή.

Έχουν ευθέως ζητήσει το σταμάτημα των βομβαρδισμών. Έχουν ζητήσει να ξαναρχίσουν διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. (όχι του Συμβουλίου Ασφαλείας), της Ε. Ένωσης, του Ο.Α.Σ.Ε. (όπου συμμετέχει και η Ρωσία) που θα φέρουν γύρω από το τραπέζι όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, μέσα στα πλαίσια της διεθνούς νομιμότητας.

Να ξαναγυρίσουν οι πολιτικοί παρατηρητές και οι πρόσφυγες στο Κόσοβο και να παραδοθούν όσοι βαρύνονται με εγκλήματα πολέμου στην δικαιοσύνη.

Τέλος έχουν ζητήσει να επαναπροσδιοριστεί και αποσαφηνιστεί ο ρόλος του ΝΑΤΟ.

Μορφές βαρβαρότητας στη δύση του αιώνα

(Οι Κοσοβάρους ανάμεσα στην εθνική κάθαρση και τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς)

Σταύρου Τομπάζου

Πέρα από τις υλικές καταστροφές που επφέρει, το θάνατο και τη συμφορά που προκαλεί, ο πόλεμος συσκοτίζει τη σκέψη, αλλοιώνει τις πραγματικότητες, παραποιεί τα γεγονότα, παρασύρει την κοινή γνώμη, εξασθενεί την ιστορική μνήμη και την καθιστά ιδιαίτερα επλεκτική.

Στο δικό μας «ελληνορθόδοξο χώρο» και ιδιαίτερα στην Κύπρο, η κοινή γνώμη πήρε ιδιαίτερα βιαστικά και απροβλημάτιστα τις ισοπεδωτικές της αποφάσεις. Το «φασιστικό ΝΑΤΟ, ο εισβολέας, η ιμπεριαλιστική αυθαιρεσία από τη μια πλευρά και ο «σερβικός ηρωικός λαός» που μάχεται υπέρ βωμών και εστιών, το δίκαιο των μικρών και αδικημένων λαών από την άλλη πλευρά αποτελούν, σ' αυτή την υπεραπλουστευμένη σύλληψη των γεγονότων, τις δυο αντιμαχόμενες παρατάξεις. Η δικτατορική φύση του καθεστώτος Μιλόσεβιτς και η «εθνική κάθαρση» από τους Σέρβους καθ' όλη την τρέχουσα δεκαετία εξαφανίζονται από τον καθημερινό δημοσιογραφικό λόγο, παραλείπονται, ξεχνιούνται, ενώ οι παραδοσιακοί μας δεσμοί με τους Σέρβους και οι σύγχρονές μας οικονομικές σχέσεις και συμφέροντα προβάλλονται με ιδιαίτερη έμφαση.

Ωστόσο, κανένα συμφέρον, καμιά ιστορική εμπειρία ή προηγούμενο και καμιά θρησκεία δε δικαιολογούν και δε νομιμοποιούν την απερίγραπτη βαρβαρότητα της «εθνικής κάθαρσης» στα Βαλκάνια. Το πιο συγκλονιστικό επεισόδιο της πολιτικής της «εθνικής κάθαρσης» από τους Σέρβους είναι ίσως η περίπτωση

της πόλης Vukovar. Όταν ο σερβομοσοπονδιακός στρατός με την υποστήριξη σερβικών πολιτοφυλακών κατάφεραν, τη 18η Νοεμβρίου 1991, να κάψουν την κροατική αντίσταση και να καταλάβουν το Vukovar, κατέστρεψαν την πόλη ολοσχερώς. Σύμφωνα με διαφορετικές πηγές, οι νεκροί υπολογίζονται ανάμεσα στις 3 και 5 χιλιάδες και οι αγνοούμενοι άλλες 4. Τη 19η Νοεμβρίου, οι Σέρβους συνέλαβαν 260 άτομα από το νοσοκομείο της πόλης, στα οποία συμπεριλαμβάνονταν οι άρρωστοι του νοσοκομείου και το νοσηλευτικό προσωπικό, εκτέλεσαν 200 και τα πέταξαν σε ομαδικό τάφο.

Στη βόρεια Βοσνία, μετά την κατάληψη της πόλης Prijedor από τις σερβικές δυνάμεις, τέλος Απριλίου 1992, οι άντρες φυλακίστηκαν σε δυο στρατόπεδα συγκέντρωσης γειτονικών πόλεων (Keraterm και Omarska). Σύμφωνα με μαρτυρίες δραπέτων, οι φυλακισμένοι στερούνταν το νερό για πολλές μέρες παρά τον καύσωνα που επικρατούσε. Βιασμοί, ακρωτηριασμοί και εκτελέσεις ήταν στην ημερήσια διάταξη.

Κατά τη διάρκεια της τριχρονής πολιορκίας του Σεράγεβο από τις σερβικές δυνάμεις, η οποία άρχισε στις 2 Μαΐου 1992, οι

σέρβους εθνικιστές επιδόθηκαν σε κλασικές τρομοκρατικές ενέργειες. Στις 29/5/1992, μια βόμβα σκότωσε 16 άτομα που έκαναν ουρά έξω από ένα φούρνο. Τον Ιούνιο του 1993 μια βόμβα σκότωσε 15 άτομα που παρακολουθούσαν ένα ποδοσφαιρικό αγώνα. Αργότερα, άλλη βόμβα σκότωσε 8 άτομα σε μια μουσουλμανική κηδεία, αργότερα 7 παιδιά που έπαιζαν στην αυλή ενός κτιρίου, αργότερα (22/1/1994) άλλα έξι παιδιά που έπαιζαν. Όλα αυτά πριν το γνωστό επεισόδιο της αγοράς (Markale) με απολογισμό 68 νεκρών και 200 πληγωμένων της 5ης Φεβρουαρίου 1994 και το επεισόδιο της ίδιας αγοράς στις 27/8/1994 με απολογισμό 37 νεκρούς και 80 πληγωμένους.

Μετά την κατάληψη της πόλης Foca της νοτιοανατολικής Βοσνίας, τον Απρίλη του 1992 από τους σέρβους της Βοσνίας, οι φυλακές της πόλης μετατράπηκαν σε στρατόπεδο συγκέντρωσης για τους μουσουλμάνους, άντρες κατοίκους της. Καθημερινά, οι

φυλακισμένοι μεταφέρονταν σε ειδικούς χώρους βασανιστηρίων, από τους οποίους οι περισσότεροι δεν επέστρεφαν. Τα γυναικόπαιδα μεταφέρθηκαν στο αθλητικό κέντρο της πόλης για να εκδιωχθούν αργότερα. Το κέντρο αυτό και κάποιες σχολικές εγκαταστάσεις μετατράπηκαν σε χώρους βασανιστηρίων και βιασμών.

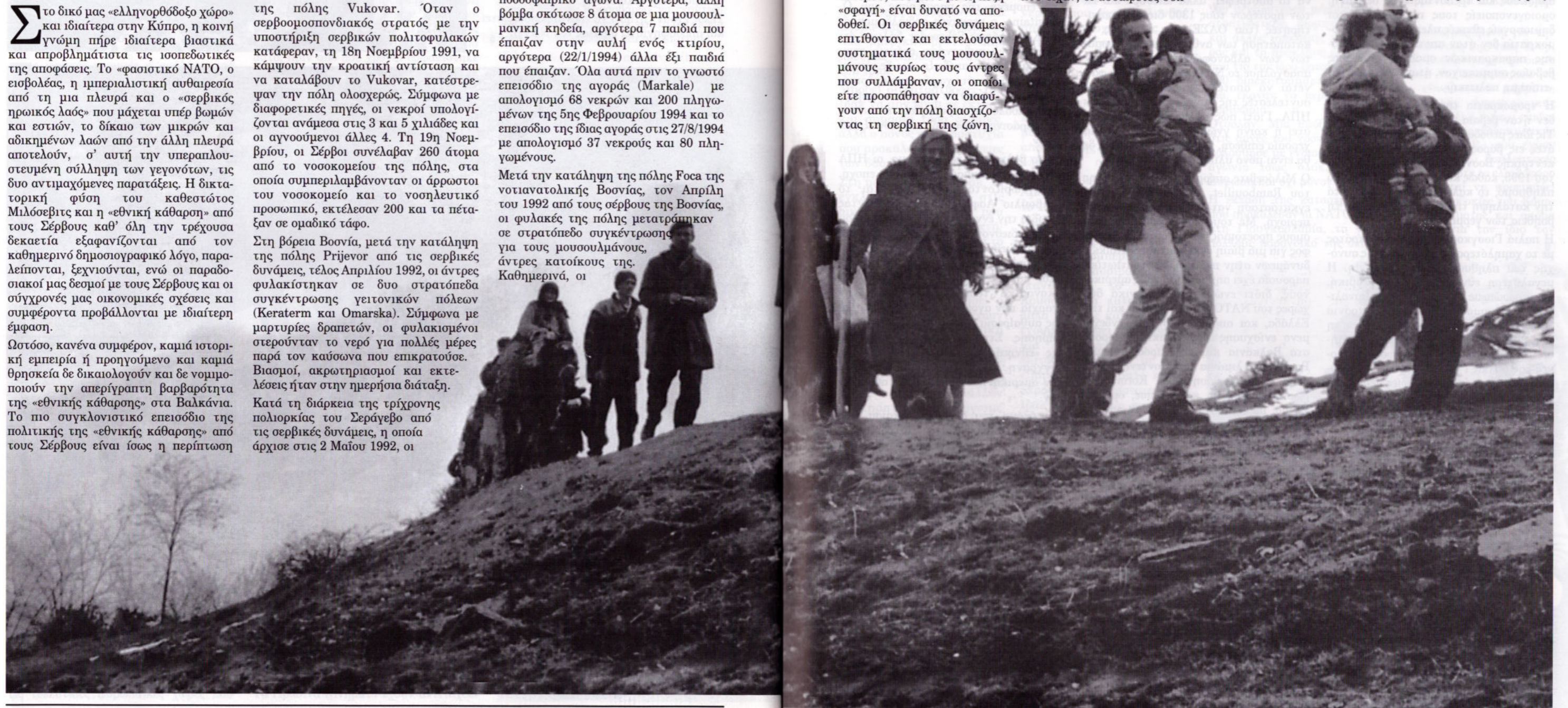
Τη 10η Ιουλίου του 1995, οι σερβικές δυνάμεις κατέλαβαν το μουσουλμανικό θύλακα της πόλης Sebrenica στη νοτιοανατολική Βοσνία. Το τι επακολούθησε είναι ένα από τα πιο τραγικά επεισόδια του πολέμου, που μόνο με τη λέξη «σφαγή» είναι δυνατό να αποδοθεί. Οι σερβικές δυνάμεις επιτίθονταν και εκτελούσαν συστηματικά τους μουσουλμάνους κυρίως τους άντρες που συλλάμβαναν, οι οποίοι είτε προσπάθησαν να διαφύγουν από την πόλη διασχίζοντας τη σερβική της ζώνη,

είτε προσπάθησαν να τεθούν υπό την προστασία των δυνάμεων του ΟΗΕ. Τα πτώματα των μαζικών εκτελέσεων κατέληξαν σε ομαδικούς τάφους. Οι αγνοούμενοι σ' αυτή την προσπάθεια διαφυγής υπολογίζονται ανάμεσα στις 8 με 10 χιλιάδες.

Την τελευταία δεκαετία, οι αλβανόφωνοι του Κοσόβου, οι οποίοι αποτελούν το 90% του πληθυσμού της περιοχής, έζησαν κάτω από ιδιαίτερα οξυμένες συνθήκες εθνικών διακρίσεων. Πέρα από τη δυσκολότερη πρόσβαση στο σύστημα υγείας και παιδείας που είχαν, οι αυθαίρετες συλ-

λήψεις και καταδίκες αλβανόφωνων, οι κακοποιήσεις στις φυλακές ήταν στην ημερήσια διάταξη. Με την εμφάνιση της ένοπλης αντίστασης των αλβανόφωνων στη σερβική καταστολή, οι σέρβους εθνικιστές κατέφυγαν και πάλιν στην ωμή τρομοκρατία και τη μετακίνηση του πληθυσμού. Το Φεβρουάριο και το Μάρτιο του 1998 επιτέθηκαν στους αλβανόφωνους της περιοχής Drenica για να τους εκδιώξουν. Μετά την επίθεση, στα καταστραμμένα σπίτια των χωριών της περιοχής ανακαλύφθηκαν ακρωτηριασμένα σώματα κατοίκων που προφα-

νώς δεν πρόλαβαν να φύγουν. Το καλοκαίρι του 98 επαναλαμβάνεται το ίδιο σενάριο σε άλλα χωριά: οι Σέρβους επιτίθενται, οι χωρικοί τρέπονται σε φυγή, οι Σέρβους καταστρέφουν τα σπίτια των αλβανόφωνων για να μην επιστρέψουν. Τον Οκτώβριο του 1998, οι Σέρβους αναστέλλουν τις επιθέσεις τους, λόγω των αυξημένων διεθνών πιέσεων για να ξαναρχίσουν τα ίδια μερικές εβδομάδες αργότερα. Και βέβαια η νατοϊκή επέμβαση έδωσε νέα αφορμή στους Σέρβους εθνικιστές, οι οποίοι άλλωστε δεν έχουν πια τίποτα να χάσουν, για μια νέα, μαζι-

κή αυτή τη φορά (700.000 πρόσφυγες), εκδίωξη των αλβανοφώνων από το Κόσοβο. Οι τελευταίοι, που είναι τα πραγματικά θύματα της νατοϊκής επέμβασης, εκτός από την σερβική τρομοκρατία, δέχονται και βομβαρδιστικές επιθέσεις «κατά λάθος» από τη νατοϊκή αεροπορία.

Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, οι ομαδικοί τάφοι, οι βιασμοί, οι ακρωτηριασμοί δεν ήταν στην παλιά Γιουγκοσλαβία «ατυχήματα» του πολέμου, εμφανιζόμενα της εξάρσης των πνευματικών σε συνθήκες πολέμου. Η τρομοκρατία, η χρήση δηλαδή βίας εις βάρος του άμαχου πληθυσμού, ήταν το μέσο της πολιτικής του «εθνικού ξεκαθαρίσματος». Τρομοκρατώντας τους αλλοφώνους και τους αλλοθρήσκους και τρέποντας τους σε φυγή, ομοιογενοποιεί τους πληθυσμούς και δημιουργεί εθνικές πλειοψηφίες. Η τρομοκρατία δεν ήταν αποτέλεσμα της δράσης παρακρατικών ομάδων, οι οποίες βεβαίως συμμετείχαν, ήταν ανομολόγητη «επίσημη πολιτική».

Η τρομοκρατία της εθνικής καθάρσης δεν ήταν βεβαία πρόνομο των Σέρβων. Τις ίδιες μεθόδους εφάρμοσαν και οι Κροάτες εις βάρος των μουσουλμάνων της κεντρικής Βοσνίας καθ' όλη τη διάρκεια του 1993, καθώς και ενάντια στο σερβικό πληθυσμό, το καλοκαίρι του 1995, μετά την κατάληψη της πόλης Krajinά (με τη βοήθεια των γερμανών).

Η παλιά Γιουγκοσλαβία ήταν το κράτος με το χαμηλότερο ποσοστό εθνικής συνοχής του πληθυσμού στην Ευρώπη. Η μεγαλύτερη εθνότητα της, η σερβική, αντιπροσώπευε μόνο το 36% του συνολικού πληθυσμού. Μετά από 8 χρόνια «εθνικής καθάρσης», η οποία στοίχισε τη ζωή 200.000 ατόμων και προσφυγοποίησε τρία εκατομμύρια στις διάφορες περιοχές της παλιάς Γιουγκοσλαβίας δημιουργήθηκαν εθνικές πλειοψηφίες πέραν του 50% και σε μερικές περιπτώσεις εθνικές ομοιογενοποιήσεις (πλειοψηφία πέραν του 80%).

Ωστόσο, η «εθνική καθάρση» των Σέρβων ενάντια στους Κοσοβάρους ούτε δικαιολογεί, ούτε νομιμοποιεί τη νατοϊκή επέμβαση, για τον απλούστατο λόγο ότι η τελευταία δεν σχετίζεται καθόλου με το δίκαιο αίτημα της αυτονομίας ή την προάσπιση των δικαιωμάτων των αλβανοφώνων. Οι ίδιες χώρες που ανέχονται τις ίδιες τρομοκρατικές πρακτικές εκ μέρους της Τουρκίας εις βάρος των Κούρδων πώς ευαισθητοποιήθηκαν ξαφνικά στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας; Οι Γάλλοι δεν καταδικάζουν τη γενοκτονία των αρμενίων διότι συμβαίνει να πουλούν τάνκ στην Τουρκία, η Γερμανία που βοήθησε τους Κροάτες στην κατάληψη της Krajinά δεν επενέβηκε για να εμποδίσει την κροατική τρομοκρατία ενάντια στον σερβικό πληθυσμό,

οι Άγγλοι δε διερωτήθηκαν με πιο δικαίωμα διατηρούν τις Μαλβήνες, οι αμερικανοί δε δίστασαν να στηρίξουν τις πιο στυγνές και απάνθρωπες δικτατορίες σ' όλες τις πλευρές του πλανήτη από τον Πινόσέ στη Χιλή μέχρι το σάχη της Περσίας και το Σαντάμ Χουσεϊν του Ιράκ, όμως, ξαφνικά, όλες αυτές οι δυνάμεις ευαισθητοποιήθηκαν στην περίπτωση των αλβανοφώνων του Κοσόβου, σε μια περίπτωση δηλαδή η οποία δεν αποτελεί καν την πιο ακραία περίπτωση σερβικής τρομοκρατίας.

Η αντίδραση του καθεστώτος Μιλόσεβιτς στους βομβαρδισμούς, δηλαδή ένα νέο κύμα βίας και μετακίνησης πληθυσμών, ήταν απόλυτα προβλεπτό. Ωστόσο το ΝΑΤΟ, όχι μόνο δεν έκανε τίποτα για να το αποτρέψει, αλλά απέσυρε και εκ των προτέρων τους 1300 διεθνείς παρατηρητές (του ΟΑΣΕ) της περιοχής. Η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αλβανοφώνων όχι μόνο δεν απασχόλησε το ΝΑΤΟ, αλλά μάλλον φαίνεται να αποτελεί και ένα από τους συντελεστές της κυνικής Reapolitik των ΗΠΑ. Γιατί πώς αλλιώς θα προετοιμαστεί η κοινή γνώμη στη δύση για μια χερσαία επίθεση, της οποίας το κόστος δε θα είναι μόνο υλικό;

Ο Μιλόσεβιτς απέρριψε το σχέδιο λύσης του Rambouillet, που προσέβλεπε την εγκατάσταση νατοϊκών δυνάμεων στην περιοχή. Με τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς προετοιμάζεται σιγά - σιγά το έδαφος για μια βίαιη εγκατάσταση νατοϊκών δυνάμεων στην περιοχή. Η στρατιωτική παρουσία έχει σημασία για τους αμερικανούς, διότι ενώνουν στρατηγικά δύο χώρες του ΝΑΤΟ, την Ουγγαρία και την Ελλάδα, και απομακρύνουν το ενδεχόμενο ενόχλησης της ρωσικής επιρροής στα Βαλκάνια και την πρόσβαση της Ρωσίας στα λιμάνια του Μοντενέγρο και στην ναυτική βάση Boká Kororsá. Η ρωσική οικονομία κατέρρευσε, όμως η Ρωσία, με τις 44.000 πυρηνικές της κεφαλές, με το επιστημονικό της προσωπικό και την προηγμένη της τεχνολογία σε μερικούς νευραλγικούς τομείς, παραμένει μια εν δυνάμει ανταγωνιστική χώρα την οποία οι αμερικανοί θέλουν να εγκλωβίσουν στα ευρωασιατικά της όρια.

Παράλληλα οι αμερικανοί, σύροντας την Ευρώπη σ' αυτό τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, ναρκοθέτησαν και την προοπτική μιας ανεξάρτητης και φερέγγυας ευρωπαϊκής πολιτικής άμυνας. Η συμμετοχή της Ευρώπης σ' αυτή την αποσταθεροποιητική για όλα τα Βαλκάνια πολεμική περιπέτεια, καθορίζει και το μελλοντικό ρόλο της Ευρώπης ως εξαρτώμενη υπο-ηγεμονική δύναμη. Το ενδεχόμενο ανάπτυξης μιας ιδιαίτερης σχέσης της Ε.Ε. με τη Ρωσία, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια αναδιάρθρωση των οικονομικών, πολιτικών,

διπλωματικών και στρατιωτικών συσχετισμών των δυνάμεων ανάμεσα στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ προς όφελος της πρώτης, χάθηκε από τον ορίζοντα. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, σοσιαλδημοκρατικές ή χριστιανοδημοκρατικές, δυσκολεύονται να διατηρήσουν τα δημοσιονομικά τους ελλείμματα μέσα στα πλαίσια των κριτηρίων του Μάαστριχτ, ανέχονται 50 εκατομμύρια φτωχούς και ποσοστά ανεργίας πέραν του 10%, όμως τώρα θα σκύψουν το κεφάλι, θα βάλουν το χέρι στην τσέπη και, ως διά μαγείας, θα βρουν τα χρήματα για να πληρώσουν το μεγαλύτερο μέρος του πολεμικού λογαριασμού των αμερικάνων, όπως έκαναν άλλωστε και με το λογαριασμό του ιρακινού πολέμου.

Την επομένη της παραίτησης του Ο. Lafontaine, ο γερμανός σοσιαλδημοκράτης Καγκελάριος Schroeder δήλωσε ότι δε μπορεί να κυβερνήσει ενάντια στην οικονομία. Τώρα απέδειξε πως δε μπορεί να κυβερνήσει ούτε χωρίς τους αμερικανούς. Αφού λοιπόν δε μπορεί να κυβερνήσει καθόλου ας παραιτηθεί... και αυτός και ο πράσινος υπουργός του των εξωτερικών.

Με το βαλκανικό τους πόλεμο, οι ΗΠΑ εγκαινιάζουν ουσιαστικά μια νέα εποχή. Παραγνωρίζοντας τον ΟΗΕ και το Συμβούλιο Ασφαλείας, καταπατώντας την ίδια την έννοια του διεθνούς δικαίου και της διεθνούς νομιμότητας, αυτοδιορίζονται διεθνείς αστυνομικοί ενός άγραφου και εύκαπτου «δικαίου» που ταυτίζεται με τα εκάστοτε γεωπολιτικά και οικονομικά τους συμφέροντα. Στην αναρχία των αγορών προστίθεται η πλήρης αυθαιρεσία της ιμπεριαλιστικής διαχείρισης. Στην αρχαϊκή βαρβαρότητα της «εθνικής καθάρσης» προστίθεται η σύγχρονη, ηλεκτρονική βαρβαρότητα των αμερικανικών μαχητικών αεροπλάνων.

Στο όνομα του διεθνούς δικαίου, στο όνομα του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των λαών όπως προνοείται στη Διάσκεψη του Ελσίνκι και όχι στο όνομα της ορθοδοξίας, για την ευημερία των λαών των Βαλκανίων και όχι για τα κάλλη των μοναστηριών στην Πρίστινα, οι νατοϊκοί βομβαρδισμοί πρέπει να σταματήσουν τώρα.

Η επιστροφή των προσφύγων, η διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μια δίκαιη λύση στη περιοχή δε μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο με πολιτικά μέσα, απαιτεί μια ένοπλη διεθνή εμπλοκή. Η τελευταία όμως δεν είναι υπόθεση των ΗΠΑ, είναι κυρίως υπόθεση της Ευρώπης, όλης της Ευρώπης συμπεριλαμβανομένης και της Ρωσίας, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια αναδιάρθρωση των οικονομικών, πολιτικών,

ματιά
στη
γειτονιά
μας
Ιωσήφ Παγιάτα

Αμπτουλλάχ Οτσαλάν, ποιος τον θυμάται...

Χρειάστηκε να κερδίσει τις πρόσφατες βουλευτικές εκλογές στη Τουρκία ο Μπουλιέντ Ετζιβεζίτ και να αναλυθούν οι λόγοι που συνέτειναν στη νίκη του, για να θυμηθούμε τη τραγική μοίρα του Αμπτουλλάχ Οτσαλάν.

Τα γεγονότα της Γιουγκοσλαβίας, όπου οι ΝΑΤΟϊκές επιθέσεις είχαν ως αποτέλεσμα τη προσφυγιά πάνω από 800000 μέχρι της στιγμής Κοσοβάρων, την ισοπέδωση του μεγαλύτερου μέρους της στρατιωτικής, βιομηχανικής και άλλης υποδομής της χώρας και τη πρόκληση ζημιών, που για την ώρα ξεπερνούν τα 100 δισεκατομμύρια δολάρια, έκαναν να περάσει στο περιθώριο η υπόθεση Οτσαλάν. Μια υπόθεση που στις αρχές του χρόνου παρακολούθησε με ενδιαφέρον και αγωνία ίσως ολόκληρη η Ευρώπη και όχι μόνον.

Η έκταση της καταστροφής που προκάλεσαν οι ΝΑΤΟϊκοί στη Γιουγκοσλαβία, το για πολλούς παρανοϊκό της όλης υπόθεσης και οι ολονέν αυξανόμενοι κίνδυνοι για μια ευρύτερη, μη ελεγχόμενη ανάφλεξη στα Βαλκάνια, είχαν ως αποτέλεσμα να περάσει σε δεύτερη μοίρα, αν όχι να ξεχαστεί ο Οτσαλάν, που παραμένει δεσμώτης στο νησί Ιμραλί. Χωρίς επαρκή προφανώς υπεράσπιση, με κλονισμένη την υγεία από την ψυχολογική και άλλη βία που του ασκείται και με τις ελπίδες των Κούρδων για κάποιας μορφής αυτονομία έστω, εξανεμιωμένες για πολλοστή φορά.

Η προδιαγραφόμενη για την ώρα σύνθεση της νέας Τουρκικής Κυβέρνησης, την οποία βασικά θα αποτελέσουν τα δυο εθνικιστικά κόμματα, εκείνο της Δημοκρατικής Αριστεράς (D.S.P.) και εκείνο του Κόμματος Εθνικιστικής Δράσης (M.H.P.) που έχουν κερδίσει τις βουλευτικές εκλογές, τίποτε το ελπιδοφόρο δεν φαίνεται να προεικάζει για τις προσδοκίες του Κουρδικού Κινήματος και ακόμα λιγότερο για τον ίδιο τον Οτσαλάν.

Ιράκ, ποιος δεν το ξέχασε

Το σύγχρονο, η ένταση, το μέγεθος και η βαρβαρότητα των ΝΑΤΟϊκών επιθέσεων εναντίον της Γιουγκοσλαβίας, δεν έκαναν μόνο να ξεχαστεί η υπόθεση Οτσαλάν, αλλά ακόμα και οι συνεχιζόμενες από αμερικανοβρετανικής πλευράς επιθέσεις εναντίον του Ιράκ.

Μπορεί οι καταστροφές του Ιράκ να μην είναι σε έκταση και σημασία τόσο σοβαρές, αλλά ο πόνος και η δυστυχία που προκάλεσαν οι ενέργειες των δυο δεν είναι λίγα.

Στη περίπτωση του Ιράκ, το έγκλημα προστίθεται στις οικονομικές κυρώσεις που τείνουν να πάρουν χαρακτήρα γενοκτονίας. Και παρά το ότι επιβάλλονται από μια «σημαία πολιτικής ευκαιρίας» - έτσι φαίνεται δυστυχώς να έχει καταντήσει ο ΟΗΕ - δεν παύουν να έχουν την αμερικανοβρετανική σφραγίδα.

Ο θάνατος 6000 ιρακινών παιδιών κάθε ηλικίας, κάθε μήνα, αποτελεί μάλλον συντηρητικό υπολογισμό ακόμα και για τον Ντένις Χαλιντέϊ, το Βοηθό Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, που παραιτήθηκε, «γιατί δε μπόρεσε στον ΟΗΕ για να κάνει πόλεμο εναντίον παιδιών».

Το Ιράκ επιτρέπεται να εξαγάγει πετρέλαιο αξίας μέχρι 6 δισεκατομμυρίων δολλαρίων το χρόνο, για την αγορά τροφίμων βασικά. Το μισό απ' αυτό το ποσό, πηγαίνει βέβαια σε πολεμικές επανορθώσεις στο Κουβέϊτ και για να καλύψει «έξοδα» των Ηνωμένων Εθνών. Παραμένουν έτσι

200 δολάρια κατ' άτομο, που θα πρέπει να καλύψουν ανάγκες σε τρόφιμα, φάρμακα και επιδιορθώσεις στην υποδομή της χώρας, όπως στις περιπτώσεις πόσιμου νερού, που έχει μολυνθεί από τις αποχετεύσεις και κατεστραμμένα νοσοκομεία που παλεύουν να αντεπεξέλθουν όχι μόνο στις περιπτώσεις παιδιών που πάσχουν από υποσιτισμό αλλά και λευχαιμία, σε κλίμακα παρόμοια εκείνης της Χιροσίμα, απότοκο της χρήσης αδειών βλημάτων ουρανού που είχαν χρησιμοποιήσει οι Αμερικανοί και οι Βρεταννοί το 1991.

Ισχυρίζεται βέβαια ο Βρετανός Υπουργός Άμυνας Τζιωρτζ Ρόμπερτσον ότι, «με τον υποβιβασμό της ικανότητας του Σαντάμ Χουσεϊν να κατασκευάζει όπλα μαζικής καταστροφής, έχουμε μειώσει την απειλή για τους γείτονές του». Ωστόσο, σύμφωνα με την Unicef το μόνο όπλο καταστροφής που υφίσταται στο Ιράκ είναι εκείνο που σκοτώνει 4000 παιδιά, ηλικίας κάτω των 5 χρονών, κάθε μήνα!

Αυτά λίγο πολύ γράφει στο New Statesman ο John Pilger, που διερωτάται: Μετά που θα δικαστεί ο Πινόσέ, ποιος θα πρέπει να πάρει σειρά; Θα βρεθεί κάποια μέρα ένας πεισματάρης ξένος δικαστής, που να κυριαρχείται από το αίσθημα της ηθικής και της δικαιοσύνης, για να ασχοληθεί με την κ. Μαντλίν Ολμπράϊτ, τον κ. Κουκ, τον κ. Μπλαϊρ και τον κ. Κλίντον;

Σύνδρομο δυσνομίας στην κυπριακή κοινωνία

Σώτου Σιακίδη

Θα εισηγηθούμε - και καλούμε την κοινότητα κοινωνικών επιστημόνων να συμβάλει στη συζήτηση αυτή με οποιαδήποτε επιστημονικά ευρήματα επί του θέματος - ότι, πέρα από το μεγάλο έγκλημα, η κυπριακή κοινωνία χαρακτηρίζεται από μια ευρύτατης κλίμακας καταπάτηση των κανόνων της εκ μέρους των μελών της.

Με τον όρο «κανόνες» εννοούμε τους νόμους και κανονισμούς του κράτους και των τοπικών διοικήσεων καθώς επίσης και όλες τις άλλες επίσημα καθιερωμένες προτάσεις που καθορίζουν τι είναι υποχρεωτικό (δηλαδή τι επιβάλλεται και τι απαγορεύεται) και τι παραμένει ανοικτό στις επιλογές των ατόμων ή ομάδων στους διάφορους τομείς του κοινωνικού βίου: στο πολιτικό πεδίο, στις οικονομικές συναλλαγές στους εργασιακούς οργανισμούς, στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, στις ιδιωτικές σχέσεις, στην οικογένεια, κτλ.

Οι πράξεις που αντιβαίνουν προς το σύστημα κανόνων της κοινωνίας είναι φαινόμενο καθημερινό και αφορούν κάθε είδους κανόνα, ποικίλλουν σε βαθμό σοβαρότητας και διαπράττονται από άτομα που προέρχονται από όλες τις κοινωνικές ομάδες και στρώματα.

Τα παραδείγματα είναι πάμπολλα όσο και οικεία. Εκτός από τα είδη της χονδρής διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος στα οποία έχουμε ήδη αναφερθεί, μπορούν να σημειωθούν (σε τυχαία σειρά) και τα ακόλουθα:

- καθημερινές περιπτώσεις μικρού και μεγάλου ρουσφετιού, κατά παράβαση αρχών αξιοκρατίας και ίσης μεταχείρισης (θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για την ύπαρξη μιας «κουλτούρας του ρουσφετιού»)
- παραβάσεις κανόνων τροχαίας, όπως

αυτοί που αναφέρονται στην οδήγηση (π.χ. υπερβολική ταχύτητα, μη χρήση ζώνης ασφαλείας, κράνος κτλ) στη στάθμευση (π.χ. σε πεζοδρόμια, διαβάσεις πεζών κτλ) και την κατάσταση των οχημάτων (π.χ. εξώστ που δημιουργούν υπερβολική ρύπανση

Φωτο: Χρίστος Αβρααμίδης

- του αέρα ή ηχορύπανση)
- παραβάσεις κανόνων καθαριότητας και αισθητικής του περιβάλλοντος στις πόλεις και στην ύπαιθρο (πέραν των ορίων της αυλής μας)
- κατασκευαστικές κακοτεχνίες (π.χ. με τη χρήση ακατάλληλων υλικών)
- η εκτέλεση κατασκευαστικών έργων κατά παράβαση αδειών οικοδομής, κανόνων πυρασφάλειας, χωροταξικών νόμων κτλ, σε σπίτια, οικόπεδα, χώρους πρασίνου, χωράφια, περιβόλια, παραλίες, ξενοδοχεία, γραφεία, εργοστάσια, κτηνοτροφικά υποστατικά.
- παραβάσεις όρων λειτουργίας κέντρων διασκέδασης (π.χ. παρατεταμένα ωράρια, ηχορύπανση, είσοδος ανηλίκων)
- περιπτώσεις εξαπάτησης ή παραπλάνησης καταναλωτών (π.χ. ακατάλληλα προϊόντα, παραπλανητικές διαφημίσεις και εμπορικές περιγραφές)
- κρούσματα εκμετάλλευσης τουρι-

- στών από επιτήδειους διαφόρων κατηγοριών (από ταξιδιτζήδες μέχρι γιατρούς)
- περιπτώσεις εξαπάτησης ή παραπλάνησης ξένων φοιτητών από κολλέγια.
- περιπτώσεις εκμετάλλευσης και κακομεταχείρισης ξένων εργατών και οικιακών βοηθών.
- εργοδότηση παράνομων μεταναστών
- κρούσματα ενδοοικογενειακής βίας
- περιπτώσεις κακοποίησης ή άλλης κακομεταχείρισης ζώων
- η διάθεση μη επιτρεπομένων ειδών σε σχολικές καντίνες
- η χρησιμοποίηση από γεωργούς λιπασμάτων, ορμονών και φυτοφαρμάκων σε ποσότητες πέραν των επιτρεπομένων
- αγώνες «σικέ» στο ποδόσφαιρο
- ο χουλιγκανισμός και η βία στα γήπεδα
- η πώληση από φαρκαμοποιούς και

- αγορά από ασθενείς φαρμάκων χωρίς την απαιτούμενη συνταγή γιατρού
- καστοπεριρατεία
- κρούσματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης ασθενών από γιατρούς
- περιπτώσεις φοροδιαφυγής (π.χ. μέσω απόκρυψης εκ μέρους ελεύθερων επαγγελματιών του πραγματικού τους εισοδήματος)
- η λειτουργία παράνομων φροντιστηρίων
- η παράνομη άσκηση «δεύτερης δουλειάς» από δημοσίους υπαλλήλους, αστυνομικούς και εκπαιδευτικούς
- λαθροθηρία (εκτός επιτρεπομένων περιοχών και χρονικών περιόδων, εναντίον προστατευμένων ειδών και με απαγορευμένες μεθόδους)
- κτλ, κτλ...

Ανάμεσα στα στοιχεία που συνθέτουν την όλη εικόνα της παρέκκλισης από τους κανόνες της κοινωνίας και που θα έπρεπε επίσης να ληφθούν υπ' όψιν στην εξέταση του προβλήματος, θα προσθέταμε και τις παραβάσεις εκείνες που οι παραβαίνοντες θεωρούν ότι διαπράττουν για λόγος αρχής, τις περισσότερες φορές μάλιστα ανοικτά και καταγγέλοντας τους σχετικούς κανόνες. Παραδείγματα τέτοιων παραβάσεων αποτελούν η άρνηση στράτευσης για θρησκευτικούς ή άλλους συνειδησιακούς λόγους, ορισμένες περιπτώσεις καταπάτησης νόμων περί ομοφυλοφιλίας και η παραβίαση της νεκρής ζώνης ή η παρεμπόδιση βρετανικών στρατιωτικών γυμνασίων στον Ακάμα από διαδηλωτές.

Επίσης, σημαντικό στοιχείο του φαινομένου είναι και η διάχυτη έλλειψη σεβασμού και ανεκτικότητας - και η ποικιλότητα έκφραση της ως κοινωνικής πίεσης - απέναντι σε καθ' όλα αποδεκτές από τους κανόνες καταστάσεις - πράξεις, τρόπους ζωής, ταυτότητες - που συμβαίνει να μην είναι αρεστές, ιδιαίτερα στην πλειονότητα.

Σχετικά παραδείγματα αποτελούν, μεταξύ άλλων, περιπτώσεις:

- άσκησης πίεσεων για αποθάρρυνση των πολιτών από του να συνάπτουν πολιτικό γάμο
- έντονης κοινωνικής καταδίκης παρεκκλινόντων ηθών, τρόπων ένδυσης και κόμμωσης, κτλ.
- μισαλλόδοξης στάσης και με αντιδεντολογικά μέσα πολεμικής εναντίον διαφορετικών πεποιθήσεων και δοξασιών.
- περιφρονητικής ή και προσβλητικής συμπεριφοράς απέναντι σε επαναπα-

Για τον τόπο μας, τα τελευταία ένα - δυο χρόνια υπήρξαν περίοδος έξαρσης των σκανδάλων και της σκανδαλογίας. Κατά την περίοδο αυτή πληθώρα καταγγελιών για αθέμιτο πλουτισμό, κατάχρηση εξουσίας, εξαπάτηση και παντός είδους διαφθορά και παρανομία έχουν γίνει δημόσια και συζητηθεί έντονα εις βάρος δημοσίων λειτουργών, πολιτικών αξιωματούχων του κράτους, εκκλησιαστικών ηγετών, μελών του αστυνομικού σώματος και άλλων δημοσίων προσώπων.

Είναι αλήθεια ότι κάποιες από τις καταγγελίες αυτές δεν έχουν αποδειχτεί βάσιμες, σε ορισμένες δε περιπτώσεις έχουν αμφισβητηθεί τα κίνητρα αυτών που έχουν προβεί στις καταγγελίες. Τα όσα όμως έχουν επιβεβαιωθεί, περιλαμβανομένων και πολλών υποθέσεων που έχουν περιγραφεί σε επίσημες εκθέσεις χωρίς να γίνουν ευρύτερα γνωστές, είναι αρκετά για να δώσουν μια ζοφερή εικόνα. Σε συνδυασμό μάλιστα με την εκρηκτική άνοδο του οργανωμένου εγκλήματος - μακρά σειρά δολοφονιών και βομβιστικών επιθέσεων, διακίνηση ναρκωτικών, σωματεμπόριο κλπ - έχουν οδηγήσει πολλούς να μιλήσουν για «κρίση θεσμών και αξιών» και για «κοινωνική σήψη και σαθρότητα».

Στην πραγματικότητα, το πρόβλημα είναι δυστυχώς και ευρύτερο και βαθύτερο από ό,τι μπορούμε να διακρίνουμε εστιάζοντας την προσοχή μας μόνο στην μεγαλοπαρανομία, παρ' όλη την αδιαμφισβήτητη σοβαρότητά της.

τριζόμενους Κυπρίους, κυρίως της δεύτερης ή μεταγενεστέρων γενεών.

- αρνητικών στάσεων και συμπεριφορών απέναντι σε ξένους μετανάστες

- στάσεων και συμπεριφορών που οδηγούν στην κοινωνική περιθωριοποίηση ατόμων με ειδικές ανάγκες

- άνισης μεταχείρισης γυναικών.

Τέτοιου είδους στάσεις και συμπεριφορές, που στρέφονται ενάντια στο πνεύμα, αν όχι στο γράμμα, των κανόνων της κοινωνίας, έχουν ως έμμεσο αποτέλεσμα τη de facto συρρίκνωση του δικαιώματος ελεύθερης επιλογής που το σύστημα κανόνων de jure παρέχει ρητά ή σιωπηρά στα μέλη της κοινωνίας.

Τέλος, για να ολοκληρωθεί η σκιαγράφηση του φαινομένου της καταπάτησης των κανόνων στην κυπριακή κοινωνία σημειώνουμε και τα εξής: Η κοινωνία μας φαίνεται να επιδεικνύει ένα ιδιαίτερα χαμηλό βαθμό ευαισθησίας και ένα ιδιαίτερα ψηλό βαθμό ανοχής για ένα πολύ μεγάλο φάσμα παραβάσεων, κι ακόμα περισσότερο, γι' αυτή την ίδια την πράξη της παράβασης κοινωνικών κανόνων.

Οι Συνέπειες του Προβλήματος

Κάποιου βαθμού παρέκκλιση από τους κανόνες μπορεί να θεωρηθεί αναπόφευκτη και φυσιολογική σε κάθε κοινωνία, σε ορισμένες μάλιστα μορφές της ίσως να αποτελεί και στοιχείο υγιούς δυναμισμού.

Στην περίπτωση μας όμως φαίνεται ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μια μάλλον παθολογική έκταση αναντιστοιχία μεταξύ κοινωνικών κανόνων και κοινωνικών συμπεριφορών, σε ένα «σύνδρομο δυσνομίας», που έχει πολλαπλές αρνητικές συνέπειες για τον τόπο. Μεταξύ άλλων, το σύνδρομο αυτό:

- αποτελεί απειλή για την κοινωνική συνοχή, πλήττοντας την εμπιστοσύνη και διασαλεύοντας τις σχέσεις μεταξύ μελών της κοινωνίας καθώς και μεταξύ διαφορετικών εθνικών και πολιτισμικών ομάδων.

- μειώνει την αποδοτικότητα, την αποτελεσματικότητα και τη δημιουργικότητα μας στη διοίκηση, την οικονομία και άλλους τομείς δραστηριοτήτων

- οδηγεί στην υποβάθμιση του φυσικού και ανθρωποποίητου περιβάλλοντος

- υποσκάπτει την ατομική και συλλογι-

κή μας αυτοεικόνα, τον αυτοσεβασμό και το ηθικό μας.

- πλήττει την αξιοπιστία μας διεθνώς με δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στο οικονομικό πεδίο όσο και στο πολιτικό, όπου δυσχεραίνεται η προώθηση των θέσεων μας σε ζωτικά θέματα όπως το κυπριακό και η ένταξη μας στην Ε.Ε.

Η Αδυναμία της Καταστολής

Θορυβημένοι κυρίως από τις πιο κραυγαλέες ή βίαιες πτυχές του προβλήματος - τα μεγάλα σκάνδαλα και το οργανωμένο έγκλημα - κι αναφερόμενοι περισσότερο σε αυτές, οι αρμόδιοι, με πρώτο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, υπόσχονται τη λήψη αυστηρότατων μέτρων για αντιμετώπιση τους, εκφράζοντας την αποφασιστικότητα τους γι' αυτό με σκληρές φράσεις όπως «θα κοπεί το σάπιο», «το μαχαίρι θα φτάσει στο κόκκαλο» και «θα πέσει ο πέλεκυς».

Επιθυμούμε να εκφράσουμε σοβαρές αμφιβολίες κατά πόσον μια πολιτική καταστολής - μια πολιτική δηλαδή που εστιάζεται στο στενό έλεγχο και την αστυνόμευση, από τη μια, και την εξιχνίαση και την τιμωρία, από την άλλη, με στόχο την αποθάρρυνση και αποτροπή παρανομιών - είναι επαρκής είτε για το υπό συζήτηση πρόβλημα γενικά είτε για τις σοβαρότερες πτυχές του ειδικότερα. Κι αυτό για τους εξής κυρίως λόγους:

1. Η άσκηση μιας τέτοιας πολιτικής θα προσέκρουε σε μεγάλα εμπόδια, δεδομένης της παρουσίας του προβλήματος της παραβατικότητας (καθώς και άλλων λειτουργικών αδυναμιών) στα ίδια τα όργανα καταστολής (ο υπουργός Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης ήταν αποφιστικότητας - ίσως βέβαια και υπερβολικά απαισιόδοξος - όταν διερωτήθηκε κατά πόσον οι σημερινοί «αδιάφθοροι» στο αστυνομικό σώμα μπορεί να αναμένεται να παραμείνουν τέτοιοι για πάντα, παρατηρώντας ότι ο καθένας μας έχει την τιμή του!)

2. Αν η προσπάθεια καταστολής επεκτεινόταν σε ολόκληρο το φάσμα των παραβάσεων, δεδομένων των τεράστιων διαστάσεων αυτού του φάσματος εγείρονται τα επρόσθετα ερωτήματα: Θα μπορούσε η κοινωνία μας να διαθέσει τους πόρους και τη δημιουργική ενέργεια που θα απαιτούνταν για ένα τέτοιο σκοπό; Κι αν θα μπορούσε, θα

το ήθελε, μετατρέποντας τον εαυτό της σε μια κοινωνία ελέγχου, παρακολούθησης και επιβολής κυρώσεων;

3. Από την άλλη, μια προσπάθεια καταστολής που θα επικεντρωνόταν κυρίως στις πιο σοβαρές πτυχές του προβλήματος παραβλέποντας τις υπόλοιπες, έστω προσωρινά, θα είχε μειωμένη αποτελεσματικότητα γιατί οι σοβαρές παραβάσεις ευδοκιμούν αλλά και αντιστέκονται στην προσπάθεια καταστολής τους, καλύτερα στο πρόσφορο έδαφος που δημιουργούν η μάζα των λιγότερο σοβαρών παραβάσεων και το κλίμα ανοχής προς την παραβατικότητα γενικά. Γνωρίζουμε, για παράδειγμα, πόσο εύαλωτος είναι κάποιος που ενέχεται σε κάτι σχετικά μικρό, σε εκβιασμούς με σκοπό είτε να εμπλακεί σε κάτι μεγαλύτερο είτε να τηρήσει σιγή για κάτι μεγάλο που γνωρίζει.

4. Μια πολιτική καταστολής, έστω κι αν βραχυπρόθεσμα παρουσιάσει επιτυχίες, μακροπρόθεσμα δεν μπορεί παρά να είναι περιορισμένης αποτελεσματικότητας όταν το πρόβλημα παραβατικότητας είναι παθολογικών διαστάσεων. Γιατί, μια τέτοια πολιτική στοχεύει στο να παρεμποδίσει την εκδήλωση των τάσεων για παραβατικότητα παρά να καταπολεμήσει τις γενεσιουργές αιτίες των τάσεων αυτών· στοχεύει στο να συγκρατήσει το καπάκι πάνω από το κοχλάζον καζάνι παρά να σβήσει - ή έστω να μειώσει - τη φωτιά που κάνει το καζάνι να κοχλάζει.

5. Οι προσπάθειες καταστολής έχουν ως αντικείμενο τους αποκλειστικά τις σαφείς παραβιάσεις κανόνων κι όχι συμπεριφορές που απλώς έρχονται σε αντίθεση με το πνεύμα των κανόνων με τις αξίες που τους διέπουν.

6. Η κατασταλτική προσέγγιση θεωρεί εξ ορισμού δεδομένη την ενοχή του παραβάτη, αποκλείοντας εκ των προτέρων το ενδεχόμενο το πρόβλημα να βρίσκεται στον κανόνα τον ίδιο.

Γι' αυτούς τους λόγους, οι προσπάθειες αντιμετώπισης του συνδρόμου της δυσνομίας στην κυπριακή κοινωνία, όπως το έχουμε σκιαγραφήσει, για να είναι αποτελεσματικές είναι απαραίτητο όχι μόνο να στοχεύουν στην παρεμπόδιση της εκδήλωσης παραβατικών τάσεων αλλά να απευθύνονται με ένα σοβαρό και μακρόπνοο τρόπο και στις συνθήκες γένεσης αυτών των τάσεων.

Στην καλύτερη κατανόηση αυτών ακριβώς των συνθηκών και στην αναζήτηση τρόπων αντιμετώπισης του προβλήματος θα στραφούμε σε επόμενο άρθρο.

U

Κ Ρ Ι Τ Ι Κ Η

Κοινωνική κριτική και κοινωνία των πολιτών: Η περίπτωση του ελληνοκυπριακού εθνικισμού

Καίσαρα Μαυράτσα

Ο ελληνοκυπριακός εθνικισμός, όπως και τόσοι άλλοι εθνοτικοί εθνικισμοί, έχει ιστορικά δημιουργήσει μια πολιτική κουλτούρα, η οποία, για να χρησιμοποιήσω βεμπεριανή ορολογία, βασίζεται πάνω σε μια «ηθική της πεποίθησης» παρά σε μια «ηθική της υπευθυνότητας». Η έμφαση είναι πάνω στην επιδίωξη απόλυτων και υπέρτατων σκοπών - σ' αυτή την περίπτωση, η δόξα ή το πεπρωμένο του έθνους - συχνά χωρίς οποιαδήποτε σκέψη για τις πιθανές επιπτώσεις συγκεκριμένων πράξεων ή επιλογών. Το ιστορικό αρχείο, καθώς και η σύγχρονη πολιτική πραγματικότητα, δείχνουν ότι ο ελληνοκυπριακός εθνικισμός έχει συχνά αποδειχθεί καταστροφικός για τα συγκεκριμένα (κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά) συμφέροντα των Ελληνοκυπρίων. Ο ελληνοκυπριακός εθνικισμός είναι συχνά μια δύναμη «παράλογη», με το απλό αλλά σημαντικό νόημα που δίνει ο Βέμπερ στον όρο, ότι δηλαδή τα μέσα που χρησιμοποιεί για να πετύχει τους στόχους του όχι μόνον έχουν αποδειχθεί αναποτελεσματικά, αλλά έχουν επιφέρει και τα αντίθετα αποτελέσματα.

Από τις απαρχές του, ο ελληνοκυπριακός εθνικισμός είχαν αποκτήσει μια αδιαλλαξία και μια μισαλλοδοξία απέναντι τόσο στην κυπριωτιστική - αριστερή παράταξη όσο και τη βρετανική διοίκηση. Τούτο ίσχυσε ακόμα και στη δεκαετία του 1940, όταν οι Βρετανοί έδωσαν ενδείξεις ότι θα ήταν πρόθυμοι να παρουσιάσουν συγκεκριμένες προτάσεις για συνταγματικές τροποποιήσεις - τροποποιήσεις, που θα έδιναν σαφώς μεγαλύτερες ελευθερίες και δικαιώματα στην ελληνοκυπριακή πλειοψηφία του νησιού. Το πιο τραγικό αποτέλεσμα της μισαλλοδοξίας του ελληνοκυπριακού εθνικισμού ήταν, φυσικά, η σύγκρουση του με τον τουρκοκυπριακό εθνικισμό. Η διαλεκτική αντιπαράθεση των δυο εθνικισμών, ακριβώς επειδή έγινε προϊόν εξωτερικής εκμετάλλευσης (από την Τουρκία, τη Βρετανία, την Ελλάδα, το NATO κ.α.) ενδυνάμωσε τους δυο εθνικισμούς. Φυσιολογικά, δημιουργήθηκε μια ιδεολογική ατμόσφαιρα, στην οποία η κάθε κοινότητα επέμενε στη μεγιστοποίηση των δικών της συμφερόντων, εις βάρος βέβαια, των συμφερόντων της άλλης κοινότητας, του «πρωαιώνιου» δηλαδή εχθρού. Έτσι, στην κυπριακή πολιτική δεν υπήρχε χώρος για συμβιβασμό και λειτουργική συνύπαρξη.

Ένα πνεύμα ανεκτικότητας, όμως, είναι εκ των ων ουκ άνευ μια «πολιτισμένη» πολιτικής. Δεν πρέπει να εκπλήσσει κανέναν, επομένως, ότι η σύγχρονη ιστορία της Κύπρου παρουσιάζει πληθώρα περιστατικών τέτοιας έλλειψης «πολιτισμού» - όχι μόνον από την μια κοινότητα προς την άλλη, αλλά και μέσα στις ίδιες τις κοινότητες. Παρόλο που δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο σύγχρονος ελληνοκυπριακός εθνικισμός τροφοδοτείται και ενδυναμώνεται από την τουρκική αδιαλλαξία και τη συνεχιζόμενη στρατιωτική κατοχή του βορείου τμήματος

του νησιού, πρέπει να ιδωθεί ως η συνέχεια του αδιάλλακτου εθνικισμού που κυριάρχησε στην ελληνοκυπριακή πολιτική κατά το μεγαλύτερο μέρος του 20ου αιώνα. Όπως και στο παρελθόν, ο ελληνοκυπριακός εθνικισμός εξακολουθεί να λειτουργεί ως μοχλός πίεσης της κοινωνικής κριτικής, κυρίως σε συζητήσεις που αφορούν στον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας και των πολιτικών θεσμών. Στο βαθμό που προωθεί ένα πνεύμα αδιαλλαξίας, ο ελληνοκυπριακός εθνικισμός έχει ιστορικά αποτελέσει το έμβλημα της απάντησης της ελληνοκυπριακής κοινωνίας των πολιτών. Η έννοια της κοινωνίας των πολιτών αναφέρεται στην παρουσία «ενδιάμεσων» δομών και θεσμών, των οποίων ο βασικός ρόλος είναι να προστατεύουν το άτομο από την αυθαιρετή και καταπιεστική διακυβέρνηση. Η ύπαρξη τέτοιων εθελοντικών και αυθόρμητων θεσμών δημιουργεί μια σφαίρα «ελεύθερου χρόνου» στον οποίο το άτομο, στο βαθμό που δεν αναμειγνύεται με τη ζωή και την ευτυχία των συμπολιτών του, μπορεί να επιδιώξει τα συμφέροντα του, υλικά αλλά και ιδεατά χωρίς να παρεμποδίζεται από οποιονδήποτε κεντρικό φορέα εξουσίας. Οι θεσμοί της κοινωνίας των πολιτών δημιουργούν ένα σχετικά ισομερές και ανεκτικό περιβάλλον, στο οποίο καμιά κοινωνική ομάδα ή ιδεολογία δε μπορεί να κυριαρχήσει και να υποτάξει τις άλλες. Είναι ακριβώς αυτή η ανεκτικότητα που επιτρέπει την ατομική ελευθερία και την «πολιτισμένη πολιτική». Στην περίπτωση της Κύπρου, η σχέση ανάμεσα στον εθνικισμό - που αναπόφευκτα τονίζει τη σημασία του έθνους υπεράνω του ατόμου - και την κοινωνία των πολιτών - είναι ξεκάθαρη. Μπορεί να αποδοθεί συνοπτικά λέγοντας ότι ο ελληνοκυπριακός εθνικισμός έχει αποδυναμώσει ακόμα περισσότερο τους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών. Η, για να το θέσω με ισχυρότερους όρους, ο ελληνοκυπριακός εθνικισμός έχει δημιουργήσει μια «μη πολιτισμένη» (uncivil) κοινωνία.

Δεδομένης της ηθικής και πολιτικής έντασης που ο εθνικισμός μπορεί να αποκτήσει, πρέπει να είναι ξεκάθαρο ότι σε κοινωνίες όπου αυτός αποτελεί το μοναδικό παράγοντα που καθορίζει την πολιτική ορθοδοξία, και μόνη η αποκάλυψη της εθνικιστικής ιδεολογίας αποτελεί πράξη κοινωνικής κριτικής. Στο βαθμό που ο πρώτος αναλυτικός στόχος στην μελέτη του ελληνικού εθνικισμού είναι η αποδόμηση ενός ευρέος φάσματος μυθολογιών, που θεωρούνται δεδομένες και φυσιολογικές (από την αιωνιότητα της εθνικής οντολογίας μέχρι την ιδέα της Ορθοδοξίας ως του πνευματικού υπέρμαχου του εθνικισμού), η κοινωνική επιστήμη μπορεί εύκολα να εκληφθεί ως αντίπαλος του εθνικισμού. Οι εθνικοί μύθοι συχνά φαίνονται να είναι απρόσβλητοι από τον ορθολογικό διαλογισμό και μπορούν εύκολα να χρησιμοποιηθούν για να νομιμοποιήσουν τον εθνικιστικό ζήλο και φανατισμό, από τα θύματα του οποίου, φυσικά, δεν εξαιρούνται οι κοινωνικοί επιστήμονες.

J

Φωτο: Χρίστος Αβρααμίδης

Εθνοκεντρισμός είναι η πολιτισμική υπεροψία, εξευρωπαϊσμός η προσπάθεια ταύτισης μιας κοινωνίας με την ευρωπαϊκή πολιτισμική ταυτότητα. Στην Κύπρο τα δυο φαινόμενα συνυπάρχουν, αλληλοστηρίζονται και συνθέτουν την «αβάστακτη ελαφρότητα» του μετά-αποικιακού μας είναι.

Εθνοκεντρισμός, εξευρωπαϊσμός και «η αβάστακτη ελαφρότητα» του μετά-αποικιακού μας είναι

Βάσου Αργυρού

Η πολιτισμική υπεροψία που χαρακτηρίζει τη στάση μας απέναντι στις μη δυτικές κοινωνίες - τους «άλλους» - δεν είναι τίποτε καινούργιο. Κι ούτε είναι αποτέλεσμα του νεοπλουτισμού, παρόλο που είναι γεγονός ότι η πρόσφατη οικονομική ευμάρεια μας έχει κάνει πιο αλαζονικούς από ποτέ. Ο κυπριακός εθνοκεντρισμός έχει τις ρίζες του στην Ευρώπη του 18ου αιώνα, την εποχή δηλαδή που η Ευρώπη η ίδια αυτοπροσδιορίζεται και μεταθέτει το κέντρο βάρους της ταυτότητάς της από τον χριστιανισμό στο επίπεδο των πολιτισμικών επιτευγμάτων. Είναι τότε που εμπεδώνεται και η ιδέα ότι ο αρχαίος ελλη-

νικός πολιτισμός είναι το λίκνο του σύγχρονου δυτικο-ευρωπαϊκού, τότε που οι μορφωμένοι Έλληνες, κολακευμένοι από την «αναγνώριση», αρχίζουν σιγά - σιγά να διαχωρίζουν τους εαυτούς τους από Οθωμανούς και άλλους στη βάση της πολιτισμικής διαφοράς, της οποίας η θρησκεία είναι μόνο ένα κι όχι το πιο σημαντικό στοιχείο. Η υπεροψία λοιπόν που μας θέλει πολιτισμικά ανώτερους από τους «άλλους» πηγάζει από την αφέλεια που μας θέλει σχεδόν ευρωπαίους: σχεδόν γιατί όπως έχουμε μάθει να παπαγαλίζουμε, ενώ είμαστε η πολιτισμική βάση της Ευρώπης, οι ιστορικές συγκυρίες - δηλαδή η τουρκοκρατία - δεν μας

επέτρεψαν την ίδια ανάπτυξη.

Θα μπορούσε να παραθέσει κανείς πάμπολλα παραδείγματα πολιτισμικής υπεροψίας μέσα στη σύγχρονη κυπριακή κοινωνία. Αναφέρω μόνο ενδεικτικά το πιο πρόσφατο που έχω παρατηρήσει. Σε επιστολή της στην εφημερίδα *Cyprus Weekly*, η Ύπατος Αρμοστής της Ινδίας στην Κύπρο διαμαρτύρεται για τον τρόπο που οι γυναίκες της Ινδίας απεικονίζονται σε μια φωτογραφία που δημοσίευσε η εφημερίδα. Δεν έχω δει τη συγκεκριμένη φωτογραφία, έχω όμως δει πάμπολλες άλλες φωτογραφίες «αγρίων» και «τριτοκοσμικών» που δημοσιεύει κατά καιρούς ο κυπριακός τύπος και

μπορώ να καταλάβω ακριβώς τι εννοεί η Ύπατος Αρμοστής. Όπως παρατηρεί η ίδια, η συγκεκριμένη φωτογραφία είναι ενδεικτική του τρόπου με τον οποίο ο «πολιτισμένος» πρώτος κόσμος καταδέχεται να ασχοληθεί με τους «υπανάπτυκτους» λαούς. Αυτό το επεισόδιο και πολλά άλλα παρόμοια ίσως να φαίνονται σαν μια σταγόνα στον ωκεανό αφού είναι γεγονός ότι στην Κύπρο έχουμε να κάνουμε μ' ένα εθνοκεντρισμό που τα τελευταία χρόνια αγγίζει τα όρια απρόκαλυπτου ρατσισμού. Ο ρατσισμός όμως αποτελεί μια ακραία μορφή ερμηνείας της πολιτισμικής διαφοράς και δεν μπορούμε να τον κατανοήσουμε πλήρως αν δεν κατανοήσουμε πρώτα πώς και γιατί έχουμε φτάσει στο σημείο να νομίζουμε πως είμαστε ο πολιτισμικός ομφαλός της Γης.

Όπως έχω ήδη αναφέρει, η προσπάθεια ταύτισής μας με την ευρωπαϊκή ταυτότητα - ο αντίποδας της προσπάθειας αποσύνδεσής μας από τη ρετινιά του ανατολίτη, και η ρίζα της πολιτισμικής μας υπεροψίας - έχει μακρόχρονη ιστορία. Το ερώτημα που σπάνια μας απασχολεί είναι κατά πόσο η προσπάθεια αυτή μπορεί να έχει ένα τέλος. Κι αυτό γιατί παίρνομε ως δεδομένο πως όταν φτάσουμε τα ευρωπαϊκά οικονομικά επίπεδα, όταν εμπεδώσουμε τους ευρωπαϊκούς πολιτικούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς θεσμούς θα γίνουμε «καθαρόαιμοι» ευρωπαίοι. Όμως, τί είναι η Ευρώπη;

Μήπως ένας γεωγραφικός χώρος; Μα τότε μπαίνει το ερώτημα των ορίων και της αυθαιρεσίας της γραμμής: Ποιος και γιατί τραβά τη γραμμή που διαχωρίζει την Ευρώπη από τη μη-Ευρώπη ακριβώς σ' αυτό εδώ το σημείο, κι όχι λίγο πιο αριστερά ή λίγο πιο δεξιά; Το ίδιο ερώτημα μπαίνει και στην περίπτωση των εσωτερικών διαχωρισμών: Πώς είναι δυνατό χώρες που βρίσκονται μέσα στα ίδια γεωγραφικά όρια να είναι η μια πιο ευρωπαϊκή από την άλλη, για παράδειγμα, η Γερμανία σε σχέση με την Αλβανία; Αυτά τα ερωτήματα ίσως να είναι κάπως απλοϊκά, δείχνουν όμως εκείνο που εμείς αποφεύγουμε επιμελώς να δούμε, το γεγονός δηλαδή ότι η Ευρώπη δεν είναι μια αντικειμενική οντότητα που υπάρχει από μόνη της «εκεί έξω», ούτε όπως νομίζουμε ένας προορισμός για να τον φτάσει κανείς. Η Ευρώπη είναι ένα ιστορικό κατασκεύασμα, μια ιδέα που έχει συλληφθεί για σκοπούς αυτο-προσδιορισμού και διάκρισης. Είναι δηλαδή μια πολιτισμική ταυτότητα κι οι ταυτότητες από τη φύση τους δε μεταβιβάζονται σε «άλλους».

Οι ταυτότητες είναι «αποκλειστικές», που πάει να πει ότι αποκλείουν. Κι αυτό γιατί αποκτούν νόημα και επομένως υπόσταση σε συνάρτηση με άλλες

ταυτότητες. Αν για παράδειγμα μια κοινωνία έχει την αντίληψη ότι είναι σύγχρονη, αυτό είναι δυνατό επειδή έχει προσδιορίσει άλλες κοινωνίες ως παραδοσιακές. Με άλλα λόγια, το σύγχρονο αντλεί το νόημα του από την ύπαρξη του παραδοσιακού, κι αυτό σημαίνει ότι η ταύτιση ταυτοτήτων είναι αδύνατη. Στην προκειμένη περίπτωση, η σύγχρονη κοινωνία θα έπαινε να έχει την αντίληψη ότι είναι σύγχρονη, θα έκανε δηλαδή την ταυτότητά της. Η Ευρώπη λοιπόν μπορεί να υπάρχει μόνο στο βαθμό που αντιπαράθετεί τον εαυτό της με τη Μεσόγειο, τη Μέση Ανατολή, την Ασία ή την Αφρική, στο βαθμό δηλαδή που αντλεί νόημα μέσα από αυτή την αντιπαράθεση. Είναι ακριβώς γι' αυτό το λόγο που οι ισχυρισμοί κοινωνιών όπως δική μας ότι έχουν εξευρωπαϊστεί - κοινωνιών δηλαδή που έχουν ήδη προσδιορισθεί ως ευρωπαϊκή περιφέρεια - διαψεύδονται από την ίδια την Ευρώπη.

Στην περίπτωση της Κύπρου χρησιμοποιούνται δυο παράλληλες στρατηγικές διαψεύσεις. Η πρώτη παρουσιάζει τον κυπριακό εκσυγχρονισμό ως απομίμηση του «πρωτότυπου» ευρωπαϊκού νεωτερισμού. Με άλλα λόγια, μας υπενθυμίζεται συχνά και με διάφορους τρόπους πως μπορεί μεν η κυπριακή κοινωνία να εκσυγχρονίζεται, αλλά αυτό που κάνει δεν παύει να είναι αντιγραφή ενός μοντέλου που δημιουργήθηκε και χρησιμοποιήθηκε πρώτα κάπου αλλού. Κι ακόμα πως πολλές από τις πιτυχές αυτού του μοντέλου η ίδια η Ευρώπη τις θεωρεί ξεπερασμένες. Η δεύτερη στρατηγική παρουσιάζει τον κυπριακό εκσυγχρονισμό ως απώλεια της «πραγματικής» μας παραδοσιακής ταυτότητας. Μπορεί ο εκσυγχρονισμός να είναι μια αναγκαϊότητα, αλλά να μη νομίζουμε πως δεν έχει και το ανάλογο τίμημα. Όπως μας λένε συχνά, ειδήμονες και μη, με τον εκσυγχρονισμό χάνουμε τον πραγματικό μας χαρακτήρα και γινόμαστε μια κοινωνία ουδέτερη χωρίς ιδιαιτερότητα ή βάθος. Υπάρχουν πάμπολλα παραδείγματα αυτών των στρατηγικών μέσα στον ευρωπαϊκό ακαδημαϊκό, δημοσιογραφικό και λογοτεχνικό λόγο. Το ερώτημα είναι πόσο αποτελεσματικές είναι αυτές οι στρατηγικές. Ως απάντηση υπενθυμίζω απλώς το θυμό και την αγανάκτηση που μπορεί να προκαλέσει αυτού του είδους η κριτική, ακόμα κι όταν προέρχεται από τον πιο τυχαίο και άσχετο ευρωπαίο τουρίστα.

Θα μπορούσε κάποιος να πει πως όλα αυτά είναι μεν ενδιαφέροντα, αλλά σίγουρα ακαδημαϊκά, αφού σε λίγα χρόνια θα μπορούμε στην Ευρώπη. Μπορεί. Όμως η ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν σημαίνει αυτόματα και την αναγνώριση μας ως «καθαρόαιμων»

ευρωπαίων. Στην καλύτερη περίπτωση, θα είμαστε κι εμείς αυτό που είναι σήμερα η Ελλάδα, «ο φτωχός συγγενής», ο προβληματικός εταίρος, μια ανωμαλία μέσα στην ευρωπαϊκή ομαλότητα που γίνεται ανεκτή για ιδεολογικούς κυρίως λόγους (στο βαθμό που γίνεται βέβαια γιατί, όπως λέει ο Samuel Huntignton, ανεπίσημα, οι ευρωπαίοι παραδέχονται πως η ένταξη της Ελλάδας ήταν ένα μεγάλο λάθος).

Φτάνουμε λοιπόν στην «αβάστακτη ελαφρότητα» του μετα-αποικιακού μας είναι. Η νεοαποικιακή και πλήρως εξαρτώμενη κοινωνία μας έχει χάσει κάθε μέτρο. Διακατέχεται από μια πολιτισμική υπεροψία που συναγωνίζεται εκείνη της Αγγλίας στο αποκορύφωμα της αποικιακής της δόξας. Χρησιμοποιεί μια σειρά από ιδεολογικά κατασκευάσματα για να διαχωρίσει και να διακρίνει τον εαυτό της από τους «άλλους» - τους μεσανατολίτες και τριτοκοσμικούς, για να μην αναφέρω τους Τούρκους και τους Τουρκοκύπριους - και δεν βλέπει πως αυτές ακριβώς είναι και οι ιδεολογίες που χρησιμοποίησαν και χρησιμοποιούν οι ευρωπαίοι για να διαχωρίσουν τους εαυτούς τους από την ίδια. Παπαγαλίζει αυτά που έχει μάθει και πάθει και δεν κατανοεί πως με αυτό τον τρόπο αναπαράγει από μόνη της τις συνθήκες της πολιτισμικής της εξάρτησης και υποταγής. Σ' αυτό ακριβώς έγκειται και η «αβάστακτη ελαφρότητα» της μετα-αποικιακής μας ύπαρξης - αβάστακτη γιατί σίγουρα φέρουμε βαρέως την πολιτισμική μειονεξία που μας έχουν φορτώσει, αλλά και ελαφρότητα γιατί αν συνεχίζουμε να την κουβαλούμε στη πλάτη μας υπεύθυνοι είμαστε μόνο εμείς.

Θα ήταν πολύ απλοϊκό να καταλήξει κάποιος στο συμπέρασμα πως κακώς κάνουμε και προσπαθούμε να μπούμε στην ενωμένη Ευρώπη. Το να μείνουμε έξω δε θα έλυε κανένα απολύτως πρόβλημα. Αντίθετα, θα δημιουργήσουμε μια σειρά από άλλα ίσως σοβαρότερα προβλήματα. Θα ήταν εξίσου απλοϊκό να αντιτάξουμε στην πολιτισμική ηγεμονία της Ευρώπης την «υπεροχή» του δικού μας ανατολικού, ορθόδοξου, βυζαντινού ή άλλως πως πολιτισμού. Η λεγόμενη «επιστροφή στις ρίζες», τις οποίες ρίζες, όχι μόνο δεν είναι λύση, αλλά και οδηγεί συνήθως σε άκρατους ολοκληρωτισμούς.

Μια λιγότερο επικίνδυνη προσέγγιση, και σίγουρα πιο ανατρεπτική, είναι η συνειδητοποίηση και εφαρμογή του πολιτισμικού σχετικισμού: μπορεί να μην είμαστε πολλά πράματα, ίσως να μην είμαστε και τίποτε, όμως αυτό δεν σημαίνει καθόλου πως η Ευρώπη είναι κάτι περισσότερο από μας. Γιατί, σε τελευταία ανάλυση, ποιος είναι αυτός που θα αποφασίσει για το τι ΕΙΝΑΙ;

Η πρωτόγονη κοινωνία γνωρίζει από την φύση της ότι η βία με τις διάφορες της μορφές είναι η ουσία της εξουσίας. Σ' αυτή τη γνώση έχει τις ρίζες της η μέριμνα να κρατιούνται μόνιμα διαχωρισμένα η εξουσία και ο θεσμός, η προσταγή και ο αρχηγός της φυλής μετέπειτα. Αυτό που ορίζει την οριοθέτηση ανάμεσα τους είναι το πεδίο του λόγου. Οι ινδιάνικες φυλές το γνώριζαν πολύ καλά γι' αυτό υποχρέωναν τον αρχηγό να κινείται μόνο στην σφαίρα του λόγου, στο άκρο αντίθετο της βίας. Έτσι η φυλή σιγουρεύεται ότι όλα τα πράγματα παραμένουν στη θέση τους, ότι ο άξονας της εξουσίας καταλήγει στο κοινωνικό σώμα και καμιά μετατόπιση δυνάμεων δεν θα έρθει να ανατρέψει την κοινωνική τάξη της φυλής. Απαγορεύει στον άνθρωπο του λόγου να γίνει άνθρωπος της εξουσίας.

Εποχή μη ιδεολογίας και ανυπαρξίας κριτικού λόγου

Γεωργίου Γεώργιος Βρ.

Μ' αυτή την εισαγωγή διακρίνει ο αντικειμενικός παρατηρητής ότι κατ' ουσία στις σημερινές δημοκρατίες του δυτικού πολιτισμού ο τρόπος έκφρασης της εξουσίας ελάχιστα έχει τροποποιηθεί προς την πλευρά του κοινωνικού συνόλου. Ο κυρίαρχος λόγος ελέγχεται, κατευθύνεται, φιλτράρεται αναλόγως του ακροατηρίου μέσα από τον έλεγχο των μέσων μαζικής επικοινωνίας και της τεχνολογίας της πληροφορικής από τα κέντρα εξουσίας σε τοπικό - εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Ο εξουσιαστικός λόγος εξακολουθεί μέσα από τους αιώνες να είναι ο μοναδικός «νόμιμος» λόγος, λόγος φυσικά φτωχός σε ποιότητα και λεξιλόγιο δίνοντας στο ακροατή μόνο την θέληση αυτού που τον εκφράζει για υπακοή.

Αγναντεύοντας τον νέο αιώνα η ανθρωπότητα στέκει άβουλη, ανέκφραστη μπροστά στη σημερινή έκφραση της κρατικής εξουσίας των «μεγάλων» κρατών που τίποτα πλέον δεν υπολογίζουν παρά μόνον την άσκηση της βίας σαν μορφή δύναμης εφαρμογής της δικής τους τάξης πραγμάτων, της νεοφιλελεύθερης δήθεν δημοκρατίας των ολιγοπωλίων. Η ιστορία των λαών, των ανθρώπων εξαφανίζεται, δεν υπολογίζεται στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές των παγκόσμιων κέντρων εξουσίας. Δεν υπάρχει ποσοτική ή

ποιοτική παράμετρος για να εξισορροπηθούν οι τάσεις για κέρδος του παγκόσμιου διευθυντηρίου. Μοναδικός σκοπός η δημιουργία νέων αγορών, νέων αναγκών για καταναλωτικά αγαθά και ο έλεγχος της σκέψης του ανθρώπου.

Η ηθική κατακρεουργείται στο βωμό της εικονικής πραγματικότητας. Η κριτική σκέψη των διανοούμενων της σημερινής εποχής σκιρτά μεμονωμένα βγάζοντας κάποιες άναρθρες κραυγές σε διασκοπριμένα σημεία του πλανήτη. Κάποιοι βιαστικά μίλησαν για κατάργηση του διπολισμού και για πιο πλατιά δημοκρατία του πολίτη, σε κοινωνικές μοντέρνες νεοφιλελεύθερες! Οι χθεσιννοί επαναστάτες είναι σημερινοί μονάρχες και καταπιεστές των λαών με αντάλλαγμα την κρατική εξουσία. Τελικά διερωτώμαστε εάν οι Αμερικανοί ιδεολόγοι του φιλελευθερωτισμού κάτι γνώριζαν και σάλπιζαν το τέλος της ιστορίας ή όχι!

Όλοι οι κατακτητές που πέρασαν από την Ευρώπη και Μ. Ασία ήταν ανίκανοι να συλλάβουν την Ιστορία σαν μια μεγάλη ενότητα που περιλαμβάνει όλη την ανθρωπότητα και την οδηγεί σε μια εσωτερική λογική και αρμονία με την φύση. Η ανυπαρξία ιστορικής συνείδησης για πρόοδο και ανάπτυξη υφίσταται και καλλιεργείται έντεχνα

σήμερα από τους κρατικούς μηχανισμούς των ηγεμονικών κρατών με πρωτεργάτη τις ΗΠΑ με πιστό ακόλουθο την Μ. Βρετανία και τις χώρες τις Ευρώπης.

Φιλελευθερισμός ή Νεοφιλελευθερισμός για κάποιες νεοαστικές δημοκρατίες είναι η σωτήρια σανίδα επανάκαμψης ενός οικονομικού συστήματος που βρίσκεται σε διαρκή κρίση. Η πλαστική χειρουργική του παλιού σε κάτι δήθεν καινούργιο δημιουργείται σταδιακά μέσα σ' ένα σύστημα αλληλοκάλυψης και ψευδαισθήσεων προς το κοινωνικό σύνολο. Η δυναμική των διαφόρων κινημάτων όπως οικολογικού φεμινιστικού και άλλων αφομοιώνεται έξυπνα από το υφιστάμενο σύστημα ελέγχου των μαζών μέσω των κομματικών μηχανισμών. Το αξιοπρόσεκτο σημείο σ' αυτή την διαδικασία είναι ότι προοδευτικά κόμματα, κινήματα, ομάδες συμμετέχουν στην ενίσχυση της αναπαραγωγικής οικονομικής και ιδεολογικής βάσης του αστικού τρόπου παραγωγής προς χάριν της υποτιθέμενης κοινοβουλευτικής εξουσίας. Το ίδιο συμβαίνει και με τα εργατικά κινήματα σήμερα που απλώς παραμένουν σε μισθολογικές διεκδικήσεις ή καταγγελίες σε επί μέρους σημεία.

Αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής

είναι η διατήρηση και συντήρηση του νεοφιλελευθερισμού ως της μοναδικής λύσης ενός οικονομικού συστήματος που εναρμονίζεται σύμφωνα με την εποχή και τις ανάγκες. Η δημοκρατία γίνεται μοχλός και μέσον διατήρησης και προώθησης του υπάρχοντος κοινωνικό - οικονομικού συστήματος. Ο άνθρωπος σαν κέντρο βάρους και ενδιαφέροντος χάνεται σταδιακά μπροστά στο βωμό του κέρδους και της παγκόσμιας οικονομίας. Ο σημερινός άνθρωπος βρίσκεται ανίκανος και άβουλος μπροστά σε εξελίξεις που τον αφορούν. Του στερούν σταδιακά τον χρόνο, την σκέψη, τις δυνατότητες πρόσβασης σε πληροφορίες και πηγές για αντικειμενική ενημέρωση.

Ζούμε σήμερα τελικά την εποχή της μη ιδεολογίας, της μη γνώσης και του ελλειπτικού λόγου. Επαλήθευση των πιο πάνω αποτελεί η σημερινή πολιτική, οικονομική και κοινωνική κατάσταση στα Βαλκάνια, Μ. Ανατολή και αλλού. Οι διανοούμενοι ριζοπάστες, προοδευτικοί αδυνατούν να ορθώσουν το ανάστημα τους μέσω του γραπτού λόγου παραμένοντας σε ανήσυχη αδράνεια και παθητικότητα που δημιουργεί ερωτήματα τόσο σε ατομικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο για τους πραγματικούς λόγους της απουσίας από τα κοινά.

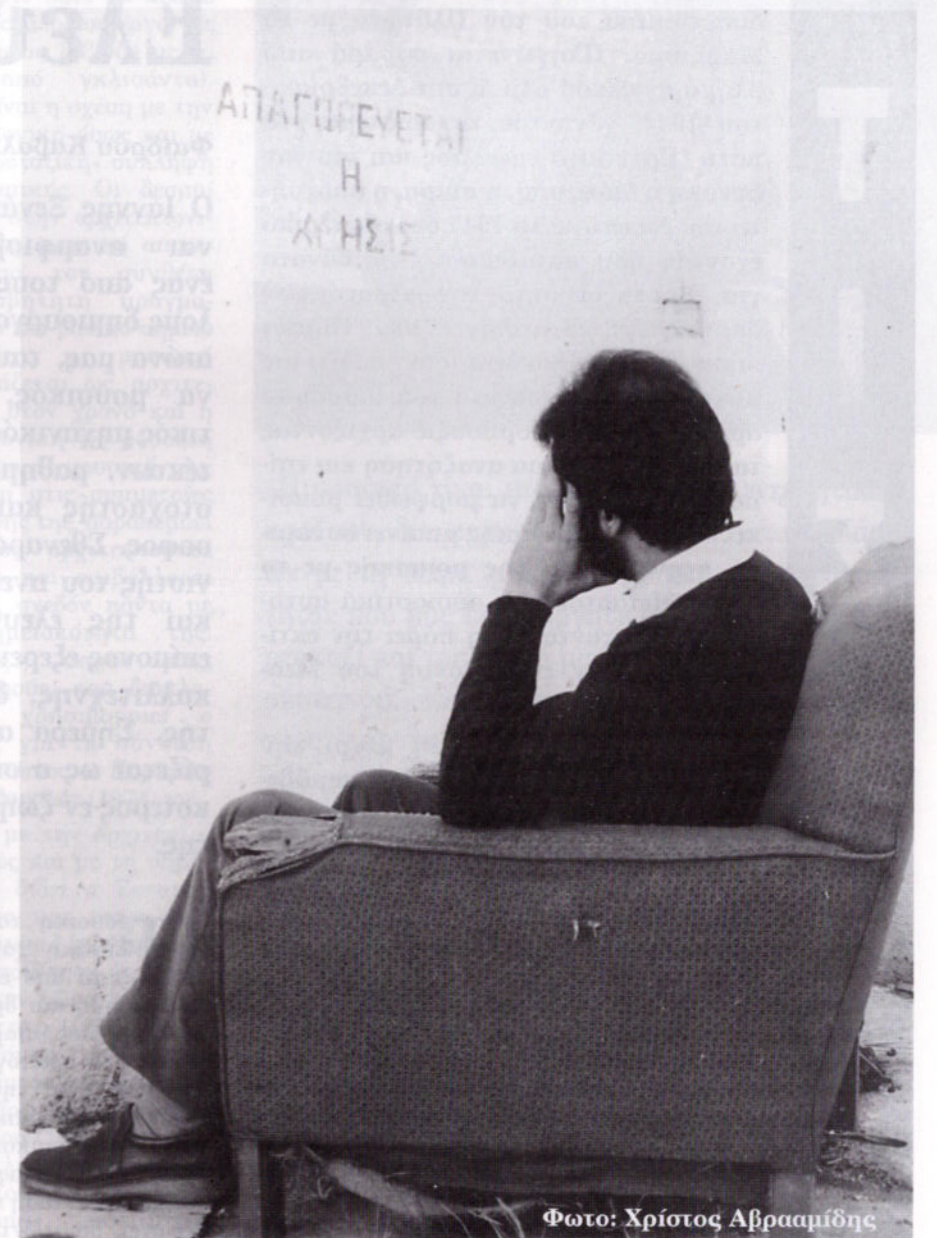
Διαφαίνεται ότι η κρίση της ιδεολογίας προέρχεται βασικά μέσα από την επανεκτίμηση των βασικών επιστημονικών κοινωνικών - οικονομικών θεωριών του αιώνα. Σύγχυση επικρατεί και καλλιεργείται έντεχνα από τα υφιστάμενα συστήματα εξουσίας που καθοδηγούν ακαδημαϊκούς ή ανθρώπους του λόγου και της γνώσης σε μια επιφανειακή ανάλυση των πηγών και της ρίζας των σύγχρονων κοινωνικών - οικονομικών προβλημάτων. Ο κριτικός λόγος και ο πολιτισμός παραμερίζονται συνεχώς προβάλλοντας την υποκουλτούρα σαν τον μοναδικό τρόπο ζωής του μοντέρνου δυτικού ανθρώπου και σαν όραμα για τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες. Ο πόλεμος σε γειτονικές χώρες γίνεται το σύγχρονο σήριαλ όπου ο πολίτης με την συνοδεία ενός μακτόναλτ και κόκα κόλας «απολαμβάνει» το έργο νιώθοντας δήθεν ασφαλής στην πολυθρόνα του σαλονιού του.

Πρόσφατα έκανε την εμφάνιση του το νέο βιβλίο του Νόαμ Τσόμσκυ με τίτλο «Το κέρδος υπεράνω των ανθρώπων: ο νεοφιλελευθερισμός και η παγκόσμια τάξη». Η προσφορά του Ν. Τσόμσκυ είναι γνωστή ως ανθρώπου βασικά ειρηνιστή, και πιστού οπαδού της δημοκρατίας. Διαπιστώνεται ότι ο

νεοφιλελευθερισμός είναι στην πραγματικότητα η στιγμινή έκφραση του καπιταλιστικού συστήματος ως της μόνης λύσης στα κοινωνικά - οικονομικά ζητήματα σήμερα. Με τρόπο απλό προσπαθεί να δείξει στον αναγνώστη τον τρόπο σκέψης και ανάλυσης του μηχανισμού εξουσίας των μεγάλων κρατών. Διαπιστώνει δηλαδή κάποιος ότι ο Τσόμσκυ σαν διανοούμενος με ιστορική συνείδηση θεωρεί ότι οι πολίτες δεν μπορούν να αντιδράσουν στα αδιέξοδα που τους περικυκλώνουν διότι τους έχουν στερήσει το δικαίωμα έκφρασης, σκέψης, διαλόγου και κοινωνικής κριτικής αντιπαράθεσης. Το ξεσκέπασμα του τρόπου λειτουργίας των μεγάλων αστικών κέντρων που θεωρούν τις μάζες ανίκανες να συλλάβουν τα μεγάλα συμφέροντα παρουσιάζονται από τον Τσόμσκυ. Οι λεγόμενες

ανεπτυγμένες υπερδυνάμεις της νέας τάξης πραγμάτων αποσταθεροποιούν, καταπνίγουν τις οικονομίες των κρατών με μοναδικό γνώμονα το κέρδος υπεράνω των ανθρώπων. Η ισότητα στην δημοκρατία απαιτεί την προσπάθεια προς όλα τα αγαθά. Καταλήγει τελικά ο συγγραφέας στην αντιπαράθεση του νεοφιλελευθερισμού και της δημοκρατίας μέσα από την πάλη του κράτους - πολίτη.

Ο κριτικός λόγος που διαπερνάται από το φίλτρο της ιστορίας της ανθρωπότητας και της ηθικής έχει πάντα το στοιχείο της ελευθερίας και της αυτονομίας σκέψης με γνώμονα πάντα τη διεύρυνση της δημοκρατίας των πολιτών στοχεύοντας στην προοδευτική εξέλιξη της κοινωνίας και του ανθρώπου.

Φωτο: Χρίστος Αβρααμίδης

Γεννήθηκε στη Ρουμανία από Έλληνες γονείς νησιώτικης καταγωγής, στις 29 Μαΐου 1922. Ανδρώθηκε μέσα σε δύσκολες συνθήκες. Έχασε τη μητέρα του σε ηλικία 5-6 χρονών. Δώδεκα χρονών έρχεται μόνος στην Ελλάδα και φοιτά σε ιδιωτικό σχολείο στις Σπέτσες. Μέσα στη μοναχικότητα που τον διακρίνει διαβάζει αστρονομία, οξύνει τον ιδεαλισμό του και εξιδανικεύει μέσα του την Ελλάδα, διαβάζοντας Όμηρο, αρχαίους λυρικούς και άλλους συγγραφείς. Πάει στην Αθήνα και καταφέρνει να μπει στο Πολυτεχνείο (τα αποτελέσματα γίνονται γνωστά στις 28 Οκτώβρη του 1940) έχοντας ήδη αρχίσει να παίρνει και μαθήματα μουσικής.

Εμπλέκεται ενεργά στους αντιστασιακούς αγώνες (ενάντια στη γερμανική κατοχή και το φασισμό), έχοντας συνδυάσει μέσα του τον Πλάτωνα με το Μαρξισμό. Πληγώνεται σοβαρά από βλήμα αγγλικού όπλου στα Δεκεμβριανά του 1944, χάνοντας το αριστερό του μάτι. Έρχεται ο ερφύλιος και για τον Ξενάκη η διάψευση, η πίκρα, η απογοήτευση. Διαφεύγει το 1947 στο εξωτερικό έχοντας ήδη καταδικαστεί σε θάνατο για λιποταξία (από τον στρατό των δοσιλογών). Καταλήγει στο Παρίσι όπου βρίσκει δουλειά σαν πολιτικός μηχανικός στο γραφείο του διάσημου αρχιτέκτονα Λε Κορπουζιέ αρχίζοντας ταυτόχρονα και μια αναζήτηση και επίπονη προσπάθεια να μορφωθεί μουσικά. (Το 1955 ο Ξενάκης μπαίνει δυναμικά στην ιστορία της μουσικής με το έργο «Μεταστάσεις», ουσιαστικά αυτοδίδακτος, έχοντας ήδη πάρει την εκτίμηση και την ενθάρρυνση του Μεσοσιάν).

Οι εμπειρίες του Ξενάκη μέχρι την εγκατάστασή του στη Γαλλία σημάδεψαν ανεξίτηλα την ψυχή του και ουσιαστικά οριοθέτησαν όλη την πνευματική του πορεία που θα ακολουθήσει. Με το ψυχικό του σθένος, ο Ιάννης Ξενάκης κατάφερε να εδραιώσει την πίστη του στη μουσική και να ασχοληθεί σοβαρά με αυτή («χωρίς τη μουσική δεν θα ήμουν τίποτα» λέει αργότερα ο ίδιος), μια αδιάκοπη προσπάθεια υλοποίησης ενός οράματος, μεταφέροντας τον αγώνα για την ελευθερία της πατρίδας του, από το κοινωνικό εξ ολοκλήρου στο πνευματικό πεδίο.

Ιάννης Ξενάκης Πνεύμα, Μουσική, Ελευθερία.

Φαίδρου Καβαλλάρη

Ο Ιάννης Ξενάκης είναι αναμφισβήτητα ένας από τους μεγάλους δημιουργούς του αιώνα μας, ταυτόχρονα μουσικός, πολιτικός μηχανικός, αρχιτέκτων, μαθηματικός, στοχαστής και φιλόσοφος. Σθεναρός αγωνιστής του πνεύματος και της ελευθερίας, επίμονος εξερευνητής, καλλιτέχνης, διανοητής. Σήμερα αναγνωρίζεται ως ο σημαντικότερος εν ζωή συνθέτης.

Η μουσική του Ιάννη Ξενάκη χαρακτηρίζεται από εκπληκτική ηχητική και δραματική δύναμη, που παραπέμπει συχνά στο πρωτογενές και στις δυνάμεις της Φύσης (χθόνιες και κοσμικές), τόσο χάρις στην επικοινωνιακή ενέργεια που μεταφέρει, όσο και με την ένταση που ελευθερώνει, απαιτώντας συνή-

θως ιδιαίτερη δεξιοτεχνία και εξαιρετική επένδυση προσπάθειας από τους εκτελεστές. Συγχρόνως, το έργο του εμπνέει μια τραγική διάσταση αλληλένδετη, τόσο με τις ελληνικές του ρίζες, όσο και με τις άμεσες προσωπικές του εμπειρίες.

Βασικό στοιχείο στη μουσική αντίληψη του Ξενάκη είναι η έννοια των «μουσικών μαζών» (που πρώτος αυτός ανακάλυψε και εφάρμοσε), μια αντανάκλαση και αφαίρεση από την εμπειρία των φυσικών φαινομένων (τη βροχή, το χαλάζι, ομάδες πουλιών, τον ήχο των τζιτζικιών, κτλ), όπως και της άμεσης εμπειρίας του από τις μαζικές διαδηλώσεις στην Κατοχή.

Η μουσική του Ξενάκη παρουσιάζεται συχνά ως ένα σύμπλεγμα ήχων («σύννεφα», «γαλαξίες», γκλισάντα, κτλ.) σε μια συνεχή ροή ηχητικών συμβάντων, πολλές φορές και σε πολλαπλά στρώματα, προσφέροντας μια άμεση και συνολική εμπειρία. Μια αντίληψη και μια μουσική εντελώς διαφορετική από τα παραδοσιακά μουσικά σχήματα (τη μελωδία, την τονική αρμονία, τη

συναισθηματική - ρομαντική άποψη περί μουσικής, κτλ), όπως και από τη μουσική της εποχής του.

Ωστόσο, σε αντίθεση προς την άμεση πρόσληψη που έχει το έργο του, ο Ξενάκης προτείνει μια «ορθολογισμένη» και «διανοητικοποιημένη» σύλληψη της μουσικής (που παραπέμπει στην πυθαγόρεια αντίληψη για τη μουσική). Οι επιστήμες και το επιστημονικό πρότυπο αποτελούν για τον Ξενάκη μια από τις βασικές παραμέτρους που συνθέτουν το έργο του. Κυρίως τα μαθηματικά, που τα χρησιμοποιεί ως μοντέλο αλλά και ως διεργασία. Ορίζει δι' αυτά τα πλαίσια όπως και τα περιγράμματα των μουσικών κινήσεων ή ακόμα υπολογίζει και τις λεπτομέρειες των ηχητικών στοιχείων.

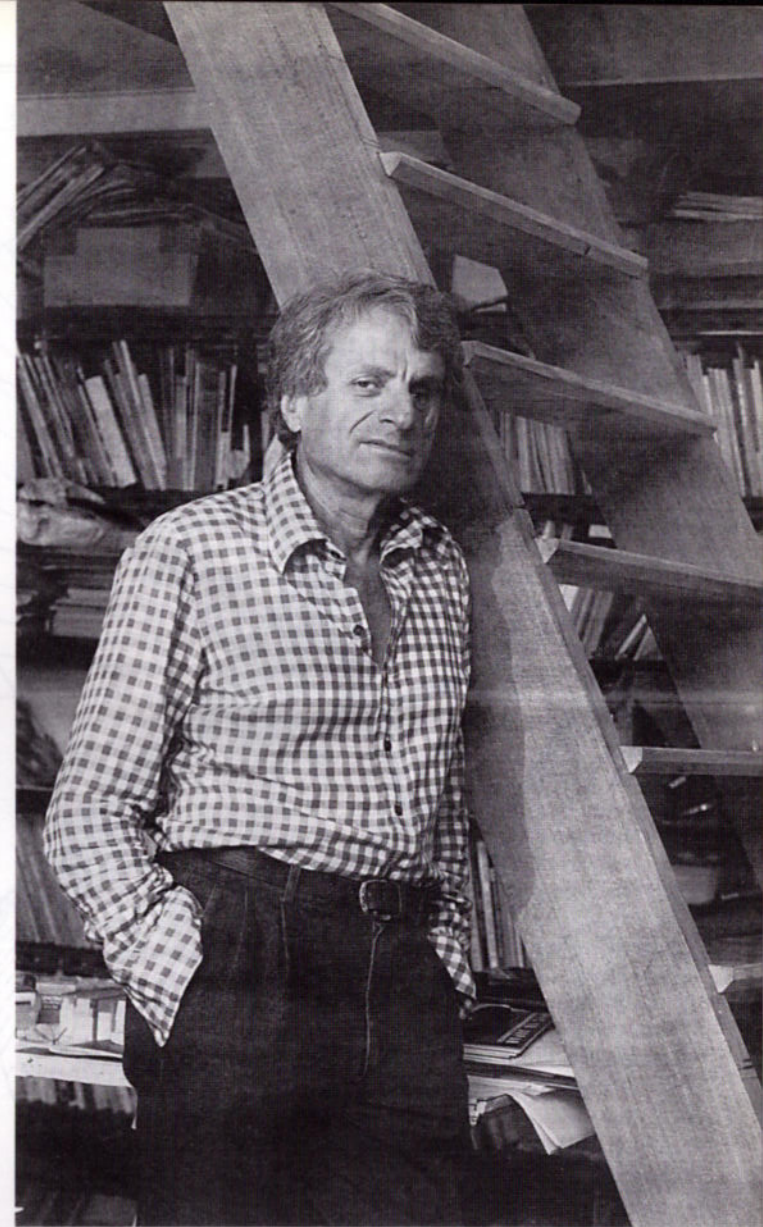
Με τη χρήση των μαθηματικών ο Ξενάκης εγκαινιάζει τη «στοχαστική» μουσική στη βάση της θεωρίας των πιθανοτήτων και των μεγάλων αριθμών (με το έργο *Πιθοπρακτά* 1956), επίσης τη «στρατηγική» μουσική με βάση τη θεωρία των παιγνίων (στα έργα *Μονομαχία* 1959, *Στρατηγία* 1962 κτλ.) όπως και τη «συμβολική» μουσική, με βάση τη θεωρία των συνόλων και των μαθηματικών διεργασιών ανάμεσα τους (*Έρμα* 1960-61, *Εόντα* 1963). Άλλες θεωρίες και φυσικοί ή μαθηματικοί νόμοι, εμπνέουν ή επηρεάζουν λιγότερο ή περισσότερο και άλλα έργα του Ξενάκη.

Ο Ξενάκης συνδυάζει επίσης τα μαθηματικά με τη σύγχρονη τεχνολογία, ασχολούμενος τόσο με την ηλεκτροακουστική μουσική (*Διαμορφώσεις* 1957, *Ανατολή - Δύση* 1960 κ.α.) όσο και με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές που τους χρησιμοποιεί για τη σύνθεση μιας σειράς έργων (*ST/4* 1956-62, *ST/10* 1962, *ST/48* 1962). Επιννοεί μάλιστα και την «Πολυαγωγή», κατά την οποία γραφικές παραστάσεις πάνω σε μια ηλεκτρονική πινακίδα μεταφράζονται σε ήχο.

Το πιο σημαντικό όμως είναι πως με τη χρήση των μαθηματικών και με την αφαίρεση ο Ξενάκης καταφέρνει να μορφοποιήσει και να τυποποιήσει τις συνθετικές του ιδέες σε τέτοιο βαθμό, ώστε το έργο του καθίσταται οικουμενικό και διαχρονικό, έξω από επικρατούσες ιδεολογίες και μόδες. Χάρις σ' αυτή του τη σχέση με την επιστήμη και τα μαθηματικά, ο Ξενάκης παρουσιάζεται τόσο ως ένας μουσικός του παρόντος όσο και ως ένας μουσικός «εκτός χρόνου», ένας «εφευρέτης μέσα στο απόλυτο».

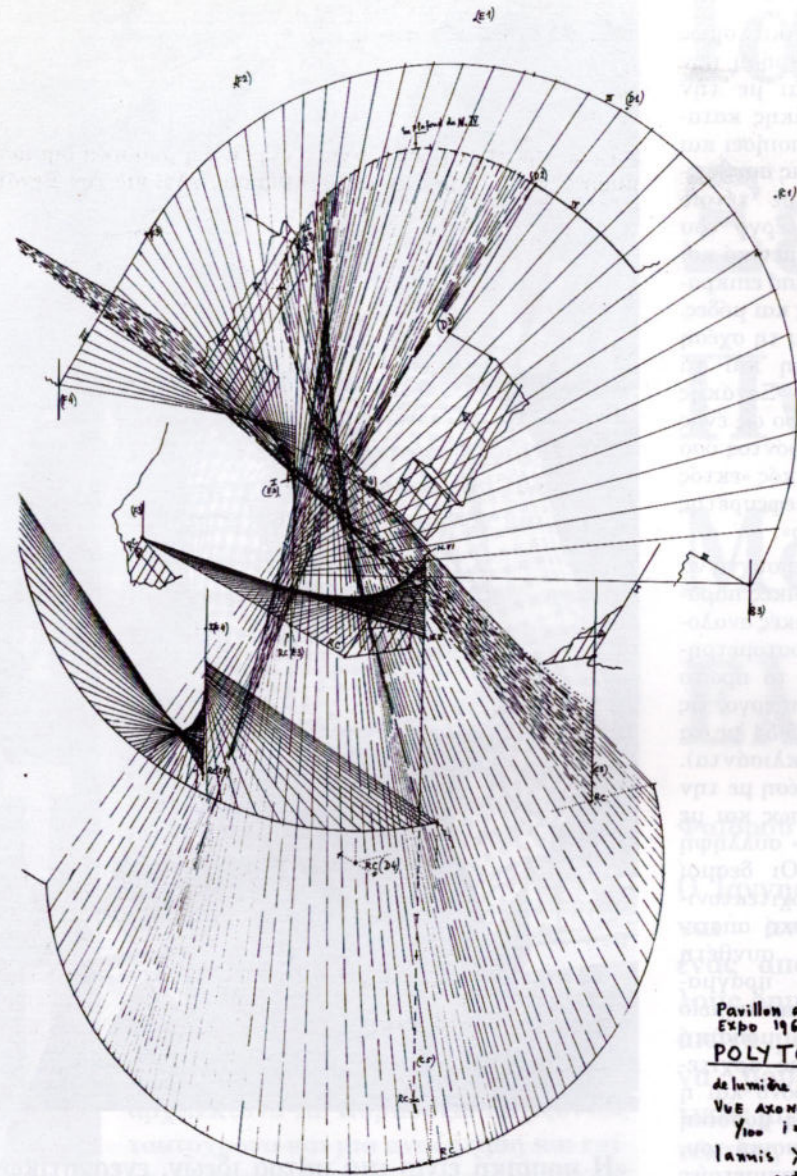
Ο Ξενάκης αρχίζει συχνά να συνθέτει με γραφικές παραστάσεις και γραφικές αναλογίες και σε χιλιοστομετρημένο χαρτί (από το πρώτο κιόλας μεγάλο του έργο, τις *Μεταστάσεις* 1935-54 με τα πεδία από γκλισάντα). Άμεση είναι η σχέση με την αρχιτεκτονική όπως και με μια «χωροταξική» σύλληψη της μουσικής. Οι δεσμοί ανάμεσα στην αρχιτεκτονική και τη μουσική αποτελούν για τον συνθέτη αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα και βασικό σημείο αναφοράς: η μουσική παρουσιάζεται ως αρχιτεκτονική στον χρόνο και η αρχιτεκτονική ως μουσική στον χώρο. Η μουσική του, χάρις και στις συμμετρίες της μορφής της, παραπέμπει συχνά σε αρχιτεκτονικά πρότυπα και επιβάλλεται ανάλογα, σχεδόν πάντα με τη μνημειακότητά της. Γραφικές παραστάσεις, «δενδρισμούς» και «διακλαδώσεις» χρησιμοποιεί ο Ξενάκης για τη σύνθεση έργων όπως *Ευρύαλη* (1973), *Εριχθών* (1974) κ.ά.

Σχετική με την αρχιτεκτονική όπως και με τη σημασία που δίδει ο Ξενάκης στον ήχο και στην καθ' αυτό μουσική πράξη είναι και η τοποθέτηση των μουσικών στον χώρο: στα έργα *Τερρετέκτωρ* (1965-66) και *Νόμος Γάμμα* (1967-68) να είναι ανάμεσα στο ακροατήριο, ή γύρω απ' αυτό στην *Περσεφόσα* (1969). Ο Ξενάκης ολοκληρώνει την κατάκτηση του χώρου με τα «Πολύτοπα», πολύτεχνα

«Η μουσική είναι μια μήτρα ιδεών, ενεργητικών πράξεων, διανοητικών διεργασιών, αντανάκλασεων με τη σειρά τους της φυσικής πραγματικότητας που μας δημιουργήσε και που μας μεταφέρει μαζί και του δικού μας ψυχοσμού, φωτεινού ή σκοτεινού. Έκφραση των οραμάτων του σύμπαντος, των ταλαντώσεών του, των δέντρων του, των ανθρώπων του, όπως είναι οι θεμελιακές θεωρίες της θεωρητικής φυσικής, της αφηρημένης λογικής, της σύγχρονης άλγεβρας κλπ. Φιλοσοφία, τρόπος ατομικής και οικουμενικής ύπαρξης. Μάχες και αντιθέσεις, συμβιβασμός των όντων και των διεργασιών του παρόντος, είμαστε μακριά από την ανθρωποκεντρική σύλληψη του 19ου αιώνα. Ιδεολογικά, είμαστε στην πλήρη κυριαρχία των φυσικών επιστημών, της κυβερνητικής και άλλων σύγχρονων δαιμόνων».

Ιάννης Ξενάκης

Pavillon de la France
Expo 1967 Montréal
POLYTOPE
de lumière et de son
Vue AXONOMETRIQUE. N°2
Y₁₀₀ I=J=K
Iannis Xenakis
oct. 66

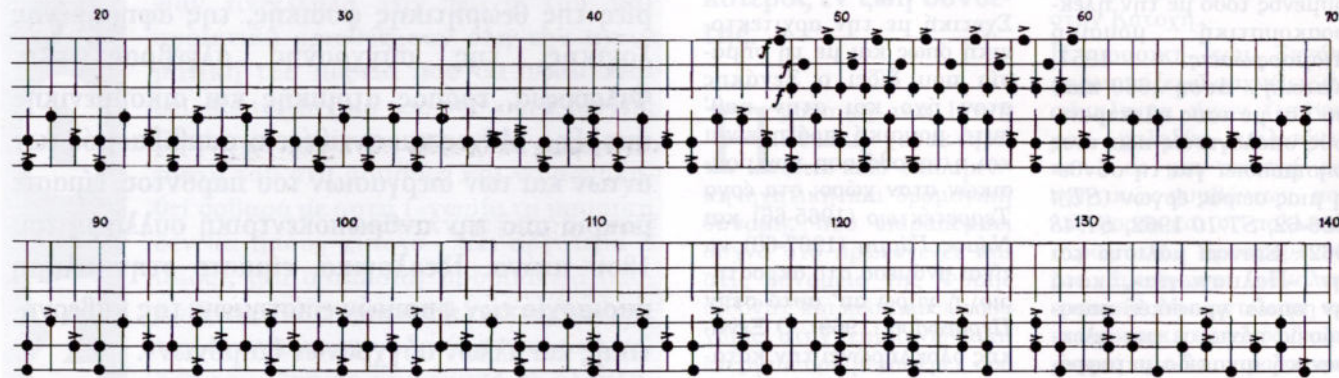
Αξονομετρικό για το πολύτοπο του Μοντερέαλ (1967)

ψαπφα : psappa

percussion solo

Commandée par la Fondation Gulbenkian pour le
English Bach Festival de Londres. Dédicée à Sylvio Guolda

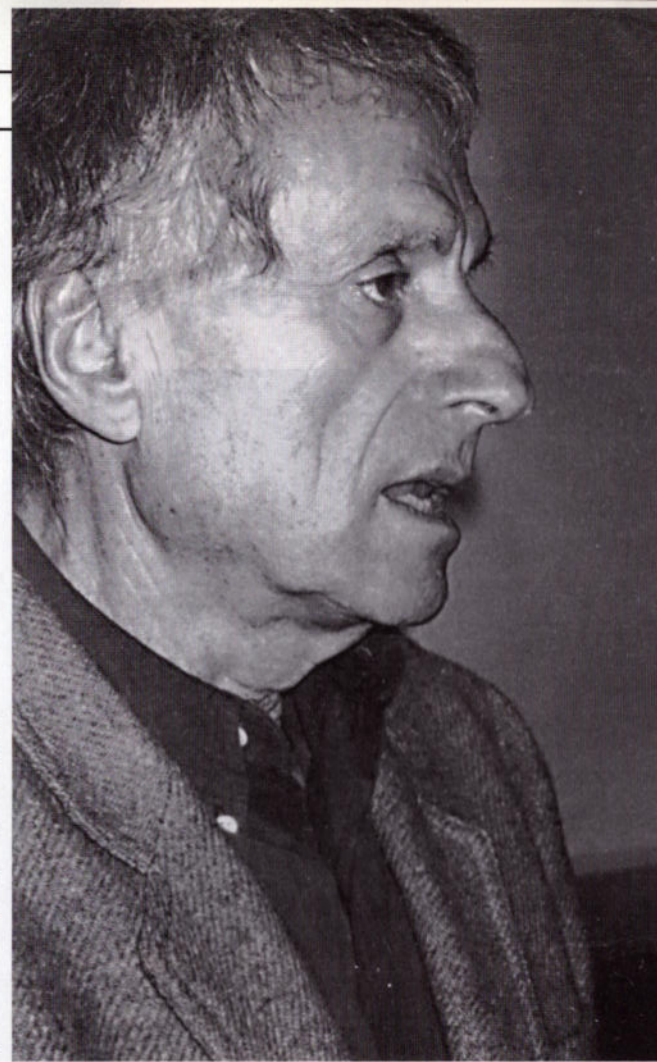
iannis xenakis

δημιουργήματα, μια φωτο-
χητική γλυπτική στο χώρο
(το τελευταίο έγινε στις
Μυκίνες το 1978).

Το έργο του Ξενάκη εμπνέ-
εται εξαρχής από την ελλη-
νική αρχαιότητα που αποτε-
λεί γι' αυτόν σταθερό
σημείο αναφοράς (από την
προσωκρατική φιλοσοφία και τον Παρμενίδη έως την
αιτική τραγωδία και τις
μουσικές θεωρίες του
Αριστοξένου). Το αρχαίο
δράμα τον εμπνέει για να
δημιουργήσει αριστουργή-
ματα όπως την *Ορέστεια*
(1967) και *Στην Ελένη*
(1977), που στηρίζονται
κατ' ευθείαν στα κείμενα
του Αισχύλου και του
Ευριπίδη· ενώ το εκπλη-
κτικό *Νύχτες* (1967) είναι
μια μεταφορά του αρχαίου
ελληνικού χορού μέσα στο
χωροχρόνο του σήμερα (το
έργο είναι αφιερωμένο σε
όλους τους πολιτικούς κρα-
τουμένους).

Ο Ιάννης Ξενάκης, ανήσυχο
και δημιουργικό πνεύμα,
κατάφερε με τη θέληση και
την επιμονή του να συστη-
ματικοποιήσει την πιο ρηξι-
κέλευθη και την πιο ριζο-
σπαστική ίσως πρόταση
στην εποχή μας, να συνδέ-
σει οργανικά την τέχνη με
την επιστήμη: «με το έργο
μου προσπάθησα ασυνείδη-
τα στην αρχή και στη συνέ-
χεια μ' έναν τρόπο όλο και
πιο συνειδητό, να γεμίσω
αυτόν τον φιλοσοφικό χώρο
της διάνειας με τα μουσικά
αρχιτεκτονικά, εικαστικά
και τα γραπτά μου έργα,

φωτο: Φαίδρος Καβαλλάρης

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ

όπως ο καλλιτέχνης συγκρο-
τεί με χρωματιστές ψηφίδες
ένα μωσαϊκό».

Το έργο του Ξενάκη είναι
διαχρονικό, στηριγμένο σε
διαχρονικές αξίες και φυσι-
κόους νόμους, με το βλέμμα
όμως στραμμένο στο μέλλον.
Λέει ο ίδιος: «Σήμερα η κοι-
νωνία μας έχει τη δυνατό-
τητα να καταφέρει μια πνευ-
ματική μεταμόρφωση, ν'
αλλάξει δηλαδή το ίδιο της
το πνεύμα, αντικαθιστώντας

τις παλιές κατηγορίες της
λογικής με άλλες καινούργι-
ες βάσει τον οποίων πολλές
από τις παραδοσιακές αντι-
λήψεις μας θα φαίνονται
απηχαιωμένες και άχρη-
στες. [...] Η μουσική του
αύριο προχωρώντας με πρω-
τόγνωρους τρόπους δόμη-
σης, ιδιαίτερα όσον αφορά
τον χώρο και τον χρόνο, θα
μπορούσε να γίνει ένα εργα-
λείο μεταμόρφωσης του
ανθρώπου, επηρεάζοντας τη
δομή του πνεύματος και τον

τρόπο σκέψης του».

Ο Ξενάκης βλέπει τη μουσι-
κή και την τέχνη γενικά να
μπορεί να παίξει ένα ρόλο
ανάλογο με την επιστήμη.
Το έργο του έχοντας ήδη
αναδιαμορφώσει τις αντιλή-
ψεις μας περί μουσικής προ-
βάλλει ακριβώς σαν μια
κοσμική χειρονομία ανάλο-
γη με τις φιλοδοξίες της επι-
στήμης: «Δεν υπάρχει λόγος
γιατί η τέχνη να μη βγει,
όπως η επιστήμη μέσα στο
άπειρο του κόσμου και γιατί
να μην μπορεί ν' αλλάξει σαν
ένας κοσμικός ζωγράφος την
όψη των γαλαξιών. Αυτό
μπορεί να φαίνεται ουτοπία,
και όντως είναι ουτοπία,
αλλά προσωρινά μέσα στο
άπειρο του χρόνου».

Η μουσική είναι το κύριο
μέσον που έχει τελικά επιλέ-
ξει ο Ξενάκης για να ξεδι-
πλώσει και να αποκαλύψει
την μεγαλοφυΐα του. Η μου-
σική αποτελεί γι' αυτόν
τρόπο σκέψης, όπου συμπλέ-
κονται όλες οι αναζητήσεις
του, να συνθέσουν ένα πολυ-
διάστατο και πολυσημάντο
έργο, (μια συνεχής πορεία 50
τόσων χρόνων).

«Η μουσική εκφράζει την
διάνοια με ηχητικά μέσα»
λέει ο ίδιος, και αλλού: η
μουσική αποτελεί «στερεο-
ποίηση» και μια «υλοποίηση
της διάνοιας». Η μουσική
του Ιάννη Ξενάκη θα λέγαμε
εμείς, είναι μια μεταφορά
της διάνοιας και των
λειτουργιών του πνεύματος
στον κόσμο του αισθητού
και κατ' επέκταση στο πεδίο
της ανθρώπινης επικοινωνω-

νίας.

Επιπρόσθετα, όπως ήδη ανα-
φέραμε, η μουσική δημιουρ-
γία αποτελεί για τον Ξενάκη
τη μεταφορά στο πνευμα-
τικό πεδίο των αγώνων της
νεότητάς του για την ελευ-
θερία της πατρίδας του,
τώρα ένας αγώνας για την
ελευθερία του πνεύματος,
που διαρρηγνύει στεγανά
και προεκτείνει τα όρια της
γνώσης, του πνεύματος που
διαρκώς αναμορφώνει την
ανθρώπινη εμπειρία και σε
οικουμενικές πλέον διαστά-
σεις.

Συνολικά η δημιουργική
πορεία του Ιάννη Ξενάκη
παρουσιάζεται ως μια συνε-
χής διαλεκτική του αισθη-
τού με την διάνοια, της
αισθητικής με τα μαθηματι-
κά και τις επιστήμες. Ο
Ξενάκης, ταυτόχρονα γήινος
και πνευματικός, εμπνέει
μέσα από την ακραία δύναμη
του ηχητικού και ποιητικού
του σύμπαντος, προβάλλο-
ντας προς τον ακροατή μιαν
άμεση και αισθητή εικόνα
του άυλου κόσμου των
ιδεών.

Η μουσική του Ιάννη
Ξενάκη, ο πνευματικός προ-
σωπικός του αγώνας και
μαζί το ήθος που τον στηρί-
ζει, αποτελούν ένα ζωντανό
και φωτεινό παράδειγμα
ελευθερίας.

• Το άρθρο αυτό συνειλήθη από το
εισαγωγικό σημείωμα «Η μουσική του
Ιάννη Ξενάκη» στο πρόγραμμα των
μουσικών εκδηλώσεων, αφιέρωμα στο
Ξενάκη, που έγιναν στην Κύπρο από 6
έως 11 Μαρτίου 1999, καθώς και από
στοιχεία της εισήγησης που έγινε τότε
στην Καστελλιώτισσα.

Η Γκαλερύ Lobby δημιουρ-
γήθηκε με στόχο να αποτελέ-
σει ένα λειτουργικό χώρο
συνάντησης και διαλόγου
ανάμεσα στους δυο συντελε-
στές της τέχνης: τον καλλιτέ-
χνη και τον θεατή. Γιατί
αυτή η επικοινωνία αποτελεί
μια ζωντανή διαδικασία, που
είναι ζωτικής σημασίας για
την καλλιτεχνική δημιουργία.

Ακόμη η Γκαλερύ Lobby φιλοδοξεί να
διαδώσει τις ιδέες που ξεπροβάλλουν
μέσα από την τέχνη - σε κάθε της
μορφή και εφαρμογή - και αφού η

Γκαλερύ Lobby:
Ένας νέος, σύγχρονος
χώρος τέχνης στη Λευκωσία

τέχνη δεν είναι ανώνυμη, επιδιώκει
να παρουσιάζει τον κάθε καλλιτέχνη -
δημιουργό, όπως εμφανίζεται μέσα
από το δικό του έργο.

Η Γκαλερύ ανοίγει στις 4 Μαΐου με

έκθεση της Κλίτσιας Αντο-
νίου, που θα διαρκέσει μέχρι
τις 23 Μαΐου και θα είναι
ανοικτή: Τρίτη - Κυριακή,
από τις 11 το πρωί μέχρι τις 1
το μεσημέρι και από τις 5 το
απόγευμα μέχρι τις 9 το
βράδυ.

Η Γκαλερύ Lobby βρίσκεται
στον πρώτο όροφο, στην οδό
Βασιλίσσης Φρειδερίκης 10, στο
κέντρο της Λευκωσίας.

Για πληροφορίες μπορείτε να επικοι-
νωείτε με τη Λία Φλουρέντζου στο
τηλ. 677415,

«Παγκοσμιοποίηση και Ευρωπαϊκή Ένωση»

Κυκλοφορεί σύντομα, από εκδοτικό οίκο των Αθηνών, ένα σημαντικό βιβλίο του δρα Σταύρου Τομπάζου για το φαινόμενο της λεγόμενης παγκοσμιοποίησης και το ρόλο που καλείται να διαδραματίσει στις εξελίξεις η Ευρωπαϊκή Ένωση.

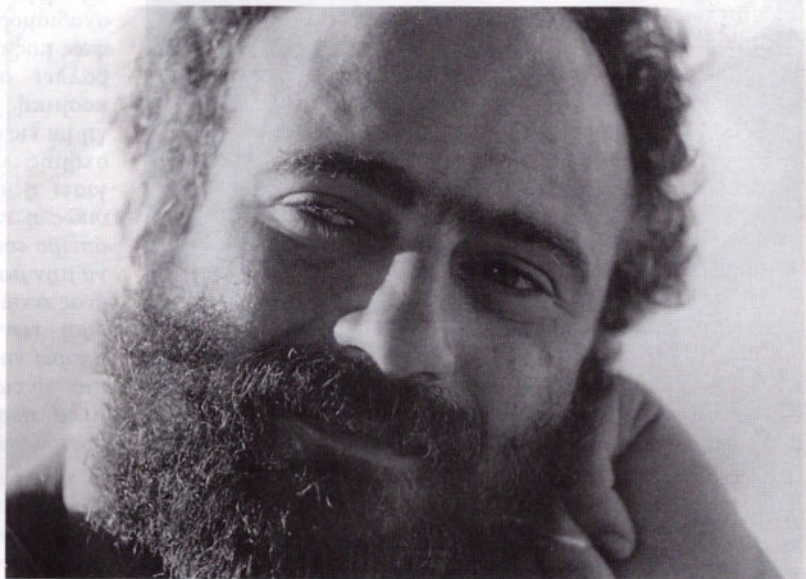
Είχα την τύχη να διαβάσω από τους πρώτους το βιβλίο, ανταποκρινόμενος πρόθυμα σε μια φιλική παράκληση του συγγραφέα, για να υπάρξει και μια τελευταία φιλολογική ματιά πριν το τυπογραφείο. Δεν έμεινα όμως πιστός στο «καθήκον» και παρασύρθηκα σε ένα προβληματισμό, που φτάνει πιο πέρα από την απλή φιλολογική παρέμβαση.

Ο Σταύρος Τομπάζος, ειδικός σε ζητήματα ανάλυσης και συσχέτισμού των οικονομικών και πολιτικοκοινωνικών εξελίξεων διεισδύει στη σημερινή παγκόσμια πραγματικότητα και αμφισβητεί θαρραλέα και τεκμηριωμένα την «κοινή» μα αντίληψη περί της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, που λειτουργεί πέρα από κάθε εθνική και κρατική κυριαρχία και με μοναδικό μοντέλο ανάπτυξης το νεοφιλελευθερισμό.

Με πλήρως ενημερωμένους πίνακες, με βιβλιογραφικές κυρίως γαλλικές αλλά και αγγλοσαξωνικές και γερμανικές και με αναλυτική εξέταση των πρόσφατων κρίσεων και των αλυσιδωτών επιπτώσεων τους στην παγκόσμια οικονομία, καταλήγει σε μια αριστερή φιλοσοφικά τεκμηριωμένη, αμφισβήτηση της νεοφιλελεύθερης διαχείρισης αυτών των κρίσεων που οδηγεί σε οικονομικά και κοινωνικά αδιέξοδα.

Τα βασικότερα κατά την κρίση μου συμπεράσματα του αυθεντικού αυτού έργου του Σταύρου Τομπάζου είναι:

- Ο θρίαμβος των φιλελευθεροποιήσεων και των ιδιωτικοποιήσεων στο βιομηχανικό κόσμο αποκατάστησε το κέρδος, αύξησε όμως τις εθνικές και κοινωνικές ανισότητες, δημιουργώντας έτσι ένα μοντέλο ασθενούς και ασταθούς παγκόσμιας ανάπτυξης.
- Η κριτική της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης και η υπεράσπιση

των κεκτημένων του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού είναι παράλληλες, αλληλοεξαρτώμενες και αλληλοβοηθούμενες διαδικασίες.

Διότι η καθολικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν κινδυνεύει τόσο από τις μεταμοντέρνες θεωρητικές κριτικές της, όσο κινδυνεύει η ουσία αναφαίρετων ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τις νεοφιλελεύθερες οικονομικές πρακτικές

• Αντί οι κοινωνικές προτεραιότητες να καθορίζουν οικονομικούς στόχους, η οικονομία αυτοκαθορίζει τους στόχους της και η πολιτική υποβιβάζεται σε όργανο της οικονομίας. Η αποκατάσταση του πραγματικού ιστορικού υποκειμένου που κατάντησε αντικείμενο ανεξέλεγκτων κοινωνικών δυναμικών είναι το θεμελιώδες ζήτημα της εποχής.

• Τίποτα δεν εξασφαλίζει σήμερα ότι η «φυσική τιμή της εργασίας», δηλαδή ο μισθός του ελεύθερου ανταγωνισμού, επιτρέπει την κοινωνική αναπαραγωγή, για τον απλούστατο λόγο ότι η τιμή αυτή θα ήταν κατώτερη ακόμη και από το μίνιμουμ επιβίωσης.

• Αυτό δεν σημαίνει ότι η αγορά πρέπει να καταργηθεί (κανείς λογικός άνθρωπος δεν αναπολεί τα σταλινικά καθεστώτα) σημαίνει όμως σαφώς ότι πρέπει να χαλιναγωγηθεί, να θεσμοθετηθεί, να περιοριστεί, σημαίνει ότι η παγκοσμιοποίηση του οικονομικού ανταγωνισμού πρέπει να τεθεί μέσα σε κάποια συναινετικά πλαίσια... Εν ολίγοις σημαίνει ότι οι οικονομικές πρακτι-

κές πρέπει να τεθούν υπό το κράτος κοινωνικών προτεραιοτήτων, οικονομικών επιταγών και πολιτιστικών αξιών.

• Βέβαια κανείς δεν αμφισβητεί την αυξημένη περιφερειακή αλληλεξάρτηση των οικονομιών και ειδικά στην περίπτωση της Ε.Ε. περιορίζει αισθητά την αποτελεσματικότητα των οικονομικών πολιτικών στο επίπεδο των Κρατών - Εθνών. Στην Ε.Ε. όμως δεν υπάρχει μια εναλλακτική πορεία στη διαδικασία ολοκλήρωσης της. Τα κριτήρια σύγκλησης του Μάαστριχτ υποχρέωσαν τα κράτη να ενισχύσουν τον περιοριστικό χαρακτήρα των οικονομικών τους πολιτιστικών, όμως το Ευρώ και ο αυξημένος βαθμός αλληλεξάρτησης που επιφέρει είναι πλέον μια πραγματικότητα. Ο ενιαίος νομισματικός χώρος είναι πλέον το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα αναπτυχθεί η οικονομική πολιτική, όποιοι κι αν είναι οι προσανατολισμοί της...

• Επειδή η τάση μετάθεσης οικονομικών και πολιτικών εξουσιών από τα εθνικά κράτη στους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρά την αδράνεια που κατά καιρούς παρατηρείται είναι αμετάκλητη, επειδή η μετάθεση αυτή είναι οικονομικά και πολιτικά αναγκαία, η βαθειά εκδημοκρατικοποίηση των ευρωπαϊκών θεσμών, που σήμερα αντιμετωπίζουν μια ιστορική κρίση, αποκτά πρωταρχική σημασία.

Λούης Ηγουμενίδης

Χωρίς ίχνος ειρωνείας

Νικόλα Ηλιάδη

Ήταν ήδη αργά το απόγευμα, όταν το λιγοστό φως που έμπαινε παιχνιδίζοντας από το παράθυρο χάιδευε το μακρύ ορθογώνιο τραπέζι. Οι εξασθηνημένες σκιές των φυλλων της συκιάς, που γειτνίαζε με το παράθυρο, μόλις που διακρίνονταν πάνω στα έντυπα, που είχαν οι συνεδριάζοντες μπροστά τους.

Για πρώτη φορά, στην ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας, το κοινοβούλιο θα έπρεπε να ψηφίσει ένα τέτοιο κείμενο. Ο καπνός από τα τσιγάρα τυλιγόταν στις φωτεινές πλευρές του δωματίου, σχηματίζοντας μικρές λουριδες από ομίχλες - πάντα ανεξέλεγκτες - μπρος την βαρύτητα που έκρυβε η συζήτηση.

Ο κ. Π έκδηλα εκνευρισμένος μέσα από το γκρι ακριβούτσικο του κουστούμι, άφησε για λίγο το στόμα του ανοικτό - υπενθυμίζοντας την πρόσφατη απόφασή του να ξυρίσει τον μύστακα - και παίρνοντας μια βαθιά ανάσα με ανάλογες δόσεις νικότης που έλουζε το δωμάτιο, συνέχισε να μιλά κοιτώντας προς τ' αριστερά του.

- Αν ο προλαλήσας συνάδελφος μου απαγορεύει τη χρήση της λέξης Δημοκρατία, διότι πιστεύει ότι το κόμμα μου - αυτό δηλ. που εκπροσωπώ - την έχει κατ' επανάληψη καταπατήσει, θα του θυμίσω ότι θα υποχρεωθούμε να αντιμετωπίσουμε δυο ακραίες καταστάσεις: από τη μια να ταυτιστούμε απόλυτα με μια δημοκρατία που μαθηματικά θα μας οδηγήσει στην κατάργηση της, αφού η ολική ταύτιση μαζί της επιβεβαιώνει τον κανόνα της, άρα εμείς θα «αυτοδιαγραφούμε», και από την άλλη, η ελεύθερη χρήση της μας υποχρεώνει - σταδιακά, έστω - σε μια κατάσταση μεταβατικότητας, που θα έχει αντίτυπο την δική μας υποκειμενικότητα...

Γι' αυτό και η απαγόρευση του συνάδελφου Κ είναι άτοπη!

Μια βουβαμάρα σκέπασε την αίθουσα. Από το παράθυρο δεν έμπαινε το

λιγοστό φως, πλέον. Ο κ. Ν. που καθόταν τρεις θέσεις μακρύτερα από τον Π αν και δεν πολυκατάλαβε τι είχε ήδη αναγγελθεί, ευχόταν ενδόμυχα να είχε λίγο από το αγαπημένο του κονιάκ. Αυτές οι σπάνιες στιγμές παύσεων, που δεν κρατούσαν περισσότερο από τρεις τελείες, έμοιαζαν για τους εκπροσώπους των κομμάτων, αιώνες. Θύμιζαν στους σοσιαλιστές τις μικρές παύσεις που έκανε κάποιος σύντροφος αλλοδαπός, μακαρίτης, πολιτικός, και ακολουθούσαν κοφτές και στιλπνές λέξεις που προκαλούσαν τις ζητοκραυγές του πλήθους.

Ποιος όμως θα τολμούσε να πιστέψει πως μπροστά στο λόγο του συντηρητικού, πλην εξυπνου κ. Π, θα ακολουθούσε μια τέτοια ανάλογη απάντηση. Το ερώτημα πλέον, ανήκε στα αριστερά, αν μπορούσε να υπάρχει μια απάντηση.

Ο κ. Κ ανασήκωσε τα φρύδια του μετακινώντας ταυτόχρονα τα γυαλιά του προς τα κάτω. Έριξε μια κοφτή ματιά πάνω από τους φακούς στους παρευρισκομένους και θυμήθηκε ότι πρόσφατα είχε ανακεφαλαιώσει στη μνήμη του την «Δίκη» του Φ. Κάφκα. Η αλγερινή αμηχανία της αίθουσας του έδωσε κουράγιο να συνεχίσει. Επανάφερε τα γυαλιά του στην κανονική τους θέση, σήκωσε την δεξιά άκρη των χειλιών του σε στάση μειδιάματος και πήρε τον λόγο. Για κάποια δέκατα του δευτερολέπτου, αποκλειστικά επιφυλακτικός, αλλά μετά θαρραλέος ξεκίνησε να μιλά.

- Ο λόγος σας κ. Π είναι «σιωπή δίχως ελπίδα...» Δεν ζητήσαμε τον θάνατό σας αλλά προστακτικά σας λέμε: Μην πεθάνει! Μπρος στην απόσβεση της Δημοκρατίας που επιχειρήσατε προέκυψε το εξάμβλωμα που εσείς αποκαλείται «Δημοκρατικό Σάλπισμα»! Ούτε καν λιπόσαρκη δημοκρατία... Η τωρινή μας θέση, κατάσταση και ύπαρξη είναι αποτέλεσμα της δικής σας απόπτωσης της δημοκρατίας.

Η εθνοκεντρική σας γραφή, - αλήθεια, εσείς τουλάχιστο θα έπρεπε να το είχατε ήδη καταλάβει περιφρονεί την ίδια την γραφή. Και είναι αυτή η αντίφαση που αφαιρεί το δικαίωμα σας, στην χρήση... υποκειμενικότητων. Το πρόνομιο στη χρήση της λέξης εσείς το απωλέσατε. Ακόμα και η εποχιακή σας αναφορά σε... δημοκρατία έγινε και γίνεται όταν κυνηγάτε την εξουσία. Θεμελιωδώς διαγράψατε την λέξη, άρα και το δικαίωμα χρήσης της. Και εσείς και αυτοί που σας ανέχονται!

Τα σταχτοδοχεία γέμισαν. Οι καθαρίστριες απουσίαζαν. Κανένας δεν χειροκρότησε. Η σιωπή πήδηξε στην πλευρά της επιθυμίας. Κάποιοι κοίταξαν το ρολόι τους. Ο κόσμος στο σπίτι έβλεπε κάποιο σήριαλ. Ακούστηκε η κόρνα ενός νταλικιέρη και μετά τα φρένα κάποιου αυτοκινήτου. Αυτές οι δυο παρεκβάσεις δεν είχαν σχέση με το εγγεγραμμένο προς συζήτηση θέμα. Η συγκεκριμένη συνεδρία της επιτροπής παιδείας έπρεπε απλά να ψηφίσει ένα κείμενο για την παγκόσμια ημέρα της λογοτεχνίας. Ευρωπαϊκό κεκτημένο, βλέπει! Οι προτάσεις πέσανε στο κενό.

Ο παρευρισκόμενος πανεπιστημιακός εκπρόσωπος είχε μπροστά του ένα βιβλίο. Πήρε ένα μολύβι από το γιλέκο του. Διάβαζε χαιδεύοντας με το μολύβι τις ξανθές του τρίχες στο πηγούνι:

«A gentle creature. At midnight, after music, all the way up the via San Michele, these words were spoken softly. Easy now Jamesy! Did you never walk the streets of Dublin at night sobbing another name?»¹

Υ.Γ. 1) James Joyce, Giacomo Joyce, μεταφρ. Άρης Μαραγκόπουλος, εκδ. Σμίλη, σελ. 42.

2) Για τον λόγο του κ. Κ βλέπε, Zak Ντεριντά, Περί Γραμματολογίας μετ. Κωστή Παπαγιώργη, εκδ. Γνώση, σελ. 190, 197.

Εν αρχή ην ο λόγος

Γιώργου Κάλβαρη

Ην. Τώρα Εν κινδύνω βρίσκεται. Το δημιούργημα του λόγου ζητά να κυριαρχήσει. Σπρώχνει τη γλώσσα όχι στο επιφώνημα και στην έμπνευση - φύση εγκυμονούσα, φύση γεννήτορας - αλλά να επαναλάβει, να συμφωνήσει παίρνοντας το μέρος του ενός και εξωβελίζοντας τον άλλο στη θέση του διαβόλου.

Μιλώ για την εικόνα, που επιμένει να υποβάλλει το κεφάλι μας στη δορυφορική της περιστροφή. Εκείνο το παράθυρο του κόσμου που όλους μας δόθηκε, για να δραπετεύσουμε από τους τοίχους του σύγχρονου εγκλεισμού μας αναζητώντας λίγο ορίζοντα, κλείνει πολλές φορές ερμητικά τα παντζούρια του.

Μόνο που ο ορίζοντας είναι σαν το Θεό, δεν πάνεται, ας που επιτρέπει ο Αξελός την αντιστροφή της ρήσης του. Το επιτρέπει. Γιατί ο λόγος είναι επιτρεπτικός και ελεύθερος. Δραπετεύει από την πρώτη χαραμάδα και ανοίγει διαρκώς προτρέποντας όχι μόνο στην αντιστροφή μα και στον πολλαπλασιασμό και το αβγάτισμα.

Ακόμη και στον ύπνο ο λόγος ξαγρυπνά και φτιάχνει εικόνες που καταργούν το χρόνο, αντιστρέφουν τα πρόσωπα και παραποιούν, μα ωστόσο μας μιλούν και προκαλούν να αναγνωρίσουμε το μίλημα τους. Τις άλλες, που πέφτουν στο κεφάλι μας από τη δορυφορική τους ασφάλεια απαιτώντας απ' το στόχο τους συνέπεια αντάξια της τηλεκατευθυνόμενης ακρίβειας, ποιος Φροϋδικός αποκωδικοποιητής θα τις αναγνωρίσει;

Μας χρειάζεται ο ΛΟΓΟΣ. Το μίλημα, το άκουσμα και η θλίψη αυτού που ακούμε και αυτού που βλέπουμε. Μας χρειάζεται η χαρά αυτού που τολμούμε να πούμε. Για τη θέση που παίρνουμε όχι σαν αντίθεση στην άλλη θέση μα σαν ματιά που αναζητά τον ορίζοντα και σαν χέρι που τον δείχνει αλλά ξέρει πως ποτέ δεν θα τον κατέχει.

Η κατοχή εμπεριέχει τη βία. Κι αν τυχόν το μυαλό σας πάει στη δική μας κατοχή το επιτρέπει η ελευθερία της λέξης, που διαθέτει τον εαυτό της να την χειριστείτε όπως θέλετε, να φτιάξετε εικόνες που ίσως διαψευστούν μόλις η επόμενη λέξη σας αποκαλυφθεί. Για την κατοχή της αλήθειας ήθελα να πω που η προκάτ εικόνα βία θέλει να ταυτίζεται. Και βία στη συνέχεια να παρασύρει και το

δικό μας λόγο, τη στιγμή που θ' άρμολε, ή να μουγαθούμε, κενό από την έκπληξη, ή το ζωογόνο επιφώνημα να σπρώξει ένα ακατάπαυστο μέσα μίλημα μέχρι να καταλάβουμε και τότε να θέλουμε να πούμε.

«Να πει κανείς ή να μην πει» παραφράζει ο Αξελός με την ελευθερία που του δίνει ο λόγος. Να πει, να πει, τι άλλο μένει; Το σερβίρισμα της βιβλικής καταστροφής με σκηνοθετικά εφέ που καθρώνουν τον πόνο των προσφύγων σε φλόγες που ζώνουν τα κεφάλια τους - υποδεικνύοντας βέβαια και τους κακούς που τις προκάλεσαν, ή τους καλούς που ήλθαν να τους σώσουν - επεμβαίνει βία στη συνείδηση μας που τείνει να ευχαριστηθεί κιόλας το θέαμα, σαν έργο λυπητερό, ή το πολύ σαν μια καταστροφή που συνέβη κάποτε στην ιστορία, και όχι να τρελλαθεί στην αυπνία.

Το να ανήκει στη μια πλευρά σε γλυτώνει από την αυπνία. Βρίσκεις τον κακό, γυρίζεις πλευρό και κοιμάσαι ήσυχος. Έστω και αν το Μάη του '68 ήθελες να αλλάξεις τον κόσμο κι έβαζες γαρύφαλλα στις κάννες των όπλων. Σήμερα είσαι υπουργός εξωτερικών και πρέπει να πάρεις μια απόφαση για το καλό του κόσμου που έτσι κι αλλιώς άλλαξε. Τότε ήσουν φοιτητής και έβραζε ο λόγος μέσα σου. Σήμερα βράζουν στο κεφάλι σου τα διλήμματα του ρόλου και της δύναμης σου - το ξέρω πως κρυφοκοιτάζει πίσω της φοβισμένη η αδυναμία σου. Τη χρειάζεσαι την εικόνα για να δικαιολογήσεις την όποια απόφασή σου. Εξάλλου αυτή κατασκεύασε το image, ας φροντίσει τώρα και τις δύσκολες στιγμές του. Μόνο που δεν σταματά εδώ. Γίνεται ο λόγος σου ξύλινος, σχέση εξάρτησης με την εικόνα, χαμένη αυτονομία. Λες αυτά που κι εσύ πρέπει να πιστέψεις. Είναι αυτά που λες λόγια δικά σου Ευρώπη; Ή μήπως δεν πρόλαβες να σκεφτείς και σε βόλεψε το Αμερικάνικο fast food; Είναι

Ο στοχαστής: Αύγουστου Ροντιέν

άραγε αυτή η μόνη απάντηση στην πείνα του εθνικισμού; Δεν πρόλαβες να μαγειρέψεις μια δική σου πρόταση και πρέπει τώρα να φάμε ή το σοβινιστικό φαγητό του Μιλόσεβιτς ή το fast boom του Κλίντον;

«Αυτό το πρόβλημα είναι Ευρωπαϊκό και συμμετέχουμε με τους Ευρωπαίους συμμάχους μας. Δεν είναι Αμερικάνοι που καθοδηγούν οτιδήποτε. Πρόκειται για τους Ευρωπαίους που προσπαθούν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση. Εμείς ως σύμμαχοι τους βοηθούμε, μέσα από τις δομές που υπάρχουν από το β' Παγκόσμιο Πόλεμο...» (απόσπασμα από συνέντευξη του Αμερικάνου πρέσβη στην Κύπρο).

Βγες έξω από το αδιέξοδο. Σε εξορκίζω με την αγωνία του Σεφέρη:

«Πότε θα ξαναμιλήσεις
Είναι παιδιά πολλών ανθρώπων τα λόγια
μας
...»

Για νάμαι δίκαιος θα αναλάβω κι εγώ την ευθύνη μου. Ταιριάζει η διάγνωση του Καβάφη στη σοβαρή αρρώστια μας: «Νοσείς. Ειν' η αναισθητος Σιγή βαρεία νόσος,

...
Λαλήσωμεν λαλήσωμεν...»

Σ' ένα τόπο που νοσεί από έλλειψη λόγου ένα νέο περιοδικό που φιλοδοξεί να σκέφτεται, είναι μια κάποια θεραπεία. Μια αφιέρωση λοιπόν στο νεογέννητο: Σκέφτεσαι άρα υπάρχει

Καλή του Λόγου πορεία.

Μπορώ, ακόμα, να υπερβάλλω!

Η επιστροφή στο σπίτι μετά από μια νυχτερινή έξοδο είναι σχεδόν βασανιστική. Έχεις συνειδητοποιήσει πλήρως την μοναξιά σου. Οι μόνες σκέψεις που μπορούν να έρθουν στο μυαλό σου είναι κάτι παραπάνω από αρνητικές: σήμερα φεύγει και τρίτη σου φίλη για σπουδές στην Αγγλία, σε λίγες μέρες αναχωρείς κι εσύ για Θεσσαλονίκη. Τα πράγματα δεν είναι καθόλου καλά, όχι μόνο για σένα αλλά και για τους ανθρώπους σου. Αυτό δεν μπορείς να το εξηγήσεις λογικά, ίσως γι' αυτό και σε θυμώνει τόσο.

Για παράδειγμα, πώς μπορείς να εξηγήσεις λογικά ότι μετά από έξι μήνες σπουδών στο εξωτερικό δεν βρήκες ανθρώπους να επικοινωνήσεις ή ακόμη, πώς μπορείς έστω να εκφράσεις το απέραντο κενό που σου αφήνει η ζωή σου, την απέραντη απελπισία που σε περιβάλλει ασφυκτικά και κυριολεκτικά σε σκοτώνει; Θα φανείς υπερβολικός γιατί είσαι μόνο 18 χρονών και θα σου πουν ότι έχεις μια ολοκληρωμένη ζωή μπροστά σου. Εσύ όμως έχεις αγκαλιαστεί σφιχτά με την απαισιοδοξία και δεν λες να την αφήσεις, δεν μπορείς να την αφήσεις. Δεν είναι και ότι πιο απλό να ανακαλύπτεις ξαφνικά ότι ο κόσμος δεν σε χρειάζεται...

Προσπαθείς να επιβιώσεις και να σώσεις τα 'ωραία' του εαυτού σου, σε έναν κόσμο που σε θέλει να προσπερνάς τα γυφτάκια στο δρόμο, που σε θέλει να προσποιηθείς άγνοια για ότι δυσάρεστο συμβαίνει, που σε θέλει άφωνο, άψυχο, αόματο, που σε θέλει ξύλο απελέκητο με πτυχίο νομικής.

Το πρόβλημα απλώνεται σχεδόν σε όλα τα επίπεδα, προσωπικό, πολιτικό, κοινωνικό. Είσαι δυστυχημένος και αυτό ξεκινά από το ότι δεν βρίσκεις θέση στο αμφιθέατρο, μέχρι την σύλληψη του Οτσαλάν ή τους βομβαρδισμούς στην Γιουγκοσλαβία! Η αλήθεια όμως είναι ότι δεν μπορείς να βρεις δρόμους επικοινωνίας με τους ανθρώπους που σε περιβάλλουν.

Αλλιώς περίμενες τον κόσμο και αλλιώς τον βρήκες. Πού να ήξερες πως οι καιροί άλλαξαν και πλέον φοιτητής και φοιτητική ζωή δεν σημαίνουν όραμα, ανατροπή, δημιουργία, συντροφικότητα. Γιατί πλέον οι φοιτητές πηγαίνουν στο μάθημα με τους χαρτοφύλακες και τα κινητά, γιατί πλέον τους κατηγορούν οι καθηγητές τους ότι θα εξελιχθούν σε 'κακούς τεχνοκράτες', γιατί πλέον κοιτάζουν πώς να εξασφαλίσουν μια γωνίτσα, για την προσωπική τους ευμάθεια. Τα βράδσα 'την βρίσκουν' στα club, εσύ όμως δεν μπορείς να την 'βρεις' μαζί τους και εκείνοι δεν δίνουνε δεκάρα για σένα.

Τότε τι κάνεις; αφιερώνεις τη ζωή σου στην 'επανάσταση'; Όχι, αυτό το σενάριο έχει εγκαταλειφθεί από καιρό. Δεν ήξερες όμως ότι η εποχή στην οποία ζεις δεν επιτρέπει ούτε την εφαρμογή σεναρίων απλής προσφοράς του ανθρώπου προς τον άνθρωπο! Δεν σπουδάζεις καν ιατρική για να μπορείς για γίνεις γιατρός του κόσμου, ενώ όλοι οι λόγοι που σε ώθησαν να επιλέξεις αρχικά την νομική αποδεικνύονται ψευδαισθήσεις. Ίσως μια ψευδαίσθηση να είναι και αυτό που γράφεις τώρα, το οποίο δεν είναι τίποτε άλλο από μπερδεμένες εξομολογήσεις ενός νέου ανθρώπου που νιώθει πως έχει χάσει πολλά. Δεν θα σταματήσεις ποτέ σου όμως να θέλεις να προσφέρεις, να θέλεις να αλλάξεις λίγο τα 'πράγματα', να αναζητήσεις τις αιτίες ακόμη και να τα βάλεις με το ήλιο γιατί το λρά να δύει. Ίσως αυτό το τελευταίο να 'να υπερβολικό, τουλάχιστον όμως μπορείς ακόμη να υπερβάλλεις.

Μαρία Αβρααμίδου
Α Νομικής, Θεσσαλονίκη

Paphos ή Pafos;

Χρήστου Μ. Γεωργιάδη

Επιχειρείται, με αφορμή νομοθετική ρύθμιση, η επβολή της ονομασίας της πόλης και επαρχίας μας σαν PAFOS. Η γραφή αυτή είναι ολωσδιόλου τεχνητή. Δεν έχει χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν εκτός από ανορθόδοξους ξένους. Πολλές φορές το λάθος δεν περιορίζεται στην αντικατάσταση του Ph με το F. Έτσι ο Ενετός χαράκτης Ferrandou Berteli γράφει Bafo. Άλλοι ακόμα χειρότερα την ονομάζουν Bafa.

Όμως η αναμφισβήτητη ιστορική γραφή είναι PAPHOS. Αναφέρεται και σαν Paphonea και Paphos Nova. Ο Αντωνίνος αναφέρει ότι η Κύπρος εκλείτο και Πάφος από τη διάσημη πόλη της Πάφου: «Insula Cyprus sine Paphos Veneri consecrata». Ο Ισίδωρος: «Kyprus insula a civitate Kypro qui in ea est nomen: Ipsa est Paphos, Veneri Conseratu». Ο Σενέκας αναφέρει την καταστροφή της Πάφου από μεγάλο σεισμό που συνέβη επί Αυτοκράτορα Αυγούστου: «Sic Paphos non Semel corrui». Ο Σέρβιος περιγράφει ότι η Πάφος εκτείνετο μέχρι τη θάλασσα: «antiqua Paphus quae Palaepaphus dicitur, in ex - celso fuit posita, ex quo loco aedificia permittente pace in littus deducta sunt». Ο Λουκανός λέγει ότι η θεά Αφροδίτη γεννήθηκε στη θάλασσα. «Tunc Cilicium liquere solum, Ciproque citatas immesere rates, nullas cul praetulip aras, undea diva nemor Paphiae, si numina nasci credimus, aut quemquam fas est coepisse deorum». Ο Βεργίλιος λέγει ότι στην Παλαίπαφο όχι μόνο υπήρχε ναός της Αφροδίτης αλλά και 100 βωμοί: «Ipsa Paphum sublimis abit, sedesque revisit laeta suas, ubi templum illi, centumque Sabaeo ture calent arae sertisque recentibus halant». Ο Σουητόνιος λέγει ότι στο ναό υπήρχε και μαντείο: «Sed ubi turbani rursus cuncta sensit, redit ex itinere, additoquo Paphiae Veneris oraculo, dum den navigatione consulit, etiam de imperlisse confirmatus est». Ο Οράτιος αναφέρεται σε θυσίες στο ναό. «O Venus regina Cnidi Paphique, sperne dilectam Cypron, et vocantiw thure te multo Glucerae decorum transfer in aedem. Ο Κικέρων σε επιστολή του προς τον Σεξτίλιο Ρούφο του συστήνει όλους τους Κυπρίους και ιδιαίτερα τους Παφίτες. Ο περίφημος Ρωμαίος ρήτορας και πολιτικός γράφει Paphos και όχι Pafos.

Ποιο είναι το κακό με την αντικατάσταση του Ph με το F; Εγείρονται δυο ζητήματα πολύ πιο σοβαρά από ότι από πρώτη όψη ένας υποθέτει:

Σήμερα είναι καθολικά παραδεκτό αξίωμα η διατήρηση των στοιχείων του παλαιότερου πολιτισμού που διασώθηκαν μέχρι τις ημέρες μας. Μάλιστα αν είναι δυνατό όχι σαν μουσειακά εκθέματα αλλά σαν λειτουργικά στοιχεία. Έτσι όλοι αναγνωρίζουμε ότι πολλά παλαιά κτίρια πρέπει να καταταχθούν σαν «διατηρητέα». Όλοι μιλούμε με σεβασμό και αγάπη για τα ήθη και τα έθιμα του τόπου μας και την ανάγκη να εξακολουθήσουν. Ακόμα και η γλώσσα, η μουσική και η διακοσμητική τέχνη πρωτόγονων φυλών μερικών εκατοντάδων ατόμων σε συγκεκριμένων την προσοχή μας. Η αλλαγή της ιστορικής γραφής ενός τοπωνυμίου δε διαφέρει από την κατεδάφιση μίας εκκλησίας και την ανέγερση νέας. Είναι πράξη βίαιης εξαφάνισης, ή πλαστογράφησης, του παρελθόντος και γι' αυτό αποδοκιμαστέα.

Η δεύτερη αρχή που παραβιάζεται είναι αυτή της ελεύθερης διατύπωσης, έκφρασης και διάδοσης ιδεών. Ανάγεται σε νομικό κανόνα η επινοημένη γραφή ενός ονόματος. Διαφορετική γραφή σημαίνει παρανομία ή και ιεροσυλία. Ούτε η φαντασία του Όργουελ δε θα αρκούσε για ένα τέτοιο σενάριο που έγινε πραγματικότητα χωρίς καμιά αντίδραση, μοιραία.

Χ Ω Ρ Ο Σ Σ Υ Γ Γ Ρ Α Φ Ω Ν Η Σ Τ Ε Χ Ν Η Σ

Ένας

λειτουργικός

χώρος

συνάντησης

και διαλόγου

ανάμεσα

στους δύο

συντελεστές

της Τέχνης:

τον καλλιτέχνη

και το θεατή.

GALLERY LOBBY

Βασιλίσσης Φρειδερίκης 10, Χώρος 101, 1066 Λευκωσία, Τηλ. 677415, Φαξ 677494

ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ: ΤΡΙΤΗ - ΚΥΡΙΑΚΗ, 11.00 - 13.00 + 17.00 - 21.00